

БІЛКІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Проект

ПРОФІЛЬ БІЛКІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Додаток
до Стратегії розвитку Білківської сільської територіальної громади на
період до 2027 року

БІЛКИ – 2023

Профіль Білківської сільської територіальної громади розроблено спільними зусиллями створеної в громаді робочої групи з розробки Стратегії розвитку Білківської громади та експертів проекту «Стратегічний аналіз і рекомендації з розширення можливостей органів місцевого самоврядування і громад за допомогою відповідних стратегічних документів». Реалізація проекту стала можливою завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА».

Зміст цього документу не обов'язково відображає погляди USAID та Уряду США.

Зміст

1. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ	7
2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ГРОМАДИ	10
Розташування та адміністративно-територіальний поділ громади	10
Адміністративний центр громади	13
Характеристика Закарпатської області та Хустського району	14
Закарпатська область	14
Хустський район	16
Порівняльна характеристика Білківської сільської територіальної громади та подібних громад	17
3. ПРИРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ	19
Ландшафтні особливості рельєфу, характеристика ґрунтів та гідрологія, корисні копалини, кліматичні умови	19
Ландшафтні особливості рельєфу	19
Характеристика ґрунтів	19
Структура земельного фонду	21
Лісові масиви	22
Природно-заповідний фонд	23
Водні ресурси	23
Корисні копалини	24
Кліматичні умови	24
Екологічна ситуація	25
Поточний стан атмосферного повітря	25
Поверхневі води	26
Стан водних ресурсів	26
Водопостачання та водовідведення	27
Стан ґрунтів	27
Поводження з відходами	27
Основні екологічні проблеми	27
4. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ	29
Населення Іршавського району	29
Населення Білківської сільської територіальної громади	30
Зайнятість та доходи населення	34
5. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ	39
Соціальна інфраструктура	39
Освіта	39
Загальна середня освіта	40
Дошкільна освіта	45
Професійна освіта	46
Охорона здоров'я	47
Адміністративні послуги	49
Соціальний захист населення	49
Культура	51
Фізична культура та спорт	52
Житлово-комунальна інфраструктура	52
Житловий фонд	52
Комунальна інфраструктура та інженерні мережі	53

Енергоспоживання та енергозбереження	54
Послуги з поводження з побутовими відходами	54
Транспортна інфраструктура та зв'язок	54
Транспортне сполучення між населеними пунктами громади та районним / обласним центром	55
Поштовий зв'язок	56
Мобільний зв'язок та інтернет	57
Інфраструктура торгівлі та сфери послуг	57
Туристична інфраструктура	59
6. МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ	61
7. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ РЕГІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ	62
8. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК	66
Структура економіки за видами економічної діяльності.	67
Сільське господарство	67
Промисловий потенціал громади	68
Підприємницьке середовище	68
Інвестиційний потенціал громади	70
9. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	71
Доходи	71
Податкові надходження	71
Офіційні трансферти	73
Видатки	73
Фінансова спроможність громади у порівнянні з іншими громадами Закарпатської області	74
10. СИСТЕМА ОРГАНІВ ВЛАДИ	77
Структура органу місцевого самоврядування та виконавчого комітету	77
Молодіжна рада Білківської СТГ	78
Проектна діяльність. Участь у програмах співробітництва	80
11. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ	81
12. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН	82
Опитування мешканців громади	82
Опитування представників бізнесу громади	83
Додатки	84

Перелік таблиць

Таблиця 2.1	Характеристики Білківської сільської територіальної громади.....	12
Таблиця 2.2	Білківська ТГ: адміністративно-територіальний поділ.....	12
Таблиця 2.3	Характеристика районів Закарпатської області.....	15
Таблиця 2.4	Порівняльна характеристика Білківської ТГ та подібних громад.....	17
Таблиця 3.1	Структура земельного фонду Білківської ТГ в розрізі категорій земель.....	21
Таблиця 3.2	Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, тонн.....	26
Таблиця 3.3	Використання води у Білківській громаді у 2021 році, млн. м ³	26
Таблиця 4.1	Динаміка чисельності населення у колишньому Іршавському районі та Закарпатській області, 2011-2020 рр.	29
Таблиця 4.2	Населення Білківської ТГ в розрізі старостинських округів і населених пунктів, на 1 січня відповідного року.....	30
Таблиця 4.3	Надання послуг Іршавським управлінням Хустської філії Закарпатського обласного центру зайнятості в 2021 р. та 2022 р.	35
Таблиця 4.4	Динаміка середньої заробітної плати, грн.	37
Таблиця 5.1	Освітня мережа Білківської сільської територіальної громади.....	39
Таблиця 5.2	Характеристика мережі закладів загальної середньої освіти Білківської ТГ, 2022-2023 н.р.	40
Таблиця 5.3	Середня вартість навчання одного учня в ЗЗСО Білківської громади, 2022 р. ...	41
Таблиця 5.4	Розподіл ЗЗСО Білківської ТГ за рівнем розрахункової та фактичної наповнюваності класів, 2021-2022 роки.....	42
Таблиця 5.5	Обсяги освітньої субвенції для Білківської ТГ на 2021-2023 роки.....	43
Таблиця 5.6	Результати ЗНО закладів загальної середньої освіти Білківської ТГ, 2021 р.	44
Таблиця 5.7	Мережа дошкільних навчальних закладів Білківської ТГ, 2022 р.	45
Таблиця 5.8	Білківський професійний аграрний ліцей. Контингент здобувачів освіти.	46
Таблиця 5.9	Інформація щодо забезпечення прав дитини у Білківській громаді, 2022р.	50
Таблиця 5.10	Вразливі групи населення у Білківській ТГ, 2022р.	50
Таблиця 5.11	Характеристика закладів культури Білківської ТГ.....	51
Таблиця 5.12	Характеристика бібліотек Білківської ТГ.....	51
Таблиця 5.13	Об'єкти спортивної інфраструктури Білківської територіальної громади.....	52
Таблиця 5.14	Кількість об'єктів житлового фонду Білківської ТГ.....	53
Таблиця 5.15	Забезпеченість житлом в громаді.....	53
Таблиця 5.16	Характеристики системи життєзабезпечення Білківської ТГ.....	53
Таблиця 5.17	Основні місцеві дороги Білківської ТГ.....	55
Таблиця 5.18	Відділення Укрпошти у Білківській ТГ.....	56
Таблиця 5.19	Відділення Нової пошти у Білківській ТГ.....	56
Таблиця 5.20	Просторовий розподіл об'єктів інфраструктури сфери послуг територіальної громади, од.	58
Таблиця 5.21	Кількість відділень банківських установ/банкоматів/терміналів на території Білківської громади.....	59
Таблиця 7.1	Перелік діючих у 2022 році галузевих програм, які фінансуються за кошти місцевого бюджету Білківської СТГ, тис. грн.	63
Таблиця 8.1	Кількість зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у Білківській ТГ (на 1.01.2023 р.).....	66
Таблиця 8.2	Територіальний розподіл зареєстрованих у Білківській громаді юридичних та фізичних осіб, станом на 1.01.2023 р.	67
Таблиця 8.3	Податкове середовище Білківської ТГ у 2023 році.....	68
Таблиця 9.1	Бюджетоутворюючі податкові надходження Білківської громади.....	72
Таблиця 9.2	Місце громади в регіоні за показниками фінансової спроможності, 2021-2022 роки.....	75
Таблиця 10.1	Структура та чисельність апарату та структурних підрозділів Білківської сільської ради.....	78
Таблиця 11.1	Громадські організації Білківської СТГ (на 1.03.2023 р.).....	81

Перелік рисунків

Рисунок 1.1 Герб Білківської ТГ	8
Рисунок 1.2 Прапор Білківської ТГ	9
Рисунок 2.1 Розташування Білківської ТГ у Закарпатській області	10
Рисунок 2.2 Картосхема Білківської сільської територіальної громади Закарпатської області (не повна)	11
Рисунок 2.3 Картосхема Білківської сільської територіальної громади Закарпатської області (повна)	12
Рисунок 2.4 Територія Білківської сільської територіальної громади за її межами.	13
Рисунок 2.5 Закарпатська область на карті України	14
Рисунок 3.1 Структура ґрунтів Білківської ТГ	20
Рисунок 3.2 Структура земельних ресурсів Білківської ТГ	21
Рисунок 3.3 Частка сільськогосподарських земель Білківської громади, яка обробляється найбільшими землекористувачами, %	22
Рисунок 4.1 Порівняння вікової структури населення у Закарпатській області та Білківській ТГ, 2021 р.	30
Рисунок 4.2 Кількість населення в селах Білківської громади.	31
Рисунок 4.3 Структура населення Білківської сільської територіальної громади за місцем проживання та гендерною ознакою, %	32
Рисунок 4.4 Розподіл жителів Білківської громади за віком	32
Рисунок 4.5 Статеві-вікова піраміда населення Білківської ТГ	33
Рисунок 4.6 Вікова структура населення старостинських округів Білківської ТГ.	34
Рисунок 4.7 Порівняння середньої заробітної плати в Україні, Закарпатській області та Білківській ТГ, 2021-2022 рр., грн.	37
Рисунок 5.1 Динаміка кількості учнів/дітей у закладах освіти Білківської ТГ	40
Рисунок 5.2 Статеві-віковий розподіл декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги у Білківській громаді	48
Рисунок 5.3 Автомобільні дороги на території Білківської ТГ	55
Рисунок 5.4 Наявність підключення шкіл Білківської ТГ до оптично-волоконних ліній зв'язку.	57
Рисунок 7.1 Білківська ТГ на Схемі планування території Закарпатської області	63
Рисунок 8.1 Галузева структура зареєстрованих у Білківській ТГ юридичних осіб, які ведуть комерційну діяльність, та ФОПів, станом на 1.01.2023 р.	66
Рисунок 9.1 Динаміка доходів бюджету Білківської територіальної громади,	71
Рисунок 9.2 Структура податкових надходжень бюджету Білківської територіальної громади, 2021-2022 рр.	72
Рисунок 9.3 Динаміка видатків бюджету Білківської сільської територіальної громади, 2021-2022 роки	74

1. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ

Про походження назви села переповідають дві легенди. В першій розповідається про красиву бідну дівчину-білявку Більку. Білька працювала в багатого, старого чоловіка, котрий закохався в неї. Але вона любила бідного хлопця і не відповідала взаємністю панові. Та батьки наполягали, щоб дівчина вийшла за нього заміж. Білька з горя пішла до потоку і втопилася. Селяни відомстили за дівчину: вбили пана і спалили маєтки. Потік на її честь назвали Білка, а поселення, яке виростало на його берегах – Білки.

За іншою легендою, на місці майбутнього поселення збиралися люди, щоб торгувати. Навколо того місця були дерева, а на тих деревах жило багато білок. Кожного разу, коли люди хотіли пояснити іншим, де це місце торгівлі розташоване, їм було важко. То так і почали – просто, але зрозуміло: «Там, де білки».

На території села виявлено залишки трьох поселень доби неоліту (IV-III тисячоліття до н. е.), знаряддя праці людей бронзової доби (II тисячоліття до н. е.). Поблизу Білок знаходиться великий курганный могильник куштановицької культури, досліджений 1949. При розкопках у курганах були виявлені поховання – перепалені людські кістки в глиняних урнах або в неглибоких ямках і сліди тризни – залишки вогнищ та битий посуд. Могильник датується VIII-III ст. до н.е. Поблизу нього відкриті залишки тогочасного поселення. Можливо, з цим поселенням зв'язаний скарб бронзових виробів (13 браслетів, 2 кельти, наконечник списа), знайдений в околицях Білок в 1951 р.. Поселення та два могильники, що датуються VI-III ст. до н.е., мають спільні риси з пам'ятками матеріальної культури скіфського часу в Придніпров'ї. На околиці села збереглися залишки слов'янського городища VIII-IX століття н.е. площею понад 2 тис. кв. м., округлої форми, оточеного ровом і земляним валом.

В період Угорського Королівства назва Bilke (Bilki) вперше згадується в дипломах в 1338 році під назвою Vylke. У XIV столітті село була власністю сім'ї Білкей, потім господарями Горзов, Липчеї, Ілошваї і Зейкани. У 1435 р. Карачоні отримують від угорського короля власний герб і дворянське прізвище Горзов (Gorzó).

В період Австро-Угорської імперії, на початку XIX століття, в Білках діяла шахта по видобутку залізної руди, чавуноливарне підприємство, тартак та декілька млинів. У Білках також випалювали вапно. А в 1822 році кілька дворянських сімей одержують від короля право займатись торгівлею і відкривати млини та корчми. З 30-х років XIX століття Білки, вигідно розташовані в центрі Боржавської долини, починають рости як торговий центр. Білківські ярмарки скоро стають відомими не лише на Закарпатті, а й у Галичині, звідки селяни приїжджали купувати велику рогату худобу. За королівським реєстром село було віднесено до категорії сільських містечок. За переписом 1828 року, у Білках було понад 120 будинків, у тому числі 28 домів горожан, 28 – кріпаків-йоббадіїв, 42 – желяри, 23 – піджеляри.

В XIX ст. Білки – містечко Верховинського повіту (округу) Березького комітату. Поселення в цей період мало печатку з власним гербом – зображенням дубової та виноградної гілок.

В 1919 році війська Румунії вступили в село, а згодом в тому ж році Білки, як частина Закарпаття, входять до складу Чехословаччини.

В міжвоєнний період в селі діяла початкова школа з українською мовою викладання та легендарна найвідоміша школа Боржавської долини 20-40 рр. – Білківська горожанка. Горожанську школу відкрито у 1923 році. Записалось тоді 60 учнів, а в 1933 році їх стало вже 509. Учнями тут записались не тільки діти з Білок і Боржавської долини, але й з найдальших закутків Підкарпатської Русі: з Богдана, Бистрого, Тюшки, Нижнього Студеного, Солотвина, Липецької Поляни, Лугу, Дубового. Крім закарпатців, навчались русини із Пряшівщини. Приймали в горожанку учнів, які закінчили чотири класи народної школи. Навчання було платним, але сума оплати залежала від соціального статусу учня. Бідні діти, або як їх називали – «худобні», звільнялися від оплати, їм видавали безплатно підручники. Для засвідчення худобності треба було представити спеціальне свідоцтво з нотарського уряду. У 1925 році на пожертвування Червоного Хреста збудовано інтернат на 30 місць.

У 1933 році з 509 учнів – навчалось 325 селянського походження. Тут вчилися українці, словаки, чехи, німці, євреї. У 1933 році налічувалось 13 класів: 8 українських і 5 чеських.

Вчительська корпорація складалась з 20 вчителів. Три духівники-священники вчили релігію: греко- і римо-католицьку та греко-східну (православну) і єврейську. Високі ідеї українського патріотизму прищеплювали вихованцям педагоги з Галичини: Марія Руда та Олександр Концевич.

При школі діяв дитячий хор і самоосвітній гурток. Шкільна бібліотека славилась прекрасними зібраннями творів класиків української, російської та чеської літератури. Якщо хтось хотів добре знати історію України, Закарпаття, то він міг взяти літературу в бібліотеці товариства «Просвіта».

Розширювався кругозір і доповнювались знання учнів завдяки екскурсіям. Особливу увагу звертали на мету і значення подорожей. Екскурсії вражали масовістю. У 1931 році до Мараморш-Сигета відправилось одразу 160 учнів. З приходом у село радянської влади школа почала занепадати, педагоги і учні покидають альма-матер. Після 1944 р. припиняється літопис цього закладу.

Після другої світової війни в селі були збудовані нові будівлі різного соціального та адміністративного призначення. В селі діяв колгосп мільйонер «За Нове Життя». Існував горілчаний завод та трикотажна фабрика, збудовано ряд магазинів. В 70-80 р. ХХ ст. село Білки входило до списку «Експериментальних сіл» УРСР. В цей час у селі побував відомий канадський художник Рокуел Кент. Селом та селянами Білок надихався відомий закарпатський художник Гаврило Глюк, створюючи малюнки та етюди для своїх полотен.

Білковська сільська територіальна громада утворена постановою КМУ від 13.05.2020 року №572-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Закарпатської області» та постановою ВРУ «Про утворення на ліквідацію районів» від 17.07.2020 року №807-ІХ.

До складу громади ввійшли 6 населених пунктів: с. Білки, с. Великий Раковець с. Імстичово, с. Луково та с. Малий Раковець

Гордістю Білковської ТГ є її земляки. Найвідоміші з них – це **Іван Федорович Фірцак** (*Кротон-Фірцак*; Іван Сила) – український борець, боксер, боєць вільного стилю, силач, артист цирку. В 1928 році був визнаний найсильнішою людиною планети. Деякі силові трюки Івана Фірцака-Кротона досі ніхто не може повторити та **Гіга Степан Петрович** – український естрадний співак (тенор), композитор, народний артист України (2002 р.).

Громада має свій герб та прапор, які офіційно затверджені Рішенням сесії Білковської сільської ради від 25.04.2023 р. №1521 «Про символіку Білковської територіальної громади».

Герб Білковської територіальної громади: щит скошений справа, у верхньому зеленому полі золота виноградна лоза з гроном і листками, у нижньому золотому полі – зелена гілка дуба з жолудями і листками. Герб вписано у декоративний картуш увінчаний червоною міською короною (як колишнього історичного містечка).

Рисунок 1.1 Герб Білковської ТГ

Прапор Білківської територіальної громади: квадратне полотнище, розділене з верхнього кута від дерева по діагоналі на два рівновеликі поля, у верхньому зеленому полі золота виноградна лоза з гроном і листками, у нижньому жовтому полі – зелена гілка дуба з жолудями і листками.

Рисунок 1.2 Прапор Білківської ТГ

Висновки

1. Боржавщина багата історією, а село Білки є одне із багатьох сіл Закарпаття заснованих в XIII-XIV століттях. Однак, об'єктів історичної спадщини на території села та громади не має.
2. Білківська громада має культові споруди та пам'ятні знаки. Зокрема **Церква Успіння пр. Богородиці (1838 р.)** – це велика мурована базиліка з бароковою вежею над входом, зміцненою двома контрфорсами. Табличка на фасаді повідомляє, що церкву споруджено з 1797 по 1822 р. В 1948 р. церкву закрили, зняли з реєстрації діючих храмів і планували знести, але споруду вдалося перетворити на музей атеїзму і таким чином врятувати. Церкву повернуто греко-католикам у 1989 р.; **Церква св. Петра і Павла. (1939 р.)** Кажуть, що автором проекту був німець. Храм будували селяни, він мав обійтися селу в півмільйона чехословацьких корон. Великі залізобетонні колони несуть баню, дзвіницю і досить просторі хори; Білки асоціюються не з храмовим святом і навіть не зі сливовицею, а з неймовірної сили богатирем **Іваном Фірцаком-Кротонем (Іван Сила)**, який народився в цьому селі і помер у ньому. У 1928 році він був визнаний найсильнішою людиною планети. Деякі силові трюки дужого закарпатця досі ніхто не може повторити. Білківчани пишуться земляком і не втомлюються повторювати вражаючі факти про нього. **До 110-річчя від дня народження Івана Фірцака в центрі с. Білки йому відкрили пам'ятник (2009 р.)**. Монумент виконав скульптор Микола Глеба із суцільної гранітної брили вагою 7,5 т. Понував для пам'ятника Василь Вірастюк; **Скульптурна композиція на честь жертв голокосту (2016 р.)**. Пам'ятний меморіал встановлено спільно з Міністерством зовнішньої економіки та закордонних справ Угорщини і Білківською сільською рад. «Альбом Аушвіц» – унікальний документ, єдине збережене фотосвідчення масового вбивства євреїв у концтаборі 35 років зберігала, а потім передала в дар меморіалу «Яд Вашем» Лілі Якоб-Зельманович Мейер. Сама родом із Закарпаття, з села Білки, що на Іршавщині. Скульптура створена у вигляді вантажного вагону, який викований з заліза з дотриманням всіх пропорцій. Спереду нього люди, які виходять. На основі однієї з фотографій з «Альбому Аушвіца» скульптор зобразив мить, коли транспорт прибув до концентраційного табору. Вагон стоїть на краю прірви, звідки немає дороги ні вперед, ні назад; **Пам'ятник тверезості (1874 р.)**. На місцевому кладовищі був встановлений хрест з написом: «Пам'ятникъ братства тверезости заведеного отъ Пия ПАПЫ ІХ 1874». На зворотній стороні написано: «Крест победил поганство Победит и пьянство». Цю фразу, як відомо залишив відомий філософ Кепі, чиї слова викарбували на камені від імені понтифіка.
3. Відомі вихідці з села Білок – це **Іван Федорович Фірцак** (Кротон-Фірцак; Іван Сила) – український борець, боксер, боєць вільного стилю, силач, артист цирку та **Гіга Степан Петрович** – український естрадний співак (тенор), композитор, народний артист України (2002 р.).

2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ГРОМАДИ

Розташування та адміністративно-територіальний поділ громади

Білківська сільська територіальна громада (далі – Білківська ТГ) утворена постановою КМУ від 13.05.2020 року №572-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Закарпатської області» та постановою ВРУ «Про утворення на ліквідацію районів» від 17.07. 2020 року №807-IX з адміністративним центром у с. Білки у складі Хустського району Закарпатської області (рис. 2.1).

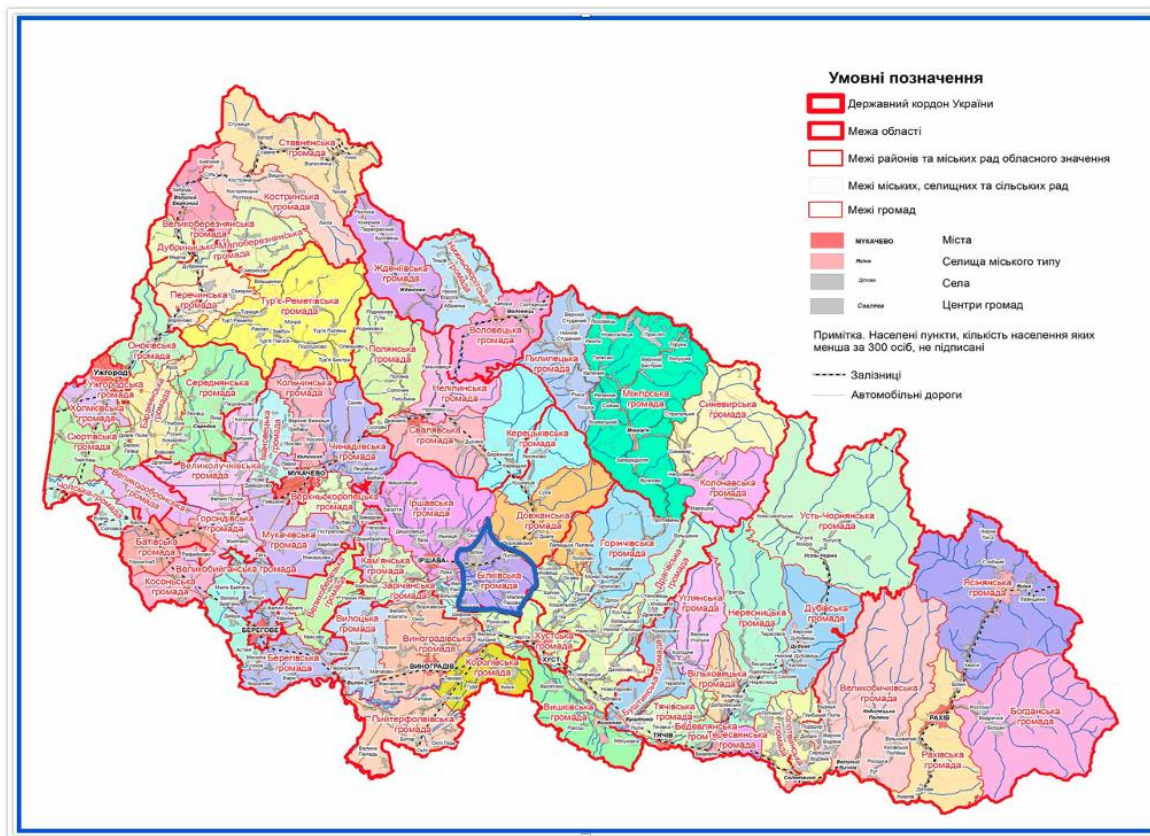

Рисунок 2.1 Розташування Білківської ТГ у Закарпатській області

Білківська сільська територіальна громада розташована на території Хустського району, Закарпатської області, у передгір'ї Карпат, на обох берегах ріки Боржави. Займає площу 149,6 км² та складає 4,7% площі Хустського району, 1,2% площі Закарпатської області.

Утворена територіальна громада навколо адміністративного центру – села Білки, що розміщений на відстані 42 км. від районного центру м. Хуст, 36 км. від м. Виноградова, 47 км. від м. Берегово, 51 км. від м. Мукачева, 148 км від м. Рахів та 92 км. від обласного центру м. Ужгород. 812 кілометрів від адміністративного центру громади до столиці України – міста Київ.

Через територію громади проходить Боржавська вузькоколійна залізниця Білки-Хмільник-Виноградово. В с. Білки знаходиться залізнична станція вузькоколійки, однак залізничне сполучення відсутнє.

Село Білки, розташоване на відстані 16 км. від автошляху Н-09 Мукачево-Львів. Через село проходять дві дороги місцевого значення.

Відстань до кордонів:

- 1) з Румунією – 58 кілометрів через пункт пропуску «Дякове». 7138 км. до столиці Румунії міста Бухарест;
- 2) з Угорщиною – 44 кілометри через пункт пропуску «Вилок». 451 км. до столиці Угорщини міста Будапешт;
- 3) з Словацькою Республікою – 92 кілометри через пункт пропуску «Ужгород»;
- 4) з Республікою Польща – 246 кілометрів через пункт пропуску «Смільниця»;
- 5) з Республікою Білорусь – 540 кілометрів через пункт пропуску «Піща».

Громада межує з Іршавською, Довжанською, Зарічанською, Виноградівською та Хустською територіальними громадами Закарпатської області (рис. 2.2).

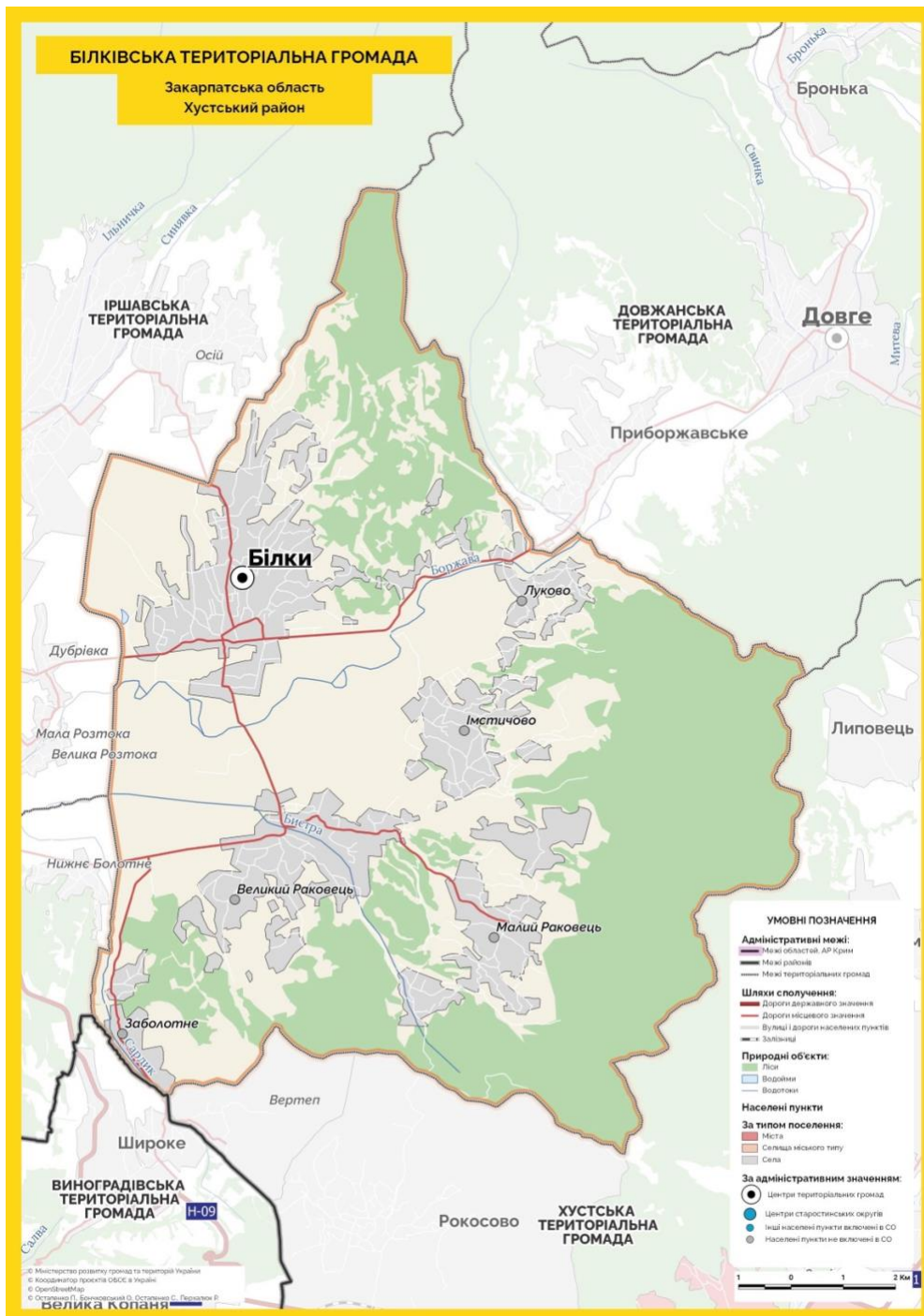

Рисунок 2.2 Картосхема Білківської сільської територіальної громади Закарпатської області (не повна)

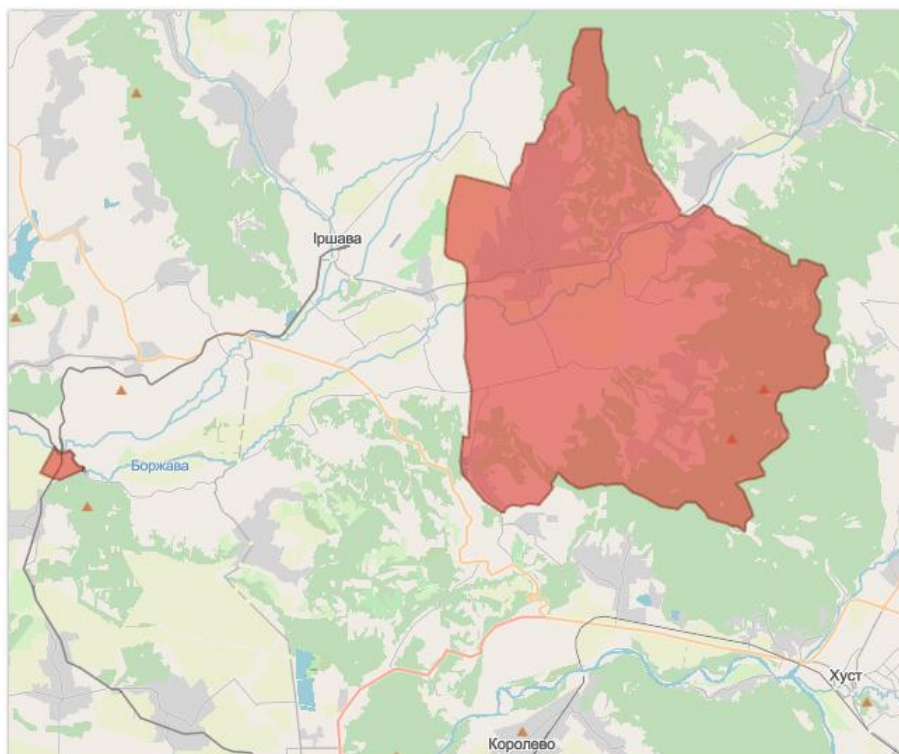

Рисунок 2.3 Картосхема Білківської сільської територіальної громади Закарпатської області (повна)

Населення громади на початок 2023 року становило 20 650 особи¹ (4,7% населення Хустського району, 1,2% населення Закарпатської області (на 01.01.2022 р.)).

Таблиця 2.1 Характеристики Білківської сільської територіальної громади

Регіон	Площа, км ²	Площа громади у % до загальної площі району/області	Населення, тис. осіб	Населення громади у % до населення району/ області	Густина населення (осіб/км ²)
Громада	149,2	-	20 650	-	138,0
Хустський район	3 180,3	4,7	265 845	7,8	83,6
Закарпатська область	12 777	1,2	1 244 476	1,7	97,4

До складу Білківської сільської територіальної громади увійшли: село – Білки та 5 інших сільських населених пунктів. У громаді сформовано 4 старостинських округи (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2 Білківська ТГ: адміністративно-територіальний поділ

Адміністративний центр – с. Білки	5 населених пунктів: с. Великий Раковець, с. Заболотне, с. Імстичово, с. Малий Раковець, с. Луково	
Адміністративний центр/ Старостинський округ	Назва населеного пункту	Відстань до адміністративного центру територіальної громади, км
Адміністративний центр	с. Білки	-

¹ За даними Білківської сільської ради

Великораковецький	с. Великий Раковець	8
	с. Заболотне	15
Імстичівський	с. Імстичово	14
Луківський	с. Луково	10
Малораковецький	с. Малий Раковець	13

Таким чином, Білківська сільська територіальна громада, об'єднавши 4 сільські ради, являє собою адміністративно-територіальну одиницю в складі 6 населених пунктів з адміністративним центром у селі Білки. Села Луково, Імстичово та Малий Раковець мають статус гірського населеного пункту. Також частина території громади розташована за межами громади (рис. 2.4) і оточена Кам'янською, Вилоцькою та Виноградівською громадами. Це земля колишнього колгоспу Білківської сільської ради, а територія є власністю жителя теперішньої Білківської ТГ.

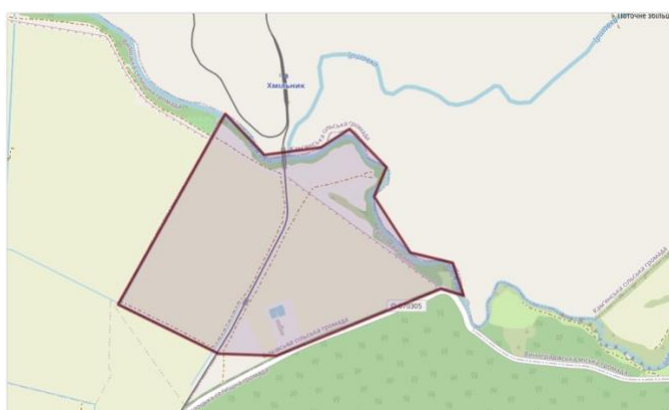

Рисунок 2.4 Територія Білківської сільської територіальної громади за її межами.

Адміністративний центр громади

Село Білки – одне із найдавніших поселень Закарпаття (XIII ст.)

Село розташоване у передгір'ї Карпат, на правому березі річки Боржави, з усіх сторін оточене горами, височинами і лісами.

Село перебуває в сейсмоактивній зоні Вранча. 3 січня 2023 року, в районі м. Іршави (12 км. від села), на глибині 6 км стався землетрус магнітудою 3,8-4,0 (за шкалою Ріхтера), а 14 квітня 2023 року стався землетрус інтенсивністю до 5 балів з епіцентром на відстані 11 км на схід від міста та глибині 4 км. В с. Білки знаходиться залізнична станція Боржавської вузькоколійної залізниці (Білки-Хмільник-Виноградово), однак дана залізниця не діюча.

Село Білки, розташоване на відстані 16 км. від автошляху Н-09 Мукачєво-Львів. Через село проходять дві дороги місцевого значення.

Село Білки одне з найбільших сіл України. На 1 січня 2023 року у с. Білки проживало 8 011 жителів. Більшість населення формально є православними християнами східного та західного обряду.

Село Білки концентрує потужний економічний та культурний потенціал громади. Зокрема тут працюють підприємства легкої промисловості та лісозаготівлі. Село має розвинуту торгівельну, побутову та соціальну інфраструктуру.

До липня 2020 року село Білки було в складі Іршавського району, який, відповідно до адміністративної реформи, приєднаний до Хустського району Закарпатської області.

Характеристика Закарпатської області та Хустського району**Закарпатська область**

Закарпатська область розташована на крайньому південному заході України, є географічним центром Європи. Має різноманітний рельєф та кліматичні умови. Її територія з півночі захищена Карпатським хребтом, з північного заходу – Татрами, з півдня – західними Румунськими горами і Мараморошським масивом. Від інших регіонів країни область відділяють Яблонецький, Вишківський, Ужоцький, Верецький та Воловецький перевали висотою над рівнем моря від 931 до 1614 метрів. На північному сході, сході і південному сході область межує з Львівською та Івано-Франківською областями. На північному заході, заході і півдні кордони області співпадають з державним кордоном України загальною протяжністю 467,3 км, у т.ч. з Угорщиною – 130,0 км, Румунією – 205,4 км, Словаччиною – 98,5 км і Польщею – 33,4 км. На кордоні області розташовано 9 автомобільних пунктів пропуску.

Рисунок 2.5 Закарпатська область на карті України

Площа Закарпатської області – 12 777 км² (2,1% території України). Адміністративний центр області – м. Ужгород.

За адміністративно-територіальним устроєм Закарпатська область поділена на 6 районів (Берегівський, Мукачівський, Рахівський, Тячівський, Ужгородський та Хустський). До складу області входить 64 територіальних громади, з них міських територіальних громад – 11, селищних – 18, сільських – 35. Область налічує 608 населених пунктів, в т. ч. 11 міст, 19 селищ міського типу та 578 сільських населених пунктів. Станом на 1 січня 2022 року населення області – 1 244,476 тис. осіб (у тому числі 37,2% міського та 62,8% сільського). Густота населення (97,4 осіб/ км²) вища чим по Україні (75,15).

Таблиця 2.3 Характеристика районів Закарпатської області²

Район	Площа, км ²	Частка площі району у загальній площі області, %	Населення, тис. осіб	Частка населення району у чисельності населення області, %	Густота населення (осіб/ км ²)	Кількість територіальних громад у районі, од.
Берегівський	1 460,2	11,4	206,7 ³	16,6	141,6	10
Мукачівський	2 056,5	16,1	251,1	20,2	122,1	13
Рахівський	1 843,7	14,4	82,0	6,6	44,5	4
Тячівський	1 873,9	14,6	183,8	14,7	98,1	10
Ужгородський	2 362,4	18,5	255,0	20,5	107,9	14
Хустський	3 180,3	24,9	265,8	21,4	83,6	13
Закарпатська область	12 777,0	-	1 244,5	-	97,4	64

Природні ресурси. Більше половини площі області (56,8%) займають ліси та лісовкриті площі, які складають 6,8% загальної площі по Україні. Okремі ландшафтні території області є унікальними за своїм рослинним та тваринним світом. На базі них створено національні природні парки (Ужанський, Синевир, Зачарований край) та 1 біосферний заповідник (Карпатський). В області основний природньо-рекреаційний і курортний потенціал – мінеральні і термальні води. На території Закарпаття налічується 38 родовищ мінеральних вод, що становить 18,5% від загальної кількості родовищ мінеральної води по Україні. Розлив мінеральної води в різних обсягах здійснюється підприємствами таких районів, як Берегівський, Виноградівський, Міжгірський, Свалявський, Ужгородський та Хустський. На Закарпатті налічується близько 360 джерел мінеральної води та 30 типів різних за хімічним складом та лікувальними властивостями. На території області основним бальнеологічним ресурсом є майже всі найвідоміші мінеральні води, такі як: гідрокарбонатно-натрієві, хлоридно-гідрокарбонатні, гідрокарбонатні-сульфатні.

Населення. Чисельність наявного населення в області (станом на 01.01.2022) була 1 244 476 осіб (3,0% населення України), у т. ч. міське населення – 37,2%, населення сільських населених пунктів – 62,8%. В обласному центрі проживало 115,45 тис. осіб. Щільність населення – 97,4 особи на км².

Зайнятість. Середньооблікова кількість штатних працівників (станом на 01.01.2020) в усіх сферах економічної діяльності – 148,6 тис. осіб, з них у промисловості – 34,4%, у сільському, лісовому та рибному господарствах – 3,8%, в будівництві – 1,8%, в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів – 8,8%, в освіті – 44,6%, в охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги – 21,6%.

Транспортна інфраструктура. Експлуатаційна довжина: залізничних колій 601,0 км., автомобільних доріг загального користування 3361,1 км., у т.ч. з твердим покриттям 3351,2 км. Питома вага, автомобільних доріг з твердим покриттям 99,4%. Кількість автомобільних мостів 1298, шляхопроводів – 23.

Територією області проходять 2 автодороги державного значення, зокрема, магістральна Київ-Чоп довжиною 132,9 км. і регіональна Мукачево-Рогатин довжиною 207,5 км. та міжнародний транспортний коридор №5 (Критський) Лісабон-Трієста-Любляна-Будапешт-Київ.

² За даними порталу «Децентралізація». URL: <https://decentralization.gov.ua/areas/0322/rayons>

³ Чисельність наявного населення України на 01.01.2022 р.

https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/05/zb_%D0%A1huselnist.pdf

Соціальна інфраструктура. У сфері охорони здоров'я (станом на 01.04.2023) налічувалось 129 закладів, які надають медичну допомогу за програмою медичних гарантій, у т. ч.: 95 закладів – первинної медичної допомоги; 29 – стаціонарні послуги загального профілю, 1 – екстрена медична допомога; 8 – інших. З 863 сімейними лікарями укладено 1 129 381 декларацій (53,22% жінки та 46,78% чоловіки), що становить 90,8% від загальної чисельності постійного населення. Серед дорослого населення – 850,2 тис. декларацій, серед дитячого населення – 279,2 тис. декларацій. На одного лікаря припадає 1 309 декларацій.

Сфера освіти області станом на 01.09.2021 р. налічувала: 9 закладів вищої освіти, в яких – 20,2 тис. студентів та 3,5 тис. викладачів; 5 закладів фахової передвищої освіти 4,2 тис. студентів та 0,6 тис. викладачів; 16 закладів професійно-технічної освіти 5,7 тис. слухачів та 0,7 тис. педагогічних працівників; 635 закладів загальної середньої освіти 170,6 тис. учнів та 19,2 тис. учителів; 598 постійних закладів дошкільної освіти 39,6 тис. дітей та 5,1 тис. педагогічного персоналу.

Сфера культури області станом на 01.01.2021 р. представлена 454 клубними закладами, 479 бібліотек та 1837 пам'яток історії та культури.

Промисловість. Індекс промислової продукції за 2020 рік склав 90,1% (по Україні – 94,8%). За цим показником у 2020 році область посіла 21 місце (у 2019 році – 24 місце). Загальний обсяг реалізованої промислової продукції за 2020 рік зріс на 0,1 млрд. гривень (27 573,8 млн. грн.).

Сільське господарство. Станом на 01.11.2020 р. в області діяло 909 сільськогосподарських підприємств та 707 фермерських (в порівнянні з 2019 роком: -64 та -63 відповідно). Структура сільськогосподарського виробництва становила: 53% рослинництво та 47% тваринництво. Основні напрями виробництва в галузі рослинництва (тис. т): вирощування зернових культур – 327,0; вирощування плодово-ягідних культур – 100,8; вирощування винограду – 26,8; вирощування картоплі – 477,6; вирощування овочевих культур – 280,9.

Основні напрями виробництва в галузі тваринництва: виробництво м'яса – 83,3 тис. т; виробництво молока – 337,3 тис. т; яйця, млн. шт. – 395; виробництво вовни, т – 159,8.

Малий бізнес. Кількість малих підприємств на 10 тис. населення (станом на 01.01.2021 р.) – 51 од. Питома вага малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції, робіт, послуг регіону – 31,4%. Кількість суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб станом на 01.01.2022 р. – 33,7 тис. осіб. У загальній чисельності ФОПів області незначно переважають чоловіки (53% – чоловіки, 47 – жінки). Чисельність ФОПів на 10 тис. населення – 270,8 особи.

Хустський район

Хустський район – адміністративний район Закарпатської області, утворений в умовах адміністративно-територіальної реформи у 2020 році з адміністративним центром у місті Хусті. Район знаходиться у центрі Закарпатської області. Межує із Стрийським районом Львівської області та Калуським районом Івано-Франківської області на півночі, Мукачівським та Берегівськими районами – на заході, Тячівським районом – на сході, на півдні має незначний вихід до державного кордону з Румунією.

Є найбільшим за площею та кількістю населення районом Закарпаття. Частка площі району у загальній площі області становить 24,9%, а населення – 21,4 % (табл. 2.3). Однак за рівнем щільності населення (83,6 осіб/км²) район займає передостаннє 5 місце серед 6 районів області. Така щільність населення зумовлена найбільшою площею району на Закарпатті. 30,4% населення району є мешканцями міста Хуст.

На території Хустського району утворено 13 територіальних громад, з них 2 міські громади (Хустська та Іршавська), дві селищних (Вишківська та Міжгірська) та дев'ять сільських (Білківська, Горінчівська, Довжанська, Драгівська, Зарічанська, Колочавська, Пилипецька, Синевирська, Керецьківська) територіальних громад.

З огляду на територіальне розташування Хустський район, наявність природних ресурсів основними пріоритетними та перспективними напрямками інвестиційного розвитку Хустського району є: - ефективне використання природно-сировинної бази району; - розвиток курортно-оздоровчої справи; - розвиток переробного виробництва в агропромисловому комплексі; -

розвиток сільського зеленого туризму; - використання земель несільськогосподарського призначення.

Очевидно, що соціальним, економічним, культурним, освітньо-науковим та інноваційним центром району є міста Хуст та Іршава, у яких та навколо яких сконцентрована значна кількість підприємницьких, культурно-мистецьких та туристичних структур у регіоні. Місто Хуст є також важливим транспортним вузлом.

Порівняльна характеристика Білківської сільської територіальної громади та подібних громад

Для порівняння основних показників розвитку Білківської сільської територіальної громади обрано:

Мукачівську міську територіальну громаду, яка є сусідньою громадою і яка аналогічно сформована на базі колишнього району, що дозволило їй зосередити основну інфраструктуру колишнього району.

Хустську міську територіальну громаду, яка аналогічно сформована на базі колишнього району, що дозволило їй зосередити основну інфраструктуру колишнього району та має подібну структуру економіки.

Міжгірську селищну територіальну громаду, яка у своєму складі має 22 сільських населених пункти та характеризується потужним природньо-рекреаційним потенціалом.

Основні порівняльні характеристики вище вказаних громад подано у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 Порівняльна характеристика Білківської ТГ та подібних громад

Показник	Білківська	Мукачівська ⁴	Хустська ⁵	Міжгірська ⁶
Демографія				
Населення на початок 2022 р., осіб	20 650	110 037	80 424	24 696
Населення на початок 2021 р., осіб	21 751	111 310	81 230	25 040
Приріст 2022-2021 р., %	-5,1	-1,14	-0,9	-1,37
Густота населення, осіб/км ² .	138,0	412,3	199,9	44,6
Чисельність сільського населення, тис. осіб	20,65	24,47	52,39	15,26
К-ть населення адмінцентру, тис. осіб (%)	8,01 (38,8)	85,57 (77,7)	28,03 (34,8)	9,43 (38,2)
Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб на 2020 р.	2,0	22,3	4,6	4,1
Кількість учнів, що навчається в навчальних закладах тергромад, осіб	2 919	14 075	11 835	3 514
Кількість дошкільнят, що відвідують ЗДО тергромади, осіб ⁷	754	4 243	1 861	404
Територія, км. кв.				
Площа, кв. км	146,2	266,9	402,3	554,1
Кількість населених пунктів	6	18	28	22
Кількість старостинських округів	4	8	17	11
Економіка				

⁴<https://mukachevo-rada.gov.ua/>

⁵<https://khust-miskrada.gov.ua/>

⁶<https://mizhgirska-gromada.gov.ua/>

⁷<https://lv.isuo.org/>

Показник	Білівська	Мукачівська ⁴	Хустська ⁵	Міжгірська ⁶
Кількість юридичних осіб платників податків на 10 тис. населення	65	241	154	145
ФОП на 10 тис. населення, осіб	223	459	282	182
Фінанси⁸				
Надходження загального фонду на 1 мешканця, 2022 р., грн	1 742,0	16 319	4 315	3 764
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), 2022 р., тис. грн	7,07	233,94	43,2	8,84
Питома вага місцевих податків і зборів в доходах загального фонду, 2022 р., %	35,2	11,25	20,79	19,58
Фіскальна віддача території (співвідношення надходжень заг. фонду до території громади) 2022 р., тис. грн/км ²	237,6	6 648,0	852,58	166,13
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, 2022 р., тис. грн	7,3	11,84	8,70	10,29
Капітальні видатки на 1-го мешканця, грн	138,7	4 299,0	627,0	246,6
Видатки на утримання апарату управління на 1 мешканця у 2022 р., грн	651	1 039	794	1 001
Індекс податкоспроможності, 2022 р. ⁹	0,22	1,20	0,51	0,53
Об'єкти соціальної інфраструктури				
Заклади професійно-технічної/ фахової освіти, один.	1	-	7	2
Кількість ЗДО, один.	14	43	29	6
Заклади загальної середньої освіти, один.	11	31	31	18
Кількість закладів, що надають первинну медичну допомогу	6	17	15	22

Висновки

1. Білівська сільська територіальна громада сформована на базі п'яти сільських рад, які входили в склад Іршавського району. Село Білки стало адміністративним центром Білівської ТГ.
2. Громада є четвертою по кількості населення та одинадцятою по площі серед 13 громад Хустського району. Серед 64 громад Закарпаття громада займає за площею 30 місце та 16 місце за кількістю населення. Її площа становить 146,2 км², а населення 20 650 осіб.
3. Географічне розташування Білівської ТГ, в центрі Боржавської долини є певною перевагою для соціально-економічного розвитку, проте з огляду на, її віддаленість від обласних центрів та пунктів пропуску з країнами ЄС, Білівська громада не вирізняється логістичним потенціалом.

⁸ <https://decentralization.gov.ua/news/14281>

⁹ <https://www.arcgis.com/apps/dashboards/e0c20d364bef4ab9b7c944e9e27e88c5>

3. ПРИРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ

Ландшафтні особливості рельєфу, характеристика ґрунтів та гідрологія, корисні копалини, кліматичні умови

Ландшафтні особливості рельєфу

Білківська ТГ знаходиться в центрі Закарпатської області в зоні вулканічних Карпат і частково, зі сходу, на території Закарпатської низовини, в межах передгірської та гірської зони серединної частини Закарпаття. Територія громади приурочена до центральної частини Вигорлат-Гутинської Вулканічної гряди передгір'їв Східних Карпат, точніше – до хребта Великий Діл, який у адміністративному відношенні розташований в межах Хустського району Закарпатської області. Цей масив відділений від інших частин Вулканічної гряди долинами річок Латориця з північного-заходу й Боржава з південного-сходу.

У геологічному відношенні територія розташована у зоні Закарпатського внутрішнього прогину, що складений Мукачівською і Солотвинською улоговинами з накладеною на них Вигорлат-Гутинською грядою. До них з півдня прилягає Паннонський серединний масив.

Білківський природний район є ніби частиною Чоп-Мукачівської низовини, її західним продовженням в гори по річці Боржаві. Однак він представлений одним ландшафтом, який складається з трьох терасових ярусів і відрізняється виразною замкнутістю, оскільки майже повністю оточений гірськими масивами Вулканічного хребта (хребет Великий Діл) і з'єднується вузькою «протокою» долини р. Боржави з Чоп-Мукачівською низовиною. Внаслідок такого географічного положення та будови ландшафту цей район віддавна використовується для сільськогосподарського виробництва, якому не перешкоджали часті паводки. Сільськогосподарському освоєнню підлягали не лише нижні, але й тераси середнього та верхнього ярусів, на яких давно були вирубані ліси і розпочалася водна ерозія. Ерозія розчленувала поверхні цього ярусу місцями до такої міри, що вона перетворилася в «бедленд». Проте Боржавська улоговина є одним з найбільш цінних у сільськогосподарському та рекреаційному відношеннях природних районів Закарпаття.

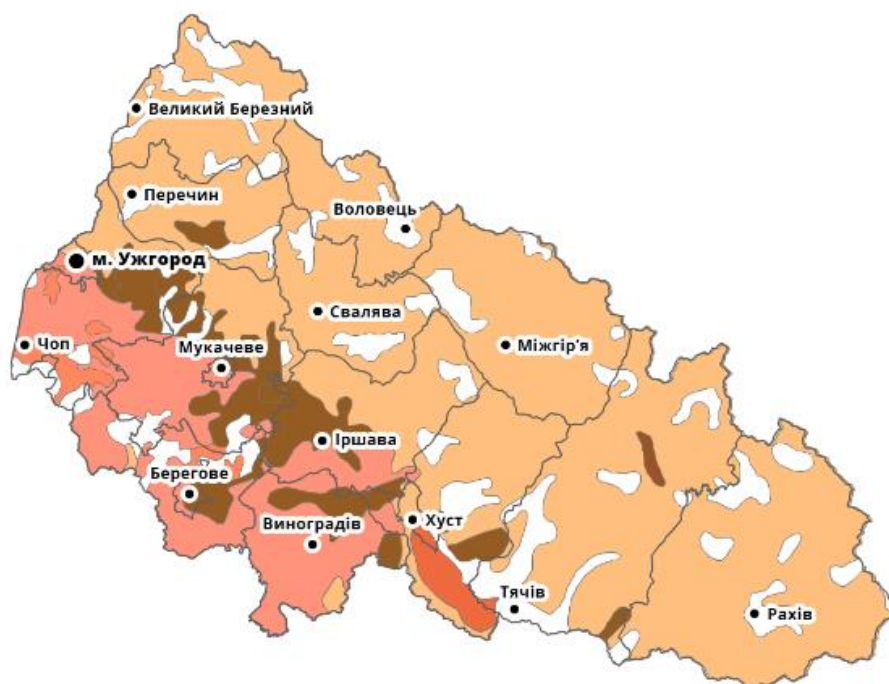
Характеристика ґрунтів

Ґрунтовий покрив території громади дерново-буроземні неглибокі легкосуглинкові, дерново-буроземні, неглибокі середньогаличникові легкосуглинкові ґрунти.

Дернові опідзолені оглеєні ґрунти. Профіль: гумусовий горизонт (0-28 см) бурувато-сірого кольору, слабо оглеєний середньосуглинковий, структура його зернисто-грудкувата, а тому горизонт пухкий, розсипчастий, добре вбирає і пропускає вологу. Елювіальний гумусований горизонт (28-40 см) глеюватий, за кольором дещо світліший від гумусового, порохувато-грудочкуватої структури. Ілювіальний горизонт (40-130 см) має міцну горіхувато-призматичну структуру, виразно оглеєний, з багатьма сизими та іржавими плямами гідратів закисного й окисного заліза на мозаїчно-строкатому червоно-бурому фоні. Горизонт збагачений колоїдами, вимитими з верхніх шарів, а тому має важкий металічний склад, липкий і в'язкий, водонепроникний, що є однією з основних причин оглеєння. Давньоалювіальний горизонт (100-130 см і глибше) – важкий суглинок, глейовий, в'язкий.

Буроземно-підзолисті ґрунти сформувалися під впливом двох основних процесів ґрунтоутворення: буроземного, що відбувався під лісовою рослинністю, й псевдопідзолистого, викликаного надмірним зволоженням і поверхневим оглеєнням. Профіль: гумусово-елювіальний горизонт (0-22 см), часто з ознаками оглеєння, сіро-бурого кольору, розпилений, пухкий, середньосуглинковий; елювіально-ілювіальний горизонт (22-39 см) світло-бурий, пористий, пухкий, пластинчастої структури, переважно середньосуглинковий; ілювіальний (39-80 см) важкосуглинистий або глинистий, сильно ущільнений, містить багато колоїдів, в'язкий, липкий. Горизонт плямистий, мармуроподібний, характерне чергування червоного й бурого кольору з сизим та охристим, що зумовлено оглеєнням; часто зустрічаються новоутворення у вигляді орнштейнів

У гірській частині області ґрунтотворення відбувається за буроземним типом, що призводить до формування **бурих гірсько-лісових ґрунтів**. Це найбільш поширений фоновий тип ґрунтів гірської частини Закарпаття.

Дернові ґрунти

- Дернові оглеєні ґрунти
- Дернові супіщані та суглинкові ґрунти
- Дернові опідзолені ґрунти та оглеєні їх види

Буроземно-підзолисті ґрунти

- Буроземно-підзолисті ґрунти
- Буроземно-підзолисті оглеєні ґрунти

Бурі гірсько-лісові ґрунти

- Бурі гірсько-лісові щебенюваті ґрунти
- Бурі гірські остеповілі щебенюваті ґрунти

Рисунок 3.1 Структура ґрунтів Білківської ТГ¹⁰

Для Білківської територіальної громади, як і в цілому для Закарпатської області гостро постає проблема нерационального використання сільськогосподарських угідь, що, як наслідок, призводить до виснаження ґрунтів і погіршення їх стану та родючості. В цілому ґрунти придатні для вирощування як плодкових так і сільськогосподарських культур. Водночас, систематичне сільськогосподарське використання земельного фонду потребує особливого контролю, оскільки процеси руйнування і деградації ґрунтів сьогодні досягли загрозливого рівня.

¹⁰ Карта ґрунтів України. <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#wi2>

Структура земельного фонду

Земельний фонд Білківської сільської об'єднаної територіальної громади станом на 01.01.2022 р. складає орієнтовно 18 204,4 га за даними Головного управління Держгеокадастру у Закарпатській області. Структура земельного фонду відповідно до цільового використання земель складає: забудовані землі – 961,7 га; сільськогосподарські угіддя – 3 354,8 га; ліси і інші лісовкриті площі – 5 063,5 га; землі водного фонду – 182,0га.

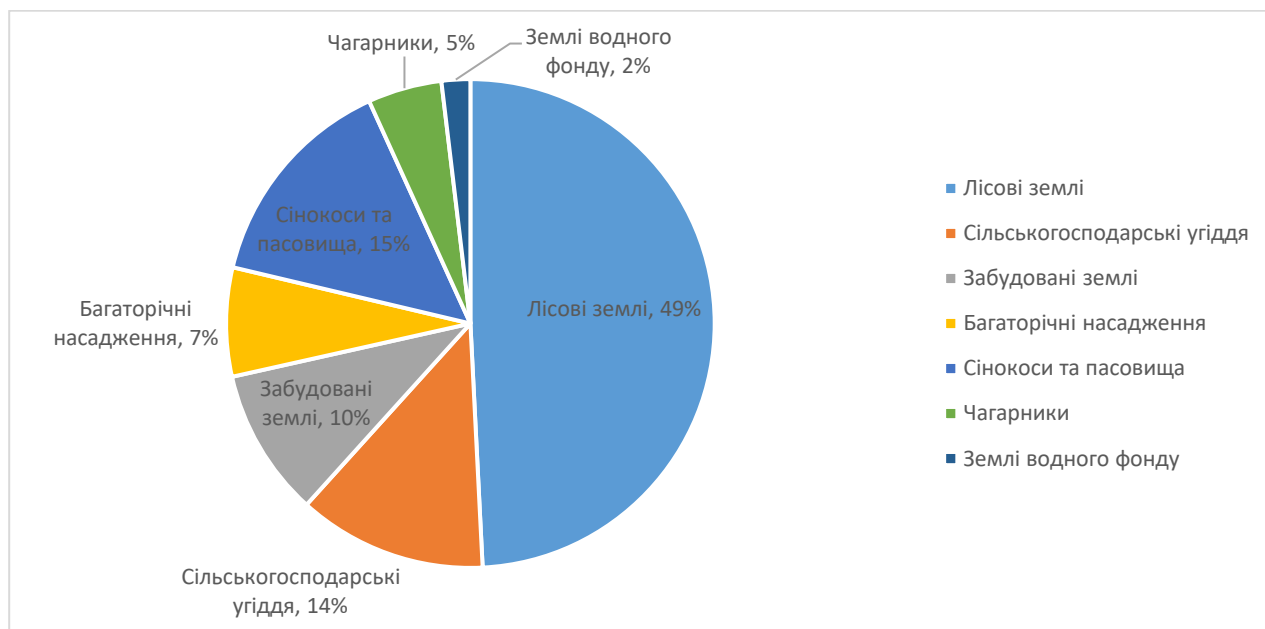

Рисунок 3.2 Структура земельних ресурсів Білківської ТГ

Таблиця 3.1 Структура земельного фонду Білківської ТГ в розрізі категорій земель

Категорія земель	Площа, га	Відсотків до загальної площі
Землі сільськогосподарського призначення	3 354,8	34,3%
в т.ч.		
сільськогосподарські угіддя	1 226,8	12,5%
сінокоси та пасовища	1 420	14,5%
багаторічні насадження	708	7,2%
Ліси та інші лісовкриті площі	5 287,6	54,0%
в т.ч.		
лісові землі	4 819,3	49,2%
чагарники	468,3	4,9%
Забудовані землі	961,7	9,8%
в т.ч.		
Землі під водою (водні ресурси)	182	1,9%
Інше		
ВСЬОГО	9 786,10	100%

Визначення цільового призначення земельних ділянок сприятиме їх ефективному використанню, залученню інвесторів у громаду. Тому у сфері земельних відносин проводиться інвентаризація для визначення площ категорій земель, які перебувають в підпорядкуванні

громади та виготовлення проектів із землеустрою щодо встановлення зміни меж населених пунктів та розробка містобудівної документації (планів зонування).

На території Білківської територіальної громади здійснюють діяльність 20 суб'єктів господарювання, які працюють у галузі сільського господарства, займаються вирощуванням зернових культур, овочів, тваринництвом, виноробством, виноградарством, та садівництвом, зареєстровано 47 бджолопасік. Загалом зареєстровано більше 18 фермерських господарств, однак діючими є лише 6.

Найбільш активними є такі фермерські господарства як – ФГ «Толока-М», ФГ «Лях-ІР», ФГ «Імстичівська еко ферма», ФГ «Корунд Ір», ФГ «Дубник», ФГ «Білка».

Рисунок 3.3 Частка сільськогосподарських земель Білківської громади, яка обробляється найбільшими землекористувачами, %

Для громади ключовими завдання щодо земельних ресурсів є здійснення ефективних дій, спрямованих на ефективне землекористування; здійснення заходів щодо інвентаризації ресурсів, що в свою чергу дасть змогу збільшити дохідну частину бюджету, підвищення ефективності оренди землі, створення ринку землі та отримання доходів від продажу земель несільськогосподарського призначення.

Лісові масиви

У минулому, більшість території громади, була вкрита дубово-смерековими лісами, що росли на дерново-буроземних ґрунтах. Тепер ліси замінені післялісовими луками й орними землями. Всі терасові місцевості, за винятком хіба що заплави, здебільшого добре освоєні, густо заселені, часто меліоровані.

Більшість території громади вкрита лісовими ландшафтами. Лісові землі та чагарники Білківської громади складають 54,0% її території.

Деревна рослинність представлена, в основному буком лісовим, також є похідні угруповання, утворені ялиною (смерекою). Букові ліси займають буроземи, сформовані на неглибоких безкарбонатних елювіально-делювіальних відкладах, які звичайно на глибині 30-60 см підстелюються рухляком або навіть твердою породою. Ялицево-смерекові ліси представлені кліматогенним і літогенним варіантами. У першому випадку вони приурочені до темно-бурих гірсько-лісових ґрунтів на піщовиково-аргілітовому фліші і утворюють вузьку перехідну смугу від мішаних смерекових лісів з буком і ялицею до монодомінантних смеречників верхньої частини лісової зони. У літогенному варіанті ялицеві сурамені є одними з найпоширеніших серед корінних смерекових угруповань нижніх гіпсометричних рівнів. Вони пов'язані з сильнокислими супіщаними та легкосуглинистими торф'янисто-гірсько-підзолистими та темно-бурими суглинистими сильно скелетними ґрунтами, де конкурентна здатність бука дуже знижена, внаслідок чого він зустрічається поодиноким у стадії підросту, швидко відмирає і не

поновлюється насінним шляхом. Ялиця становить 5-30% складу деревостану, росте за II бонітетом і добре відновлюється. Смерека росте за I-II бонітетом, утворює вітростійкі деревостани. Флористичний склад угруповань порівняно з іншими мішаними смерековими лісами збіднений.

Господарську діяльність на території Білківської ТГ здійснює ДП «Довжанське лісомисливське господарство» та ДП «Довжанський Держлісгосп».

Природно-заповідний фонд

Об'єктів природно-заповідний фонду на території Білківської громади не має.

Водні ресурси

Найбільша річка Білківської громади – Боржава. На території громади річка тече протікає на відстані 13 км. Вона бере початок на південно-західному схилі полонини Боржава, розміщеної на Полонинському хребті. Довжина річки – 106 км, площа водозбору 1360 км кв. Боржава має гірський характер тільки у верхній частині до с. Довге, де тече по гірській V-подібній долині у південному напрямі. Швидкість течії у межень 0,6...1,2 м/с, середні витрати 10,1 м куб/с (с. Довге). Нижче с. Довге Боржава повертає на південний захід, перетинає невисокий хребет Вулканічних гір і виходить на Закарпатську низовину, де приймає найбільшу правобережну притоку Іршаву. Також в Боржаву впадають річки Кушниця (довжина 18 км, площа басейну – 106 км²), Броньцька Ріка (довжина 20 км, площа басейну – 96 км²), Бистра (довжина 18 км, площа басейну – 102 км²) та багато потічків.

Водність річок істотно змінюється протягом року. Характерною особливістю внутрірічкового розподілу стоку є наявність паводків на річках протягом більшої частини року, нестійкої літньо-осінньої та зимової межні та нечітко вираженого весняного водопілля, сформованого талими і дощовими водами.

Весь теплий період року характеризується частим випаданням зливових опадів, внаслідок чого на річках щорічно утворюються дощові паводки. У середньому за рік спостерігається 8-10 паводків, в тому числі 1-4 з виходом на заплаву. Інтенсивна водовіддача водозборів при випаданні зливових опадів, а також значна пересіченість місцевості з великими похилами сприяють формуванню паводків з крутими підйомами та спадами рівнів води. Тому тривалість стояння високих рівнів незначна і не перевищує, як правило, 4 - 8 діб.

Осінь і зимова межні нетривалі та нестійкі внаслідок випадання дощів в осінній сезон і відлиг зимою. Зимова межень найбільш чітко проявляється в період зі стійкою від'ємною температурою повітря. Вона рідко триває два місяці.

При відлигах зимовий стік істотно збільшується внаслідок талих вод, перериваючи межений період. Тому у формуванні весняного водопілля бере участь тільки частина снігозапасів. Разом з тим у гірських умовах сніготанення відбувається не одночасно по всьому водозбору, а підпорядковане висотній зональності. Все це приводить до зменшення максимальних витрат води й утворення складного гідрографу стоку з багатьма піками. Як наслідок у переважній більшості років максимальні витрати води весняного водопілля уступають максимумам дощових паводків, викликаних інтенсивними зливами.

Процеси льодоутворення (шуга, льодохід) в основному починаються в грудні. Часто вони тривають один-півтори місяці, а у нестійкі зими – протягом всього зимового періоду. Льодостав встановлюється наприкінці грудня, але буває не щорічно. Середня тривалість льодоставу – 1-2 місяці. У теплі зими бувають неодноразові скресання та очищення річок від криги. На малих гірських річках часто відбувається утворення донного льоду.

Скресують річки через декілька днів після початку підйому рівня води. Боржава та Білки в низинних районах, як правило, скресують на декілька днів пізніше ніж малі річки. Льодохід триває недовго (2-5 днів).

Руслові процеси у річках з гірським режимом в основному зв'язані з глибинною ерозією. Швидкість течії річок Боржава нижче с. Довге та Білки нижче с. Білки, а отже, і їх енергія зменшуються. Внаслідок цього частина наносів осідає. Тому тут Боржава та Білки течуть у

власних відкладах, а це, в свою чергу, є причиною нестійкості русла, його частої деформації, розгалуження тощо.

Розподіл модулю річкового стоку (суми води, яка збирається з чисельних струмків, потоків, струмочків, що утворюються після випадання дощу чи танення снігу) становить близько 15 л/с на 1 км² і може змінюватися кожного року в залежності від метеорологічних умов. Для даної місцевості характерний нерівномірний розподіл річного стоку: на березень-квітень припадає 10-22%, травень-вересень 41-53%, жовтень-листопад – 11-15%, грудень-лютий – 16-18%, тобто на теплий період року припадає до 85% річного стоку.

Крім основних рік, на території протікають більше 20 дочірніх річок, зокрема рр. Ільничка, Яловий, Кам'яний, Бистрий, Вільховий, Лючерка, Ріка, Абранка, Багно, Балов, Суха Синявка, Мала Свинка, Велика Свинка, Троєний, Сухий Бистрий, Кривуля, Чорний, Клинець, Багонський, Крем'яний.

Крім значної гідрологічної мережі, неабияким акумулятором прісної води є водоносні горизонти корінних порід, а саме кора вивітрювання вулканічних порід Вигорлат-Гутинської гряди. Присутні тут води напірні й безнапірні. Дебіти свердловини становлять від 0,5 до 20 л/сек. Рівень мінералізації вод менше 1 г/л. Водоносні горизонти Вигорлат-Гутинської гряди містять надзвичайно чисту воду, оскільки вони надійно ізольовані від попадання поверхневих вод, в чому їх перевага над водами алювіальних відкладів.

Корисні копалини

Білківська сільська територіальна громада багата на природні та мінерально-сировинні ресурси. Мінерально-сировинна база Білківської сільської територіальної громади представлена родовищами бурого вугілля, природних мінеральних фарб (пігментів), туфів, глини керамічної, андезитів та достатніми запасами мінеральної води. На околиці с. Великий Раковець виходить на поверхню родовище бурого вугілля. Однак промисловий видобуток припинено в 70-х роках ХХ ст. Існує реальна можливість відновити видобуток природних мінеральних фарб (пігментів), розроблене Великораковецьке родовище (вохра жовта).

На території ТГ всі родовища корисних копалин не розробляються і мають статус комунальної власності.

Кліматичні умови

Для даного регіону, як і в цілому для області, протягом року переважає західний перенос повітряних мас. Рідше поступають континентальні повітряні маси з східних районів, а також з Арктики і тропічних районів півночі Африки. Вологі повітряні маси з Атлантики в теплий період приносять велику кількість опадів, утворюючи високу вологість при відносно високій температурі повітря.

Температурний режим. За даними спостережень метеорологічних станцій в цьому регіону середня річна температура повітря коливається від 10° на півдні до 7° в гірській частині. Самий холодний січень від 3° в північній частині, до мінус 5° в гірській, самий теплий липень – 17 - 21°.

В спекотні літні дні (липень, серпень) максимальна температура може підвищуватись в низинно-передгірній зоні до 37°, а в гірській до 40°. В періоди зимових відлиг може підвищуватись до 16-18°.

В гірсько-долинній зоні дата останнього приморозку припадає на кінець квітня, а першого – на першу декаду жовтня; в низинно-передгірній зоні останній – кінець другої декади квітня, перший – середина жовтня продовжуваність безморозного періоду в середньому 130-170 днів, найбільша – 190-220 днів. Найбільш ранній осінній заморозок може виникнути в середині вересня, а останній весняний – в третій декаді квітня.

Зима починається в кінці листопада і закінчується в третій декаді лютого – першій декаді березня. Продовжується зима в середньому 3-3,5 місяця. Весна починається в третій декаді лютого – першій декаді березня і продовжується до середини травня – в горах до першої декади червня. Весна починається в третій декаді лютого – першій декаді червня. Літо закінчується в третій декаді вересня в низинно-передгірній зоні, а в гірсько-долинній зоні – в

кінці серпня. Літо продовжується в гірсько-долинній зоні біля трьох, на низинній більше чотирьох місяців. Осінь продовжується до середини грудня на низині, а в горах до кінця листопада.

Опади. В Білківській громаді випадає достатня кількість опадів, в середньому 950-1240 мм. Біля 2/3 річної кількості опадів припадає на теплу частину року (квітень-жовтень) 550-800 мм, а на холодну (листопад-березень) – 400-450 мм.

Річна кількість опадів може сягати в окремі роки 1500-2000 мм. В низинно-передгірській зоні в середньому за рік буває 160 днів з опадами 0,1 мм, 127 днів – 0,5 мм і лише 5 днів з опадами 20 мм. В гірській зоні: 192 дні – 0,1, 164 дні – 0,5, 16 днів – 20,0 і 6 днів – 30 мм.

Сніговий покрив стійко утворюється тільки в гірській частині, на низовині може утворюватися і сходити декілька раз на рік. В горах встановлюється стійкий в першій декаді листопада, на низовині і на передгір'ї – в першій декаді грудня. В горах утримується в середньому 90-100 днів.

В низинно-передгірській зоні сніговий покрив повністю сходить в кінці другої декади лютого, в горах – в кінці березня. Середня висота снігового покриву за зиму біля 40-50 см в горах і 15-20 см в передгір'ї. Найбільша висота снігового покриву і снігозапаси спостерігаються в кінці січня і в першій половині лютого.

Вологість повітря протягом року в середньому 80-85%. Найбільша вологість повітря буває в зимові місяці, менша весною. Дні, коли вологість повітря понижується до 30% і нижче називаються «сухими». В році їх буває в середньому 9-10 днів.

Вітер. Основний напрям вітру в приземному шарі атмосфери співпадає з основною орієнтацією долини р. Боржава з півночі на південь. Характерна гірсько-долинна циркуляція, яка відбувається під впливом випромінювання тепла і охолодження приземних шарів повітря. Такі вітри дують вдень з долин на гори, а вночі навпаки.

Тумани утворюються гірсько-долинного типу. З туманом в році буває в середньому 29-38 днів. Найбільш часто спостерігаються: січень-березень, жовтень-грудень в низинно-передгірній зоні, а в горах з липня по жовтень. Найбільше днів з туманом 40-55. Середня продовжуваність туманів в році – біля 120 годин, а середня продовжуваність туману в день біля 6 годин.

Екологічна ситуація

Поточний стан атмосферного повітря

Протягом 2020 року відбулося незначне зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення. Обсяги забруднюючих речовин, які надійшли у повітряний басейн у 2020 році від стаціонарних джерел забруднення, за даними Головного управління статистики, зменшились в порівнянні з 2019 роком на 10,8% і складають 3,3 тис. тонн проти 3,7 тис. тонн у 2019 році. Із загальної кількості викидів забруднюючих речовин 28,9% складають речовини, що належать до парникових газів, зокрема, метан. Крім того, 0,2 млн. т становлять обсяги викидів діоксиду вуглецю.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в порівнянні по області та Іршавському районі (для аналізу використані статистичні дані на основі характеристик Іршавського району, у зв'язку з відсутністю оновленої інформації в контексті новоутворених адміністративних районів та ОТГ Закарпатської області) наведена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, тонн

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення (зменшення) викидів проти 2019 р., тонн	У % до 2019 р. тонн	Викинуто в середньому одним підприємством, тонн
	2020	2019			
Всього по області	3312,1	3711,7	-399,6	89,2	19,8
Іршавський	19,3	29,9	-10,6	64,4	3,9

За підсумками 2020 року в зв'язку з глобальною епідемією коронавірусу й суттєвим зниженням обсягів виробництва не тільки на великих підприємствах, але й в малому і середньому бізнесі, спостерігаємо зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по Іршавському районі та по області загалом. В порівнянні із 2019 роком даний показник у 2020 році знизився у 1,5 рази.

Основними забруднювачами атмосферного повітря Іршавщини були підприємства агропромислового комплексу та автомобільний транспорт. Головними причинами, які обумовлюють незадовільний стан атмосферного повітря в громаді є недотримання підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів, пошкодження покриття автомобільних доріг, зростання кількості автомобільного транспорту, які не забезпечені приладами для нейтралізації відпрацьованих газів, і як наслідок збільшується кількість викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря.

Поверхневі води

Найбільший істотний вплив на поверхневі води Білківської громади чинять: населення (комунальні зворотні стічні води), промисловість, сільське господарство та гідроморфологічні зміни. Саме вплив цих галузей зумовлює погіршення екологічного стану водних ресурсів. Гідроекологічний моніторинг не здійснюється, однак є надзвичайно актуальним для громади так як центрального водовідведення в громаді не має.

Стан водних ресурсів

У таблиці 3.3 наведено показники використання води суб'єктами господарювання Білківської громади, які відповідно до Порядку ведення державного обліку водокористування зобов'язані звітувати про використання води (за даними Державного водного кадастру за розділом: «Водокористування»). Наведені дані засвідчують, що у Білківській сільській територіальній громаді суб'єкти господарювання не здійснюють скид забруднених зворотних (стічних) вод та транзитної води в поверхневі водні об'єкти.

Таблиця 3.3 Використання води у Білківській громаді у 2021 році, млн. м³¹¹

Показник	Закарпатська область	Хустський район	Білківська громад
Кількість водокористувачів, які звітують (одиниць)	370	49	1
Забрано із природних водних об'єктів, всього у т. ч.	38,929	1,664	0,008
із підземних водних об'єктів	17,908	1,281	0,008
Використано свіжої води, всього у т. ч.	22,15	1,251	0,008
на питні і санітарно-гігієнічні потреби	11,81	0,958	0,008

¹¹ [Державний водний кадастр за розділом: "Водокористування" - Набори даних - Data.gov.ua](#)

Показник	Закарпатська область	Хустський район	Білківська громад
на виробничі потреби	9,342	0,257	-
на потреби зрошення	0,851	-	-
на інші потреби	0,147	0,036	-
Загальне водовідведення	39,662	1,098	0,001
Скинуто в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод, всього у т. ч.	39,464	1,088	-
забруднених	3,877	0,627	-
нормативно чистих без очистки	9,557	0,143	-
нормативно-очищених на спорудах	26,03	0,318	-
Скинуто транзитної води	-	-	-
Оборотне, повторне та послідовне використання	9,549	0	-

Водопостачання та водовідведення

Село Білки та більшість населених пунктів громади мають якісну питну воду. Послуги водопостачання та водовідведення на території громади не надаються.

Каналізаційних очисних споруд в громаді не має.

Стан ґрунтів

Ґрунти цих території є середньокислими (рН 4,6-5,04) та відповідають низькому забезпеченню гумусом, що, очевидно, пов'язано з інтенсивним рівнем використання сільськогосподарських угідь та зменшенням кількості надходження органічних добрив. Але в цілому ґрунти придатні для вирощування як плодкових так і сільськогосподарських культур.

Головним ризиком для земельних ресурсів лишатиметься нераціональне землекористування, деградація та виснаження ґрунтів внаслідок інтенсивного ведення сільського господарства, самовільне землекористування без правовстановлюючих документів тощо.

Також систематичне сільськогосподарське використання земельного фонду потребує особливого контролю, оскільки процеси руйнування і деградації ґрунтів сьогодні досягли загрозливого рівня.

Поводження з відходами

Роздільний збір ТПВ на території громади не здійснюється. Побутові відходи самостійно вивозяться жителями на сміттєзвалище біля с. Дубрівка (Іршавська МТГ).

Основні екологічні проблеми

Загалом екологічна ситуація в громаді є не зовсім сприятливою. Відсутність великих промислових підприємств-забруднювачів та спеціалізація економіки громади у сільському господарстві та переробці позитивно впливають на якість атмосферного повітря, стану водних ресурсів. Водночас для громади характерна наявність низки проблем екологічного характеру, основними з яких є:

- впровадження елементів роздільного збору ТПВ;
- раціональне використання земельних ресурсів;
- охорона навколишнього природного середовища, екологічна безпека;
- впровадження системи екологічного моніторингу.

Висновки

1. Ґрунтовий покрив території громади – це дерново-буроземні неглибокі легкосуглинкові, дерново-буроземні, неглибокі середньогаличникові легкосуглинкові ґрунти. Ландшафт громади складається з трьох терасових ярусів і відрізняється виразною замкнутістю, оскільки майже повністю оточений гірськими масивами. Внаслідок такого географічного положення та будови ландшафту цей район віддавна використовується для сільськогосподарського виробництва, якому не перешкоджали часті паводки. Сільськогосподарському освоєнню підлягали не лише нижні, але й тераси середнього та верхнього ярусів, на яких давно були вирубані ліси і розпочалася водна ерозія.
2. Боржавська улоговина є одним з найбільш цінних у сільськогосподарському та рекреаційному відношеннях природних районів Закарпаття. Землі сільськогосподарського призначення займають майже 34% території громади, а їх основна частина використовується як рілля, що дає громаді, в комплексі з раціональним використанням, потужний сільськогосподарський потенціал. Головним ризиком для земельних ресурсів залишається нераціональне землекористування, деградація та виснаження ґрунтів внаслідок інтенсивного ведення сільського господарства, самовільне землекористування без правовстановлюючих документів тощо.
3. Лісові масиви Білківської громади складають 54% її території.
4. Найбільша річка Білківської громади – Боржава. Окрім р. Боржава територією громади протікає 2 річки і два потічки.
5. Білківська сільська територіальна громада багата на природні та мінерально-сировинні ресурси. Мінерально-сировинна база Білківської сільської територіальної громади представлена родовищами бурого вугілля, природних мінеральних фарб (пігментів), декоративних туфів, мармурового вапняка, глини керамічної, андезитів.
6. Загалом екологічна ситуація в громаді є доброю. Відсутність великих промислових підприємств-забруднювачів та спеціалізація економіки громади у сільському господарстві та переробці позитивно впливають на якість атмосферного повітря, стану водних ресурсів. Водночас для громади характерна наявність низки проблем екологічного характеру, основними з яких є: впровадження збору ТПВ; раціональне використання земельних ресурсів; охорона навколишнього природного середовища, екологічна безпека; впровадження системи екологічного моніторингу.

4. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ**Населення Іршавського району**

Для з'ясування демографічної ситуації впродовж тривалого періоду варто проаналізувати демографічні показники у колишньому Іршавському районі та Закарпатській області в складі якого були сільські ради теперішньої Білківської ТГ. У таблиці 4.1. показано динаміку кількості живонароджених, померлих, природний приріст (скорочення) та міграційний приріст (скорочення) населення у колишньому Іршавському районі та Закарпатській області за період 2011 - 2020 років.

Таблиця 4.1 Динаміка чисельності населення у колишньому Іршавському районі та Закарпатській області, 2011-2020 рр.¹²

		2011 р.	2016 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 до 2011 р., %
Чисельність наявного населення	<i>Закарпатська область</i>	1247,4	1259,2	1256,8	1253,8	1250,1	100,2
	<i>міська місцевість</i>	463,8	467,0	466,1	465,9	465,3	100,3
	<i>сільська місцевість</i>	783,6	792,2	790,7	787,9	784,8	100,1
Чисельність наявного населення	<i>Іршавський район</i>	98,9	100,0	100,5	100,3	100,0	101,1
	<i>міська місцевість</i>	9,2	9,2	9,3	9,3	9,2	100
	<i>сільська місцевість</i>	89,7	90,8	91,2	91,0	90,8	101,2
Кількість зареєстрованих шлюбів	<i>Закарпатська область</i>	-	-	7506	5824	2560	-
	<i>Іршавський район</i>	-	-	573	495	-	-
Міграційний рух населення	<i>Закарпатська область</i>	-	-982	-500	-409	164	-
	<i>Іршавський район</i>	-	57	-149	-139	-	-
Природний приріст	<i>Закарпатська область</i>	3354	601	-2511	-3253	-5817	-
	<i>Іршавський район</i>	306	277	-63	-139	-	-

За період 2011-2021 років у Іршавському районі кількість населення зростає на 1,1 тис. осіб. Причиною цього є позитивний природний приріст населення, але негативні міграційні процеси. У 2020 році природний приріст населення Іршавського району склав -139 осіб (в 2016 р. + 277), сальдо міграції також -139 (в 2016 р. +57).

У 2020 році природний приріст населення на 1000 осіб в Іршавському районі становив -1,38 осіб при середньому по Закарпатській області -2,59 осіб. **Це дає підстави зробити висновок, що демографічні тенденції в Іршавському районі були кращими, ніж у середньому по області.**

¹² Статистичний збірник – Міста і райони Закарпаття 2020. Головне управління статистики у Закарпатській області. Ужгород, 2021.

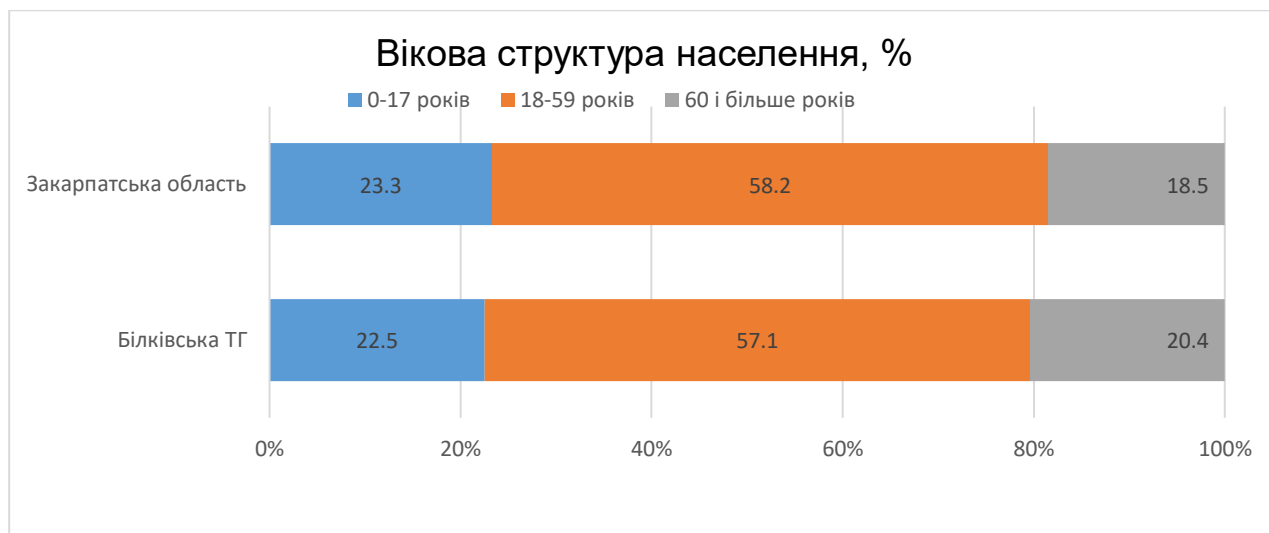

Рисунок 4.1 Порівняння вікової структури населення у Закарпатській області¹³ та Білковській ТГ,¹⁴ 2021 р.

Населення Білковської сільської територіальної громади на початок 2023 р. становило 20 650 осіб. У с. Білки проживало 8 011 осіб (табл. 4.2).

Таблиця 4.2 Населення Білковської ТГ в розрізі старостинських округів і населених пунктів, на 1 січня відповідного року¹⁵

Населений пункт / старостинський округ	2021	2022	Різниця у к-ті мешканців 2022 до 2021 р.
Центр громади			
с. Білки	7 997	8 011	14
Старостинські округи			
Великораковецький	5 289	4 953	-336
Імстичівський	2 702	2 936	234
Луківський	1 442	1 623	181
Малораковецький	3 041	3 127	86
Білковська громада	20 471	20 650	179

Білковська ТГ є сільською громадою: показник щільності населення складає 138 осіб на 1 км² (середньообласний показник 97,4 осіб/км²). 100% населення проживає у сільській місцевості.

Найбільшими за чисельністю населення серед сільських населених пунктів є с. Білки (входить в 20-у найбільших сіл України), с. Великий та Малий Раковець та с. Імстичово (рис. 4.2.). В межах громади сформовано 4 старостинських округи. Чисельність населення у старостинських округах є достатньо нерівномірною. Рівень асиметрії складає 5 разів. Середня кількість мешканців сільських населених пунктів в громаді складає 3 442 особи. Динаміка чисельності населення за населеними пунктами громади представлена у Додатку Б.

Впродовж останніх двох років динаміка чисельності мешканців населених пунктів, які складають Білковську громаду, має характер збільшення. Зменшення чисельності мешканців

¹³ Статистичний щорічник Закарпаття 2021. Головне управління статистики у Закарпатській області. Ужгород, 2022.

¹⁴ За інформацією Білковської сільської ради

¹⁵ За інформацією Білковської сільської ради

було тільки в Великораковецькому старостинському окрузі. За ці роки громада в цілому збільшилася на 179 мешканців.

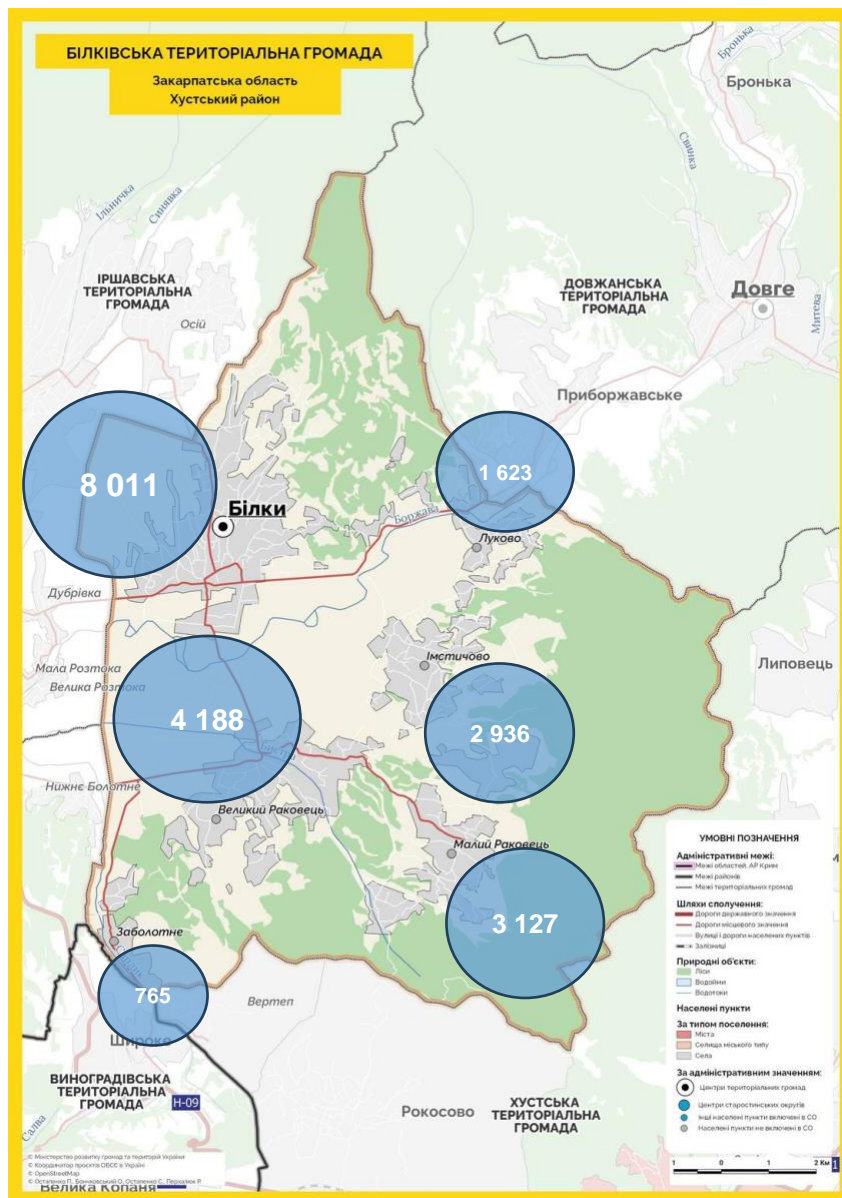

Рисунок 4.2 Кількість населення в селах Білківської громади.

Основною причиною збільшення кількості населення у Білківській громаді було перевищення рівня народжуваності над рівнем смертності в попередні 2-3 роки.

Серед причин смертності перші місця посіли: хвороби системи кровообігу, новоутворення, хвороб органів травлення та коронавірусної інфекції COVID-19.

Детальний прогноз стану здоров'я населення можливий лише після отримання локальних статистичних даних на рівні громади.

В структурі населення за гендерною ознакою в громаді переважають жінки – 54,7% (рис. 4.3).

У віковій структурі населення працездатне населення становить 57,1%, 22,5% – діти (0-17 років) та 20,4% – особи у віці 60 років та більше. Відсоток людей старше працездатного віку у громаді є вищим, ніж у цілому по Закарпатській області (18,5%) та загалом по Україні (16,75%).

Рисунок 4.3 Структура населення Білківської сільської територіальної громади за місцем проживання та гендерною ознакою, %

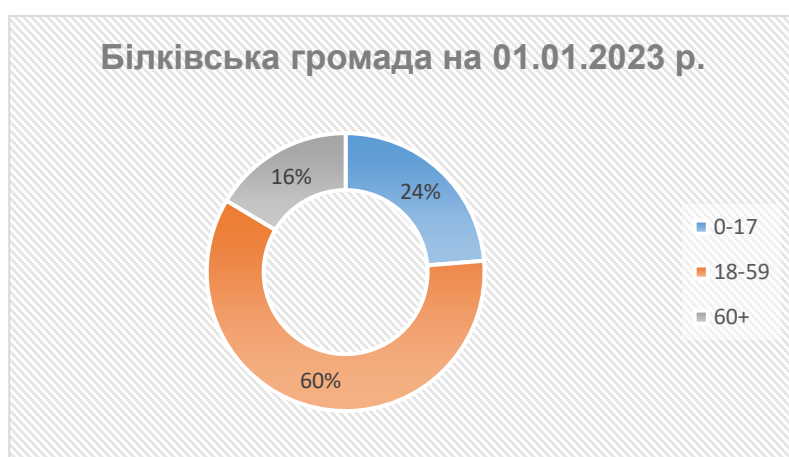
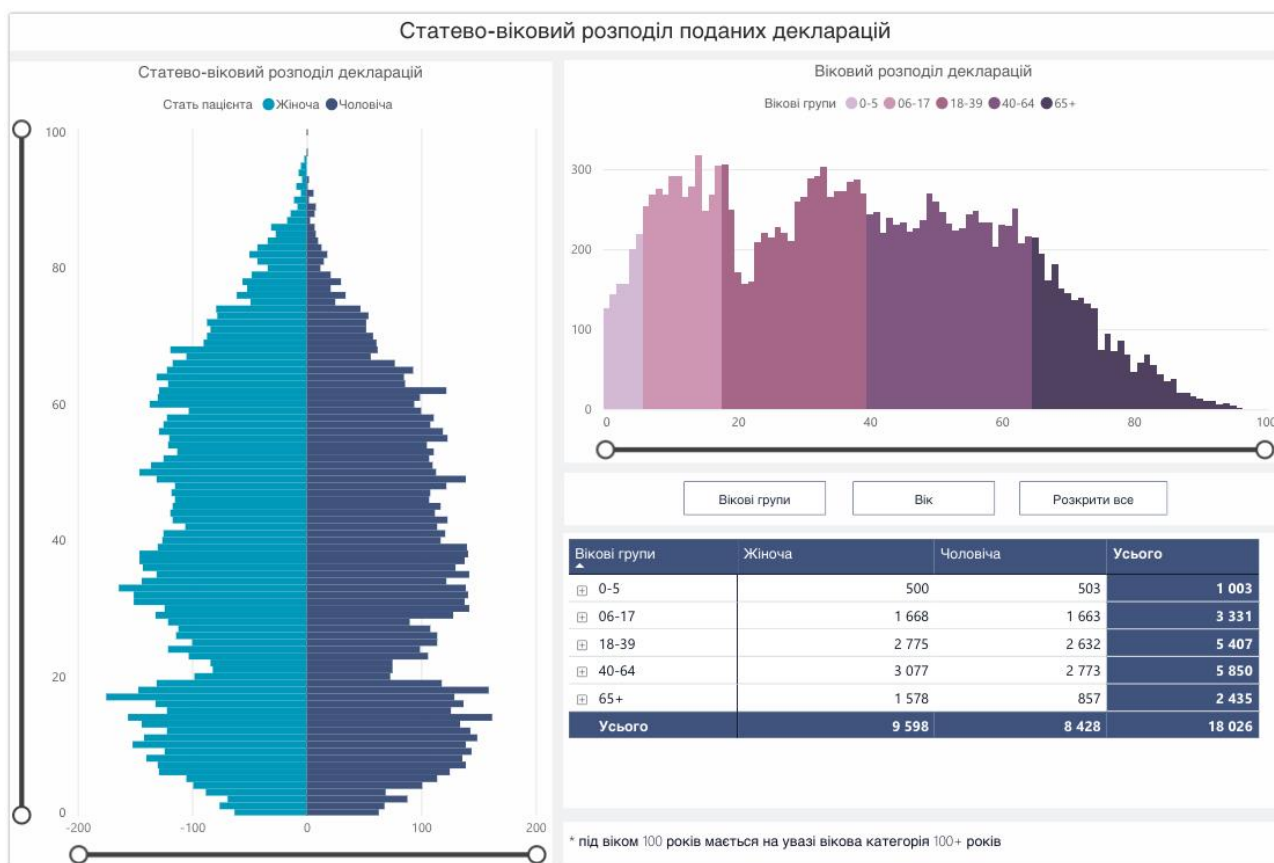

Рисунок 4.4 Розподіл жителів Білківської громади за віком

Статеві-вікова піраміда населення (рис. 4.5) сформована на підставі інформації про подані декларації про вибір лікаря первинної медичної допомоги. За інформацією офіційного сайту Національної служби здоров'я України мешканцями 5 (із 6) населених пунктів Білківської ТГ укладено 18 026 декларації (при загальній кількості населення 20 650 мешканці), що дозволяє говорити, що статеві-вікові характеристики декларантів відповідають (з певною похибкою) характеристикам населення громади.

Рисунок 4.5 Статеві-вікова піраміда населення Білківської ТГ¹⁶

Представлена статеві-вікова піраміда дозволяє говорити про такі висновки та демографічні прогнози:

- наступні 10 років громада має шанс на зростання кількості працездатного населення (за умови відсутності масового виїзду молоді за межі громади) – у працездатний вік увійдуть діти, народжені після 2006 року. Саме на цей період припадають піки народжуваності у населених пунктах Білківської громади
- у віковому розрізі в громаді проживає найбільше 14-ти річних дітей – 316. При цьому кількість однорічних дітей складає – 143, 5 річних – 222 дітей. Тобто кожного наступного року кількість учнів перших класів буде суттєво зменшуватися.
- водночас можна прогнозувати, що в наступні 5 років кількість дітей у дошкільних закладах також зазнає різкого зниження порівняно з 2022 роком, оскільки має місце значне зменшення дітей в громаді віком 1 (143) та 2 (158) роки.

Означені тенденції є вагомою підставою для формування планів розвитку місцевої соціальної інфраструктури (зокрема освітньої, медичної тощо).

Демографічна ситуація у громаді в 2022 році змінювалась основним чином під впливом міграційних процесів, викликаних війною – виїзд місцевих мешканців за кордон та поповнення населення громади за рахунок внутрішньо переміщених осіб (ВПО), переважна більшість яких жінки з дітьми. Діти шкільного віку продовжують навчання закордоном у місцевих школах у он-лайн форматі, що суттєво підвищує ймовірність їх повернення (разом із сім'ями) в Україну після врегулювання безпекової ситуації.

¹⁶ На основі інформації про укладені декларації мешканцями, зареєстрованими в населених пунктах громади. Офіційний сайт НСЗУ. <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats>

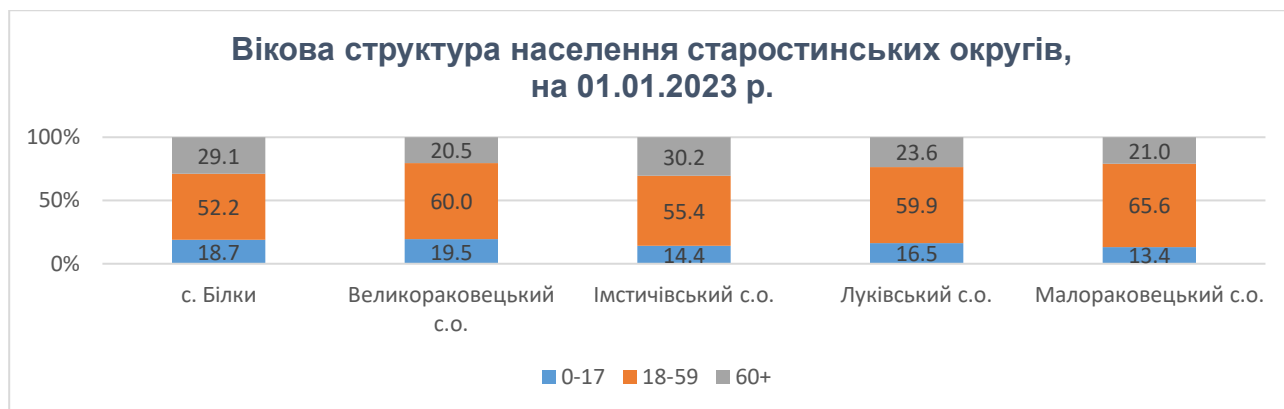

Рисунок 4.6 Вікова структура населення старостинських округів Білківської ТГ.¹⁷

З початку збройної агресії в реєстрі громади зареєстровано 2906 внутрішньо переміщених осіб. Видано 1500 довідок про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб. Перераховано компенсацію витрат з державного бюджету у сумі 211,43 тис. грн. власникам жилих приміщень приватного житлового фонду, які безоплатно розміщували ВПО.

Призначено 1361 допомог на проживання ВПО. Станом на 15 березня 2023 року в громаді проживає 535 ВПО (з них: 170 чоловіки, 365 – жінки, 208 дітей до 18 років). Приріст населення за рахунок внутрішньо переміщених осіб, у випадку їх інтеграції у громаду, сприятиме її омолодженню, збільшенню частки жіночого населення, але водночас це створює нові виклики для розвитку соціальної інфраструктури громади. На початок 2023 року навчається в школах громади 68 дітей ВПО, ще 14 дітей відвідують садочки.

Зайнятість та доходи населення

Стан зайнятості населення є одним з основних індикаторів економіки, який відображає використання в суспільстві ресурсів праці. У 2020 році середньооблікова кількість штатних працівників Закарпатської області становила 148,6 тис. осіб, з яких 24,6% знаходилося у обласному центрі. У Іршавському районі кількість штатних працівників становила 5,9 тис. осіб – 4% від обласного показника. Для району також завжди був характерним нижчий рівень середньої заробітної плати, ніж у області (8 839 грн проти 10 193 грн у 2020 році).

Виконання Програми соціального і економічного розвитку Білківської ТГ та бюджету громади, починаючи з 24 лютого 2022 року відбувається в умовах дії правового режиму воєнного стану. Це негативно впливає на економічну активність, обсяги торгівлі, споживчу активність населення, скорочує обсяги виробництва та інвестицій.

Також в країні набуло масового характеру безробіття, яке несе реальну загрозу для державного та суспільного благополуччя.

Чисельність безробітного населення розраховується за методологією МОП (Міжнародної організації праці). Відповідно до цієї методології людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів: не мала роботи, шукала роботу, була готова стати до роботи. І це істотно відрізняється від офіційних даних щодо зареєстрованих безробітних. Адже у центрах зайнятості реєструються, у основному, люди які втратили роботу для отримання допомоги по безробіттю. А велика кількість жителів громади щорічно виїздить на сезонні роботи за кордон, у сільській місцевості займаються веденням особистого селянського господарства і ніколи офіційно не працювали, або працювали багато років назад і відповідно до закону не можуть або не хочуть, враховуючи вимоги, реєструватись безробітними. Офіційно на обліку в Іршавському управлінні Хустської філії Закарпатського обласного центру зайнятості в статусі безробітних на кінець 2022 року перебувало 158 (на кінець 2021 року перебувало 292 особи) мешканців громади (0,9% від населення громади в віці 18-59 років). Враховуючи, що реальний рівень безробіття в Україні у 2020-2021 роках становив близько 10% та зважаючи на співвідношення кількості безробітних та зареєстрованих безробітних можна вважати, що

¹⁷ За інформацією Білківської сільської ради

кількість мешканців громади, які знаходяться у пошуку роботи складає значно більше чим 0,9% працездатного населення.

За інформацією Іршавського управління Хустської філії Закарпатського обласного центру зайнятості в 2022 році було працевлаштовано 75 жителі громади. У 2021 році було працевлаштовано 93 осіб. З метою отримання нової професії або спеціальності, в 2022 році проходили професійне навчання та перепідготовку 14 особи (в 2021 році – 25 осіб), зареєстрованих у центрі зайнятості.

Тенденції, які склались в громаді на ринку праці:

- У 2022 році кількість офіційно зареєстрованих безробітних в громаді зменшилась майже в 1,8 рази (з 2021 р.) з огляду на об'єктивні та суб'єктивні обставини (значна кількість мобілізованих мешканців до лав ЗСУ, частина безробітних не реєструється у Центрі зайнятості, певна кількість населення (серед яких і незайняті) виїхала закордон в цілях безпеки тощо);
- В 2022 році, в порівнянні з 2021 роком, на 18 осіб було менше працевлаштовано. Це є певним ризиком з огляду на складну економічну ситуацію у 2022 році в Україні загалом;
- Водночас наявна проблема молодіжного безробіття через те, що на ринок праці виходить велика кількість молоді без досвіду роботи, яка зазнає найбільших труднощів з працевлаштування, особливо офіційного, а кількість робочих місць не збільшується, а скорочується;
- Мала кількість або взагалі відсутність інвестицій, яка сповільнює створення нових робочих місць;
- Звільнення внаслідок реорганізації чи ліквідації виробництва, скорочення штатів, звільнення власним бажанням, неможливість знайти роботу після закінчення терміну контракту;
- Сезонні зміни в рівні виробництва в окремих галузях.

Таблиця 4.3 Надання послуг Іршавським управлінням Хустської філії Закарпатського обласного центру зайнятості в 2021 р. та 2022 р.

Показники		Іршавське управління Закарпатського ОЦЗ	
Всього отримували послуги, осіб	2022		214
З них, мали статус протягом періоду, осіб	2021 – 321 ос. (з них 292 безроб.)		321
	2022 – 191 ос. (з них 158 безроб.)		191
	у порівнянні з минулим роком	% + (-)	60 -130
Всього отримали роботу, осіб	2021		93
	2022		75
	у порівнянні з минулим роком	% + (-)	81 -18
Чисельність працевлаштованих безробітних за направленням СЗ та самостійно, осіб	2021		78
	2022		66
	у порівнянні з минулим роком	% + (-)	85 -12
Чисельність працевлаштованих з компенсацією витрат роботодавцю єдиного внеску, осіб	2021		55
	2022		56

Показники			Іршавське управління Закарпатського ОЦЗ
	у порівнянні з минулим роком	%	102
		+ (-)	1
Чисельність безробітних, які проходили навчання в ЦПТО, осіб	2021		25
	2022		14
	у порівнянні з минулим роком	%	
		+ (-)	-11
Чисельність осіб, які брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру, осіб	2021		0
	2022		0
	у порівнянні з минулим роком	%	0
		+ (-)	0
Чисельність осіб, які отримували допомогу по безробіттю, осіб	2021		223
	2022		85
	у порівнянні з минулим роком	%	38,1
		+ (-)	-138
Всього отримують послуги на кінець періоду*, осіб			49
з них, мають статус безробітного на кінець періоду, осіб	2021		86
	2022		26
	у порівнянні з минулим роком	%	30,2
		+ (-)	-60
Кількість вакансій на кінець періоду, одиниць	2021		57
	2022		45
	у порівнянні з минулим роком	%	79
		+ (-)	-12
Середній розмір заробітної плати у вакансіях, грн.	2021		6850
	2022		7466
	у порівнянні з минулим роком	%	109
		+ (-)	616
Кількість безробітних на 1 вакансію, осіб	2021		2
	2022		4
	+ (-)		+2

Моніторинг інформації про наявні вакансії (який регулярно публікується Закарпатським обласним центром зайнятості) впродовж січня-березня 2023 року дозволяє говорити про незначну кількість вакансій, які пропонують підприємства / організації, розміщені в Білківській громаді – біля 40 вакансій. Звертає на себе увагу те, що основна частина пропонованих вакансій (до 80%) знаходяться у адміністративному центрі громади – с. Білки. В розрізі професій найчастіше зустрічаються вакансії у сфері обслуговування. Водночас впродовж січня-березня 2023 року Закарпатський обласний центр зайнятості пропонує 506 вакансій як в межах області, так і в наближених регіонах.

Вагомою причиною безробіття є низький рівень оплати праці, який пропонується у наявних вакансіях. Подібна ситуація склалась і у Закарпатській області загалом. Так, у 2022 році середній розмір зарплати у вакансіях в Закарпатській області склав лише 8 484 грн., в Білківській ТГ – 7 466 грн., при середній зарплаті найманих працівників близько 12 тис. грн.

Характерною рисою Білківської громади, як і більшості громад Закарпатської області, є високий відсоток неформальної зайнятості. Серед видів економічної діяльності, де найбільш поширена неформальна зайнятість – це сільське господарство, торгівля, сфера послуг.

Проблемними питаннями, характерними для ринку праці громади є: недостатня кількість робочих місць, активність «тіньового» сектору ринку праці особливу у сфері послуг, недостатня мотивація до праці населення внаслідок низького рівня заробітної плати, складнощі у працевлаштуванні неконкурентоспроможних на ринку праці груп населення, нестача кваліфікованих кадрів вузьких спеціальностей тощо. Високий рівень «тіньової» зайнятості зумовлює недоотримання у бюджет громади значного обсягу податку з доходів фізичних осіб, становить загрозу соціальної захищеності жителів громади, зокрема щодо майбутнього пенсійного забезпечення, та уповільнює розвиток усіх населених пунктів через відсутність фінансових ресурсів в бюджеті.

Найбільше мешканців Білківської громади зайнято в бюджетній сфері, промисловості та сільському господарстві (переважно це особисті селянські господарства).

Щорічно рівень доходів населення зростає як загалом по Україні, так і у Білківській громаді. Цьому сприяє як поступове підвищення мінімального рівня оплати праці на рівні держави, так і поступовий економічний ріст та детінізація бізнесу. На жаль в 2022 році рівень оплати праці у громаді нижчий, ніж у середньому по Закарпатській області та в цілому по Україні на 40,5 %.

Таблиця 4.4 Динаміка середньої заробітної плати, грн.

	2021	2022
Україна	14 014	14 847
Закарпатська область	12 667	15 011
Білківська громада	8 729	11 888
Співвідношення з/п в Білківській громаді до середнього по області, %	69,0	79,2

Проблема із рівнем доходів населення в громаді та Україні загалом загострилась впродовж 2022 року – після розгортання широкомасштабної війни росією. Індекс споживчих цін у січні 2023 року в порівнянні з січнем 2022 року склав 122%, а на продукти харчування 133%. Тобто має місце падіння купівельної спроможності населення та зростання частки населення, яке живе за межею бідності.

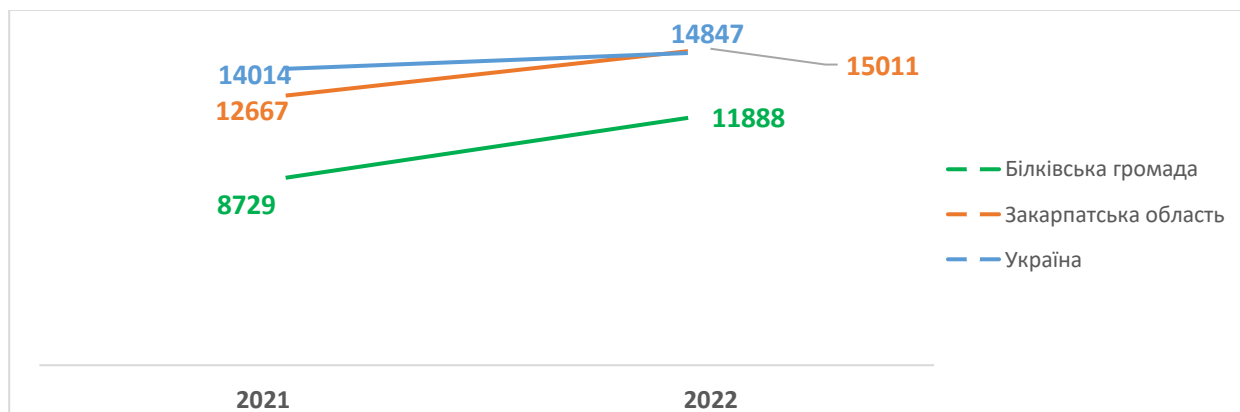

Рисунок 4.7 Порівняння середньої заробітної плати в Україні, Закарпатській області та Білківській ТГ, 2021-2022 рр., грн.

Водночас мало місце суттєве зростання курсу валюти. Для Закарпатської області, яка є прикордонною, та певна частка населення якої завжди працювала у країнах Європи, це є суттєвим негативним фактором в контексті порівняння рівня оплати праці в Україні та за кордоном. Збереження у найближчі роки середньої заробітної плати на рівні 200-300 дол. США може спричинити орієнтацію молоді на європейські ринки праці та подальшу втрату трудового потенціалу України та громади зокрема.

Висновки

1. Білківська громада є сільською громадою та має досить високий показник щільності населення – у 1,9 рази вищий, ніж в середньому по Україні.
2. Процес депопуляції населення в Білківській територіальній громаді відбувається за рахунок природного та міграційного скорочення населення. Природній приріст населення громади здебільшого відповідає тенденціям колишнього Іршавського району та є значно кращим від середнього по області.
3. Наявні тенденції, що в наступні 5 років кількість дітей у дошкільних закладах громади зазнає різкого зниження порівняно з 2022 роком, оскільки має місце значне зменшення дітей в громаді віком 1-2 роки.
4. Демографічна ситуація у громаді в 2022 році змінювалась під впливом міграційних процесів, викликаних війною – виїзд місцевих мешканців за кордон та поповнення населення громади за рахунок внутрішньо переміщених осіб (ВПО), переважна більшість яких жінки з дітьми.
5. Основними сферами зайнятості в Білківській громаді є: установи бюджетної сфери, промисловості та сільське господарство (переважно це особисті селянські господарства). Переважна більшість зайнятих в галузі роздрібної торгівлі та сфері послуг фізичні особи підприємці.

5. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ

Соціальна інфраструктура

Соціальна інфраструктура виступає базою формування людського капіталу, а розвиток соціальної інфраструктури є одним з першочергових завдань, яке вирішується в рамках соціально-економічної політики держави, регіону, територіальної громади. Успіх розвитку територіальної громади залежить не лише від наявності розвиненої соціальної інфраструктури, але від спроможності громади перетворити її у актив розвитку, що потребує підвищення ефективності управління, узгодження інтересів усіх стейкхолдерів щодо визначення шляхів її розвитку, та пошуку ефективних форм їх взаємодії

Освіта

Система освіти Білківської громади є достатньо розвиненою та розгалуженою. Станом на 2023 рік включає: **одинадцять** закладів загальної середньої освіти, **14** закладів дошкільної освіти. У таблиці 5.1. подано структуру освітньої мережі Білківської територіальної громади.

Водночас, починаючи з 2021 року, в громаді має місце тенденція незначного зростання кількості учнів / дітей у закладах освіти громади (рис. 5.1).

Таблиця 5.1 Освітня мережа Білківської сільської територіальної громади

Показники	2021	2022
Кількість дошкільних закладів, одиниць	14	14
Кількість дітей в дошкільних закладах, та дошкільних підрозділах гімназій та початкових шкіл, осіб	794	754 ¹⁸
Кількість персоналу дошкільних закладів, осіб	235	251 ¹⁹
Кількість закладів освіти (опорні заклади, загальноосвітні, школи, гімназії, початкові школи), одиниць	11	11
Кількість учнів у закладах освіти (опорний заклад, загальноосвітні школи, гімназії, початкові школи), осіб	2 902	2 919 ²⁰
Кількість персоналу в закладах загальної середньої освіти, осіб	561	632 ²¹

¹⁸ За даними Білківської ТГ

¹⁹ Там же

²⁰ За даними: Інформаційна довідка щодо розрахунку обсягу освітньої субвенції на 2021, 2022, 2023 роки <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/byudzhnet-ta-zakupivli/byudzhnet/2022-rik/informacijni-dovidki-shodo-rozrahunku-obsyagu-osvitnoyi-sbvenciyi-na-2022-rik/zakarpatska-oblast>, <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/byudzhnet-ta-zakupivli/byudzhnet/2023-rik/informacijni-dovidki-shodo-rozrahunku-obsyagu-osvitnoyi-sbvenciyi-na-2023-rik/zakarpatska-oblast2023>

²¹ За даними Білківської ТГ

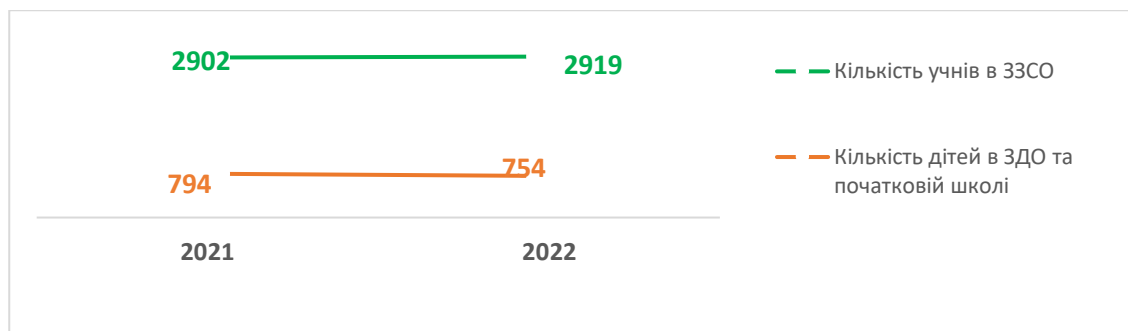

Рисунок 5.1 Динаміка кількості учнів/дітей у закладах освіти Білківської ТГ

В Білківській ТГ створено належні умови для надання якісних освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами, а саме: у 10 закладах загальної середньої освіти для 41 учня організовано таку форму здобуття освіти.

Загальна середня освіта

У громаді функціонують 11 закладів загальної середньої освіти та 3 філії ЗЗО I-III ст. (з яких 2 опорні заклади, 2 ліцеї, 3 гімназій, 1 - ЗЗО I-III ст., 3 початкові школи), в яких у 2022-23 н.р. навчається 2 919 учнів. Кількість персоналу в закладах загальної середньої освіти складає 632 особи (табл. 5.2).

Таблиця 5.2 Характеристика мережі закладів загальної середньої освіти Білківської ТГ, 2022-2023 н.р.²²

№ з/п	Назва та місце розміщення	Кількість учнів	Кількість персоналу	Інклюзивні класи	К-ть учнів в інкл. класах	Проектна потужність
1	Білки-Пінковицький заклад загальної середньої освіти I ступеня - філія Білківського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів	12	2	-	--	-
2	Білки-Зовдуновицька початкова школа Білківської сільської ради	55	8	-	-	8
3	Білки-Новоселицький заклад загальної середньої освіти I ступеня- філія Білківського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів	22	6	-	-	30
4	Заболотнянський заклад загальної середньої освіти I ступеня філія Великораковецького закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Білківської сільської ради	57	8	1	1	-
5	Імстичівська початкова школа Білківської сільської ради	26	15	1	1	-
6	Малораковецька початкова школа Білківської сільської ради	19	8	-	-	-
7	Білківський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів №2 Білківської сільської ради	350	42	5	4	-

²² За даними Інформаційної системи управління освітою. Закарпатська область <https://zk.isuo.org/authorities/view/id/5354>

№ з/п	Назва та місце розміщення	Кількість учнів	Кількість персоналу	Інклюзивні класи	К-ть учнів в інкл. класах	Проектна потужність
8	Імстичівський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Білківської сільської ради	301	47	7	7	-
9	Малораковецький заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Білківської сільської ради	265	56	4	5	600
10	Великораковецька гімназія Білківської сільської ради	167	64	2	2	-
11	Луківська гімназія Білківської сільської ради	215	41	2	2	250
12	Малораковецька гімназія Білківської сільської ради	85	29	1	1	100
13	Білківський ліцей Білківської сільської ради	816	122	6	7	1000
14	Великораковецький ліцей Білківської сільської ради	529	184	9	11	960
	Загалом	2 919	632	38	41	2 948

У закладах загальної середньої освіти громади працюють 632 осіб персоналу. Середня вартість навчання одного учня у Білківській ТГ у 2022 році складала близько 33,7 тис. грн на одного учня та є досить сильно диференційованою. Намагаючись виправити ситуацію, **громада здійснила оптимізацію закладів освіти**. У період 2020-2021 років у мережі ЗЗСО громади здійснено п'ять змін.

- Реорганізовано **дві** ЗОШ в *опорні заклади*: «Білківський ЗЗСО» та «Великораковецький ЗЗСО»;
- Реорганізовано **три** ЗОШ в *філії*: «Білки-Новоселицький ЗЗСО I ст.», «Білки - Піньковицький заклад» та «Заболотнянський заклад».

Таблиця 5.3 Середня вартість навчання одного учня в ЗЗСО Білківської громади, 2022 р.

ЗЗСО	К-ть учнів	Обсяг фінансування у 2022 р., тис. грн	Середня вартість навчання 1 учня, грн.
Білки-Піньковицький заклад загальної середньої освіти I ступеня - філія	12	534,9	44 573,0
Білки-Зовдуновицька початкова школа	55	1 671,4	30 389,4
Білки-Новоселицький заклад загальної середньої освіти I ступеня-філія	22	954,2	43 371,4
Заболотнянський заклад загальної середньої освіти I ступеня філія	57	1 339,5	23 500,1
Імстичівська початкова школа	26	2 067,0	79 501,3
Малораковецька початкова школа	19	321,0	16 895,8
Білківський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів №2	350	10 559,3	30 169,3
Імстичівський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів	301	11 670,5	38 772,4
Малораковецький заклад загальної середньої освіти I-III ступенів	265	10 442,3	39 405,0

ЗЗСО	К-ть учнів	Обсяг фінансування у 2022 р., тис. грн	Середня вартість навчання 1 учня, грн.
Великораковецька гімназія	167	4 835,2	28 953,3
Луківська гімназія	215	8 370,1	38 930,9
Малораковецька гімназія	85	5 097,2	59 896,1
Білковський ліцей	816	16 539,4	20 268,9
Великораковецький ліцей	529	14 235,6	26 910,3
Загалом по громаді	2 919	88 637,6	30 366

Середня вартість навчання 1 учня в громаді становить 30,4 тис. грн., а обсяг фінансування освіти – 88 638 тис. грн. та є досить сильно диференційованою. Також через високу вартість навчання учнів більшості початкових шкіл громада має великі видатки на фінансування освіти.

Важливим показником при розрахунку освітньої субвенції, що характеризує ефективність освітньої мережі, є фактична наповнюваність класів (ФНК) та її співвідношення з розрахунковою наповнюваністю (РНК).

У 2021 році в цілому по закладах освіти Білковської громади ФНК становила 19,22, а РНК була меншою на 0,72 (18,5). Тобто потрібно було оптимізувати мережу закладів освіти, щоб змінити ситуацію. Більша частина закладів освіти (8 освітніх закладів) громади мали фактичну наповнюваність класів меншу, ніж розрахункову, при цьому вони охоплювали тільки шосту частину усіх учнів.

У 2022 році ФНК становила 19,35, а РНК – 19,5. Водночас у 10 ЗЗСО в громаді ФНК складала менше 18,5. В таких закладах навчалось 30,7% учнів громади. Отже, освітня мережа громади достатньо добре сформована в двох найбільших селах та має серйозні проблеми низької ефективності малочисельних шкіл в інших селах громади.

У 2023 році ФНК зросла до 23,3, проте РНК не змінилася – 19,5. Різниця становила 3,8 в сторону ФНК.

Таблиця 5.4 Розподіл ЗЗСО Білковської ТГ за рівнем розрахункової та фактичної наповнюваності класів, 2021-2022 роки²³

<u>2021 рік</u>		<i>навчальні заклади</i>		<i>учні</i>	
↑	ФНК більше ніж 19,5 (РНК+1)	2	21,4%	1621	55,9%
↔	ФНК від 17,5 до 19,5	2	21,4%	814	28,0%
↓	ФНК менше ніж 17,5 (РНК-1)	8	57,2%	467	16,1%
-	ЗЗСО без класів	0			

<u>2022 рік</u>		<i>навчальні заклади</i>		<i>учні</i>	
↑	ФНК більше ніж 20,5 (РНК+1)	2	14,3%	1439	47,7%
↔	ФНК від 18,5 до 20,5	2	14,3%	651	21,6%
↓	ФНК менше ніж 18,5 (РНК-1)	10	71,4%	924	30,7%
-	ЗЗСО без класів	0			

²³Інформаційна довідка щодо розрахунку обсягу освітньої субвенції на 2021, 2022, 2023 роки
<https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/byudzhnet-ta-zakupivli/byudzhnet/2022-rik/informacijni-dovidki-shodo-rozrahunku-obsyagu-osvitnoyi-subvenciyi-na-2022-rik/zakarpatska-oblast>,
<https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/byudzhnet-ta-zakupivli/byudzhnet/2023-rik/informacijni-dovidki-shodo-rozrahunku-obsyagu-osvitnoyi-subvenciyi-na-2023-rik/zakarpatska-oblast2023>

Показник РНК є важливою складовою розрахунку обсягу освітньої субвенції, яка спрямовується до бюджету громади. Саме освітня субвенція є основним джерелом фінансування видатків загальної середньої освіти в кожній громаді. Якщо у 2022 році обсяг освітньої субвенції Білківської ТГ зріс порівняно з попереднім роком на 5,1 млн. грн., то на 2023 рік обсяг субвенції заплановано в розмірі меншому від 2022 року на 9,9 млн. грн (з огляду на проблеми зумовлені війною та зниженням доходів державного бюджету обсяги освітньої субвенції було зменшено для усіх місцевих бюджетів). Тут слід зауважити, що у 2022 році загальні видатки бюджету Білківської ТГ на заклади ЗСО склали 100,96 млн. грн²⁴, тобто освітня субвенція покривала лише 74,0% цих видатків. Зменшення субвенції у 2023 році на 9,9 млн. грн стане додатковим навантаженням на місцевий бюджет громади. Тому питання оптимізації мережі ЗСО в громаді є дуже важливим.

Таблиця 5.5 Обсяги освітньої субвенції для Білківської ТГ на 2021-2023 роки²⁵

	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Сума освітньої субвенції, тис. грн	69 644,8	74 737,8	64 818,6
На 1 учня, грн	23 999	25 578	21 595

Серед інших проблем розвитку закладів освіти – застаріла матеріально-технічна база, низька енергоефективність. Майже всі заклади потребують проведення ремонту приміщень, проведення заходів підвищення енергоефективності, окремі перекриття даху тощо.

11 закладів загальної середньої освіти мають найпростіші укриття. Всі ЗСО громади навчаються за очною формою навчання.

У 9 закладах загальної середньої освіти громади проводиться однозмінне, а в двох двозмінне навчання.

У закладах загальної середньої освіти організовано харчування школярів. Діти-сироти, позбавлені батьківського піклування, діти з малозабезпечених сімей, діти, батьки яких перебувають в зоні ООС та один із батьків, який загинув, діти з особливими освітніми потребами, діти з числа внутрішньо переміщених осіб, діти, що опинилися в складних життєвих обставинах з 1 по 11 клас забезпечені безкоштовним гарячим харчуванням.

У 2021-2022 навчальному році організований підвіз шкільними автобусами для 160 учнів, а потребують підвезення – 180 учнів. Відсоток охоплення підвозом складає 47%. Підвіз учнів здійснюється трьома шкільними автобусами, які вимагають заміни через технічний стан.

Одним з важливих показників якості навчання учнів є результати ЗНО. За результатами ЗНО з української мови та математики у 2021 році можна говорити, що учні територіальної громади демонстрували не високі результати з двох предметів. Так, з української мови лише 6 (з 97), а з математики 2 (з 82) випускників ЗСО громади отримали найвищий бал (від 180 до 200). Основна кількість учнів шкіл отримало результат у діапазоні 100-160 балів.

44 з 82 випускників шкіл не подолали поріг з математики та 14 з 97 – з української мови! (табл. 5.6).

²⁴ <https://openbudget.gov.ua/local-budget/03557000000/info/indicators>

²⁵ Інформаційна довідка щодо розрахунку обсягу освітньої субвенції на 2021, 2022, 2023 роки <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta/2022-rik/informacijni-dovidki-shodo-rozrahunku-obsyagu-osvitnovi-subvenciyi-na-2022-rik/zakarpatska-oblast>, <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta/2023-rik/informacijni-dovidki-shodo-rozrahunku-obsyagu-osvitnovi-subvenciyi-na-2023-rik/zakarpatska-oblast2023>

Таблиця 5.6 Результати ЗНО закладів загальної середньої освіти Білківської ТГ, 2021 р.²⁶

Українська мова							
Назва	Кількість осіб, які взяли участь у тестуванні й отримали результат	% учасників, які					
		не подолали поріг	отримали відповідний результат за шкалою 100-200 балів				
			[100;120)	[120;140)	[140;160)	[160;180)	[180;200]
Білківська загальноосвітня школа I-III ст. №2	10	0,00	30,00	30,00	30,00	0,00	10
Білківська загальноосвітня школа I-III ст.	26	3,85	23,08	34,62	11,54	23,08	3,85
Великораковецька загальноосвітня школа I-III ст.	29	17,24	31,03	17,24	3,45	20,69	10,34
Імстичівська загальноосвітня школа I-III ст.	20	35,00	20,00	15,00	20,00	10,00	0,00
Малораковецька загальноосвітня школа I-III ст.	7	14,29	0,00	42,86	14,29	14,29	14,29
Державний професійно-технічний навчальний заклад "Білківський професійний аграрний ліцей"	5	0,00	60,00	40,00	0,00	0,00	0,00
<i>Середнє по колишньому Іршавському району</i>	<i>496</i>	<i>23,59</i>	<i>22,98</i>	<i>23,19</i>	<i>13,31</i>	<i>11,49</i>	<i>5,44</i>

Математика

Математика							
Назва	Кількість осіб, які взяли участь у тестуванні й отримали результат	% учасників, які					
		не подолали поріг	отримали відповідний результат за шкалою 100-200 балів				
			[100;120)	[120;140)	[140;160)	[160;180)	[180;200]
Білківська загальноосвітня школа I-III ст. №2	10	70,00	20,00	0,00	0,00	0,00	10,00
Білківська загальноосвітня школа I-III ст.	22	36,36	27,27	4,55	22,73	9,09	0,00
Великораковецька загальноосвітня школа I-III ст.	26	46,15	15,38	11,54	19,23	3,85	3,85
Імстичівська загальноосвітня школа I-III ст.	14	42,86	42,86	0,00	14,29	0,00	0,00
Малораковецька загальноосвітня школа I-III ст.	6	16,67	33,33	0,00	50,00	0,00	0,00
Державний професійно-технічний навчальний заклад "Білківський професійний аграрний ліцей"	5	80,00	0,00	20,00	0,00	0,00	0,00

²⁶ За даними Українського центру оцінювання якості освіти <https://zno.testportal.com.ua/stat/2021>

Середнє по колишньому Іршавському району	440	53,64	22,50	9,32	8,41	4,55	1,59
--	-----	-------	-------	------	------	------	------

На початок 2022-2023 навчального року у закладах загальної середньої освіти навчалось 57 дітей ВПО (1,9% усіх учнів), з яких 33 дітей у с. Білки. На початок 2023 року навчається 68 дітей ВПО (2,3%). Однак у громаді зареєстровано набагато більше дітей ВПО, ніж навчаються у школах громади. Основними причинами ситуації, чому діти ВПО не відвідують навчальні заклади громади є: продовження навчання дітей у школах, де вони навчались до війни з дистанційною формою навчання через намір повернутись після закінчення війни до попереднього місця проживання; переважання соціально-психологічного чинника у прийнятті рішення та сприйняття факту переведення у заклад освіти громади, як додатковий стрес для і так травмованих війною дітей.

Водночас 227 дітей перебуває за межами України та навчаються на дистанційній формі навчання.

Дошкільна освіта

У громаді **функціонує 14 закладів дошкільної освіти** комунальної форми власності проектною потужністю 677 місця, які в 2022 році відвідувало 754 дитини (табл. 5.7). Вартість навчання дітей у 2022 році становила 35 тис. грн на одну дитину в рік. Більшість ЗДО – заклади з однією групою дітей.

Показником доступності дошкільної освіти є співвідношення чисельності дітей та місць у закладах дошкільної освіти.

З метою стовідсотковим охопленням дітей старшого дошкільного віку дошкільною освітою в Білківських ЗДО №1 та №2 організовано роботу 2 груп короткотривалого перебування з контингентом 79 дітей. У закладах дошкільної освіти черги відсутні, всі заяви, що подаються батьками, задовольняються.

Переважна більшість закладів збудовано 30 та більше років тому. У низці закладів здійснювались капітальні ремонти. Проте це не дозволило вирішити усі проблеми незадовільної матеріально-технічної бази закладів та проблемами розвитку більшості закладів дошкільної освіти громади на тепер залишається незадовільний стан навчальних приміщень, необхідність проведення заходів енергомодернізації, ремонту приміщень.

Таблиця 5.7 Мережа дошкільних навчальних закладів Білківської ТГ, 2022 р.²⁷

№ з/п	Назва та місце розміщення	К-ть дітей	К-ть персоналу	Проектна потужність	Наповненість, %
1	Білківський заклад дошкільної освіти №4 (ясла-садок)	48	18	35	142,9
2	Білківський заклад дошкільної освіти №1 (ясла-садок)	125	33	120	116,7
3	Білківський заклад дошкільної освіти №2 (ясла-садок)	50	15	40	125
4	Білківський заклад дошкільної освіти №3 (ясла-садок)	45	15	40	122,5
5	Великораковецький заклад дошкільної освіти №1 (дитячий садок)	25	8	17	147
6	Великораковецький заклад дошкільної освіти №2 (дитячий садок)	55	22	57	105,3
7	Великораковецький заклад дошкільної освіти №3 (дитячий садок)	55	22	55	100

²⁷ За даними Інформаційної системи управління освітою. Закарпатська область <https://zk.isuo.org/authorities/preschools-list/id/5354>

№ з/п	Назва та місце розміщення	К-ть дітей	К-ть персоналу	Проектна потужність	Наповненість, %
8	Великораковецький заклад дошкільної освіти №4 (дитячий садок)	72	26	75	96
9	Заболотнянський заклад дошкільної освіти	40	16	40	100
10	Малораковецький заклад дошкільної освіти	46	15	40	115
11	Імстичівський заклад дошкільної освіти №1	70	20	48	156,2
12	Імстичівський заклад дошкільної освіти №2	41	16	35	120
13	Луківський заклад дошкільної освіти	59	19	55	118,2
14	Дошкільний підрозділ Малораковецької гімназії	23	6	20	125
	Разом	754	251	677	120,7

Білківською територіальною радою проводиться робота щодо збереження мережі чинних закладів дошкільної освіти, створення додаткових місць для дітей дошкільного віку.

У закладах дошкільної освіти в 2023 році працює 33 групи, виховується 640 дітей, що на 114 дитини менше минулого року. У ЗДО громади виховується 121 дитина з числа ВПО, 11 дітей учасників бойових дій.

Проведено роботи по облаштуванню пристосованих підвальних приміщень під укриття в 2-х ЗДО.

Теплопостачання в закладах дошкільної освіти с. Білки переведено з газопостачання на паливні дрова, що значно економить бюджетні кошти.

Професійна освіта

В с. Білки працює ДПТНЗ «Білківський професійний аграрний ліцей».

Станом на 01.10. 2021 р. в ліцеї контингент здобувачів освіти в склав 255 осіб, в тому числі з професій.

Таблиця 5.8 Білківський професійний аграрний ліцей. Контингент здобувачів освіти.

№ з/п	Код професії	Повна назва професії	Кількість учнів за курсами				Ліцензований обсяг набору
			I	II	III	всього	
1	7141	Муляр					30
	7133	Штукатур	26	26	0	52	
	7133	Лицювальник-плиточник					
2	7212	Електрогазозварник	30	29	30	89	30
	7213	Рихтувальник кузовів					
3	7212	Електрогазозварник	28	0	0	28	30
4	7241	Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	29	30	27	86	30
	8322	Водій автотранспортних засобів (категорія «С»)					
Всього здобувачів освіти			113	85	57	255	

Назви професій відповідають Державному класифікатору професій, прийом здобувачів освіти здійснюється в межах ліцензованого обсягу. Підготовка кадрів за освітньо-кваліфікаційними рівнями протягом 2020-2021 навчального року проводилась відповідно до вимог державних стандартів, в результаті чого успішно завершили навчання 53 випускники, з них отримали інтегровану професію 100% випускників. Випуск кваліфікованих робітників, направлення їх на виробництво здійснюється згідно з договорами з підприємствами.

У 2021 році випущено 53 здобувачі освіти, які успішно завершили навчання та отримали дипломи кваліфікованого робітника, з яких працевлаштовані 42 випускники (80,0%), в 2022 році завершили навчання 85 здобувачів освіти, які теж були працевлаштовані.

Охорона здоров'я

Реформа фінансування системи охорони здоров'я України передбачає зміну парадигми фінансування медицини. За старої моделі фінансування кошти, які направлялись на медичний заклад, обчислювались у відповідності до кількості населення що проживає на території обслуговування даного закладу.

Метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування. Відповідно до загальної ідеї медичної реформи в Україні створюються госпітальні округи, щодо яких висунуто спеціальні вимоги:

- 1) прибуття до багатoproфільних лікарень інтенсивного лікування не повинно перевищувати 60 хвилин;
- 2) зона обслуговування повинна бути еквівалентна радіусу зони обслуговування 60 кілометрів за умови наявності доріг з твердим покриттям.

Станом на кінець березня 2023 року мешканцями Білківської ТГ укладено 18 026 декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги при загальній чисельності громади 20 650 осіб. Статеві-віковий розподіл укладених декларацій представлено на рис. 5.2.

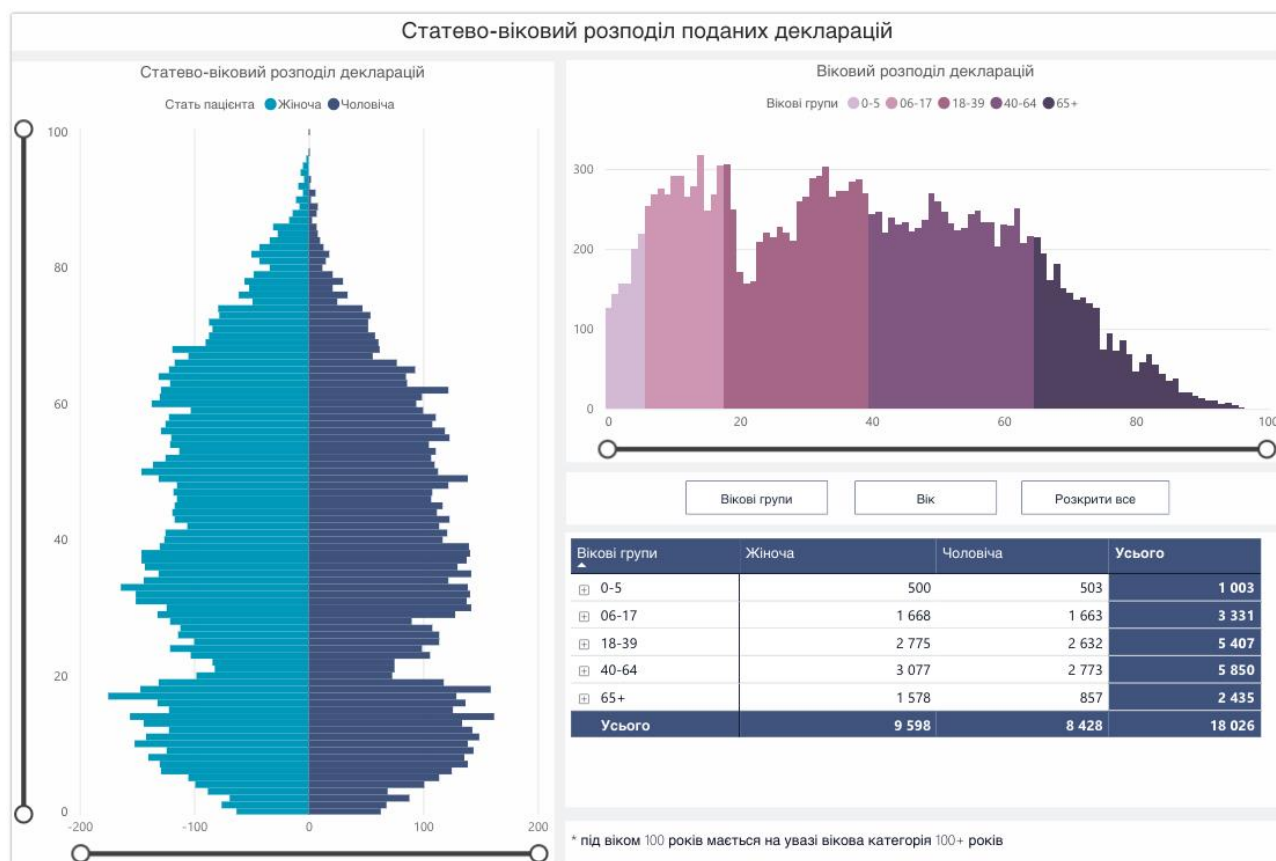

Рисунок 5.2 Статеві-віковий розподіл декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги у Білківській громаді²⁸

Медичне обслуговування населення Білківської ТГ громади здійснює 6 лікувально-профілактичних закладів, а саме:

- первинна ланка: 5 амбулаторій загальної практики сімейної медицини та один фельдшерський пункт, КЗ «Іршавський центр первинної медико-санітарної допомоги»;
- вторинна ланка: КНП «Іршавська міська лікарня».

Білківська громада в сфері охорони здоров'я користується послугами закладів сусідньої – Іршавської громади.

КНП «Іршавська міська лікарня» на початок 2022 року налічує 250 ліжок.

За 2022 рік стаціонарне лікування отримали 10 700 пацієнтів, з них близько 1000 вимушені переселенці, та 200 військово-службовців ЗСУ.

Амбулаторно – поліклінічна служба надала більше 200 тис. послуг. В лікарні розгорнуто 9 стаціонарних відділень, та 8 допоміжних служб.

Штатний розпис налічує 496 посад, з них 112 лікарських, та 200 середнього мед. персоналу.

Для забезпечення надання медичної допомоги населенню КНП «Іршавська МЛ» уклала угоду з НСЗУ по 17 пакетам надання медичної допомоги. Завдяки цьому профінансовано поточний ремонт медичної апаратури на суму 843,49 тис. грн. та проведено поточний ремонт приміщень на суму 420,73 тис. грн.

Проблемні питання в сфері охорони здоров'я громади є: смертність населення від серцево-судинних, онкологічних, захворювань на туберкульоз, що негативно впливає на середню тривалість життя населення, ВІЛ-інфекції та СНІДу, вірусного гепатиту; необхідність покращення якості надання та доступності медичної допомоги мешканцям територіальної

²⁸ Національна служба здоров'я України <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats>

громади; потреба в покращенні матеріально-технічної бази та створенні сприятливих умов для проведення модернізації галузі охорони здоров'я всієї громади.

Адміністративні послуги

З метою створення належних умов для виконання положень Закону України «Про адміністративні послуги», забезпечення доступності та покращення якості надання адміністративних послуг та реєстраційних процедур в **громаді створено та функціонує Відділ «Центр надання адміністративних послуг» (ЦНАП)**

Білківської сільської ради, що стало важливим кроком до підвищення якості адміністративних послуг громади.

Кількість послуг, які суб'єкти звернення можуть отримати, зросла і включає найбільш затребувані суспільством – реєстрація місця проживання особи, реєстрація речових прав на нерухоме майно, реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань, соціальні послуги, впроваджено надання комплексної послуги «Малюнок», послуги у сфері будівництва, послуги із земельних питань, у сфері лісового господарства та екології, праці, пожежної безпеки, санітарно-епідемічного благополуччя населення та захисту прав споживачів тощо. Загалом станом на 01.01.2023 р. надається 270 видів адміністративних послуг.

У 2022 році в ЦНАП із заявами на надання адміністративних послуг звернулось 13 032 суб'єктів звернення. Зокрема: 4 257 – послуги соціального характеру (1 858 – видача довідки ВПО, 1 361 – призначення допомоги ВПО); 440 – послуги з реєстрації місця проживання; 853 – видача витягу з РТГ; 59 – послуги Державного земельного кадастру; 3 – послуги у сфері будівництва (ДІАМ); 493 – з реєстрації нерухомого майна та надання інформації з ДРРП.

Надано понад 7 000 різнопланових консультацій.

Режим роботи ЦНАП зорієнтований виключно на потреби суб'єкта звернення: п'ять днів на тиждень, один день на тиждень – прийом суб'єктів звернень проводиться до 20.00 години.

В рамках реалізації програми Кабінету Міністрів України та Міністерства економіки України з релокації українських підприємств, проводилася щоденна робота щодо опрацювання звернень суб'єктів господарювання, які мають намір переміститися на територію громади. Зокрема сформовано базу щодо наявних вільних виробничих, складських та офісних приміщень та площ, розміщених на території громади. Здійснюється пошук та підбір таких приміщень та площ відповідно до потреб суб'єктів господарювання, які переміщують виробництво. Інформація щодо вільних площ та приміщень громади, а також інформація щодо фактично розміщених на території громади суб'єктів господарювання оновлюється та подається до Закарпатської обласної військової адміністрації.

Соціальний захист населення

Підтримка вразливих верств населення, підвищення адресності соціальної підтримки населення, вирішення проблем соціального захисту малозабезпечених верств населення, інвалідів, багатодітних сімей, допомога для внутрішньо переміщених осіб – це пріоритетні напрямки соціальної політики громади.

У структурі Білківської сільської ради громаді також функціонують **Служба у справах дітей Білківської сільської ради**, а також **Відділ з питань опіки та піклування**. Служба веде контроль за недопущенням порушення прав дитини та всіляко сприяє у вирішенні відповідних проблем.

На первинному обліку в службі у справах дітей Білківської сільської ради станом на 31 грудня 2022 року перебуває 59 дітей-сиріт та 12 дітей, позбавлених батьківського піклування. З них: 12 – під опікою/піклуванням громадян, 7 – в прийомних сім'ях та 54 – в дитячих будинках сімейного типу. Також, на обліку знаходиться 43 дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

На території громади 2 прийомні сім'ї, в якій виховується 7 дітей. Створено реєстр житла дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, який постійно поновлюється.

Таблиця 5.9 Інформація щодо забезпечення прав дитини у Білківській громаді, 2022р.

Показник	Чисельність, осіб
Чисельність дитячого населення всього, з них:	4 890
дітей-сиріт	59
дітей, позбавлених батьківського піклування	12
дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах	43
дітей з інвалідністю	62
дітей у багатодітних сім'ях	1270
виявлених дітей, які потрапили у ситуацію безпосередньої загрози їхньому життю або здоров'ю	37
постраждали від домашнього насильства	-
діти, громадяни України, які залишилися без батьківського піклування на території інших держав, та яких повернули до України	-
діти, розлучені з сім'єю, які не є громадянами України	-
діти, із числа внутрішньо переміщених осіб	203
Кількість дітей, які перебувають під опікою/піклуванням	12
Кількість прийомних сімей, одиниць	2
<i>У них дітей</i>	7
Кількість дитячих будинків сімейного типу, одиниць	1
<i>У них дітей</i>	54

В громаді є значна кількість осіб, які належать до вразливих груп (табл. 5.10).

Таблиця 5.10 Вразливі групи населення у Білківській ТГ, 2022р.

Показник	Чисельність, осіб
Кількість осіб із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	12
Кількість сімей, члени яких перебувають / перебували у конфлікті з законом:	-
Кількість сімей, яким призначена державна допомога особі, яка доглядає за хворою дитиною, одиниць	-
Особи, які мають інвалідність, всього	230
<i>У т.ч. кількість дітей, які мають інвалідність</i>	62
Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, влаштовані в ПС, ДБСТ та сім'ї опікунів / піклувальників	73
Сім'ї, яким призначена державна допомога при народженні дитини, одиниць	-
Сім'ї, яким призначена державна допомога особі, яка доглядає за хворою дитиною, одиниць	-
Сім'ї усиновлювачів, одиниць	3
Сім'ї опікунів / піклувальників, одиниць	0
Прийомні сім'ї, одиниць	3
Дитячі будинки сімейного типу, одиниць	1
Одинокі матері (батьки)	-
Сім'ї учасників АТО	-
Сім'ї, в яких є ризик вилучення дитини із сім'ї	-

На постійному контролі органу місцевого самоврядування умови проживання інвалідів, ветеранів війни, сімей, які втратили годувальника, багатодітних сімей, громадян похилого віку, які потребують обслуговування вдома.

Чисельність громадян, які отримують послугу догляду вдома, становить 79 осіб. Послугу догляду надають 8 соціальних робітників, які надають більше 20 видів соціальних послуг. Соціальними робітниками неухильно виконуються умови договорів, індивідуальних планів потреб особи а також графік відвідувань.

З початку збройної агресії в реєстрі громади зареєстровано 2 906 внутрішньо переміщених осіб, наразі в громаді проживає 535 осіб. Для фінансової та інформаційної допомоги ВПО залучаються благодійні організації.

Культура

Робота закладів культури спрямована на підвищення культурного рівня громади, розвиток і збереження національної культури, популяризацію провідних жанрів мистецтва. Мережа закладів культури Білківської територіальної громади становить 6 клубів та будинків культури (3 та 3 відповідно), 6 бібліотечних установ, 2 дитячі школи мистецтв.

При закладах культури свою творчу діяльність здійснюють аматорські колективи та творчі об'єднання. Серед проведених у громаді культурно-мистецьких заходів можна відзначити фестивалі, святкування Дня міста Білки, святкування державних та професійних свят, концерти з нагоди різних дат.

У клубних закладах та будинках культури, що розташовані у старостинських округах громади проводились, творчі вечори на різдвяну тематику; до Дня соборності України у всіх закладах пройшли тематичні вечори; до Міжнародного дня рідної мови проведено літературні вечори та вечори поезії; проводились заходи до відзначення Дня Матері, Дня вишиванки, Міжнародного дня захисту дітей, Дня Конституції України.

Дитячі школи мистецтв забезпечують творчий розвиток та естетичне виховання підростаючого покоління.

Таблиця 5.11 Характеристика закладів культури Білківської ТГ

Заклад	Кількість працівників
Будинок культури с. Білки	7
Будинок культури с. Великий Раковець	1
Будинок культури с. Луково	1
Клуб с. Малий Раковець	1
Клуб с. Імстичово	1
Клуб с. Заболотне	1
Всього 6 установ	Всього Білківський БК – 7 Зав. клуб. установ – 5

У селах громади працює 6 бібліотек. Проте обмежені фінансові можливості місцевого бюджету не забезпечують достатнього рівня розвитку закладів культури в громаді. Їх матеріальна база доволі слабка та морально застаріла, більшість з них потребують капітального ремонту та ставлять під питання доцільність їх утримання за умов що склались. В 2022 році із 6 бібліотек діяли всі 6 (Таблиця 5.12).

Таблиця 5.12 Характеристика бібліотек Білківської ТГ

Заклад	Кількість працівників
Бібліотека с. Білки	2
Будинок культури с. Великий Раковець	1

Заклад	Кількість працівників
Будинок культури с. Луково	1
Клуб с. Малий Раковець	1
Клуб с. Імстичово	1
Клуб с. Заболотне	1
Всього 6 установ	Всього Білківська ЦБ – 2 Сільські бібліотеки – 5

Бібліотечним обслуговуванням охоплено 43% населення громади. Кількість користувачів становить більше 10 тис. осіб. Бібліотечний фонд нараховує 142 209 примірників книг.

У багатьох селах громади є троїсті музики, без яких не обходяться весілля та свята.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, працівники культури активно включились до волонтерської діяльності. З 24 лютого 2022 року в закладах культури і мистецтва Білківської громади проводилися заходи в рамках волонтерсько-просвітницької акції «З вірою у Перемогу». Проведено ряд заходів, які сприяють зміцненню національної єдності народу України.

Фізична культура та спорт

Значна увага в громаді приділяється розвитку фізичної культури і спорту, покращенню матеріально-технічної бази відповідних закладів, удосконаленню усіх напрямків фізкультурно-спортивної діяльності.

Станом на 01.01.2023 року в Білківській ТГ функціонують 7 об'єктів спортивної інфраструктури (Таблиця 5.13).

Таблиця 5.13 Об'єкти спортивної інфраструктури Білківської територіальної громади

Об'єкт	Кількість	Особливості
Міні-футбольні поля	-	
Волейбольні площадки	-	
Баскетбольні площадки	-	
Гандбольне поле	-	
Ігровий майданчик	6	майданчики шкільних закладів в 6 селах
Спортивні зали та стадіони	1	стадіон в с. Білки
Всього	7	

Юні спортсмени беруть активну участь у багатьох змаганнях, турнірах та чемпіонатах різних рівнів.

Житлово-комунальна інфраструктура

Житловий фонд

Галузям житлово-комунального господарства громади притаманні проблеми високого рівня зношеності інфраструктури, у тому числі житлового фонду.

Житловий фонд громади складається переважно із індивідуальних домогосподарств, яких в громаді 6 725. Більшість з них потребує поточного ремонту.

Таблиця 5.14 Кількість об'єктів житлового фонду Білківської ТГ

Показники	Кількість
Заселені будинки разом	6 725
у тому числі: індивідуальні будинки	6 725
Житловий фонд, тис. кв. м загальної площі	633,73
% помешкань, підключених до комунального водопостачання	0
% помешкань, підключених до комунального газопостачання	59,8
% помешкань, підключених до комунальної системи каналізації	0
% помешкань, підключених до центрального опалення	0

Забезпеченість житлом у громаді змінюється шляхом будівництва лише індивідуальних житлових будинків. Приватне будівництво індивідуальних будинків характерне для сіл громади та частково для адміністративного центру.

Таблиця 5.15 Забезпеченість житлом в громаді

Показники	2022
Загальна площа житла в громаді, 1000 м ²	633,73
Забезпеченість житлом 1 кв. м на особу по громаді	30,43
Забезпеченість житлом 1 кв. м на особу по області	26,37
Забезпеченість житлом 1 кв. м на особу по Україні	24,30

Комунальна інфраструктура та інженерні мережі

На території громади не має комунальних підприємств.

Систему енергопостачання в Білківській територіальній громаді представляє ПрАТ «Закарпатобленерго» – компанія, що здійснює передачу та постачання електроенергії власними електромережами від станції Іршава-1 та ділянки Білки.

Систему газопостачання в Білківській територіальній представляє регіональна газова компанія «Закарпатгаз», яка здійснює передачу та постачання природного газу. Постачання газу здійснюється від газорозподільних станцій Іршава та Великий Раковець. Усі населені пункти громади є газифіковані.

Централізованого теплопостачання в громаді немає.

В громаді є потреба в будівництві полігону для ТПВ, налагодження вивозу ТПВ з усієї території громади та облаштування майданчиків для роздільного збору сміття.

Характеристики системи життєзабезпечення Білківської ТГ представлені в таблицях 5.16.

Таблиця 5.16 Характеристики системи життєзабезпечення Білківської ТГ

Показники	2022
Газопостачання	
Протяжність мереж, км	150
Споживання газу, тис. м ³ - всього, у тому числі:	
- населення	-
- підприємства	0
Електропостачання	

Показники	2022
Протяжність мереж, км	200
Споживання електроенергії, МВт-год - всього, у тому числі:	
- населення	-
- підприємства	0

Енергоспоживання та енергозбереження

У час постійного здороження тарифів на природний газ та електричну енергію громада все частіше задумується над впровадженням заходів з енергозбереження та перехід на альтернативні джерела енергії.

Деякі приміщення закладів освіти, культури, охорони здоров'я та адміністративних приміщень громади перейшли на альтернативні види опалення, переважно це встановлення твердопаливних або електричних котлів.

Вуличне освітлення у населених пунктах громади переводиться на світлодіодні енергоощадні ліхтарі.

Послуги з поводження з побутовими відходами

Збір та вивезення твердих побутових відходів в громаді не організовано.

У населених пунктах громади вивіз ТПВ здійснюється жителями самостійно.

Жителі ТПВ вивозять в основному на сміттєзвалище в с. Дубрівка.

Громада планує облаштувати полігон для ТПВ на території громади та організувати централізований вивіз ТПВ. Також сприяти ліквідації стихійних сміттєзвалищ, облаштування майданчиків для розміщення контейнерів для збору твердих побутових відходів, встановлення урн для випадкового сміття.

Транспортна інфраструктура та зв'язок

Село Білки, розташоване на відстані 16 км. від автошляху **Н-09** Мукачєво-Львів. Через село проходять дві дороги обласного значення.

Територію Білківської сільської територіальної громади перетинають дві дороги обласного значення та три дороги місцевого значення, а саме:

- Автомобільна дорога місцевого значення **О-070501** – Іршава – Ільниця – Білки – Великий Раковець – Вільхівка, 11,7 км. Дорога у задовільному стані. Проходять ремонтні роботи.

- Автомобільна дорога місцевого значення **О-070502** – Довге – Іршава, 8,7 км. Дорога у задовільному стані. Проходять ремонтні роботи.

Автомобільна дорога місцевого значення **С-070508** – Великий Раковець – Малий Раковець, 7 км. Дорога у задовільному стані. Проходять ремонтні роботи.

- Автомобільна дорога місцевого значення **С-070521** – Великий Раковець – Заболотне – Вертеп, 5,1 км. Дорога у задовільному стані. Проходять ремонтні роботи.

- Автомобільна дорога місцевого значення **С-070522** – О-070502 – Імстичово – Луково, 6,3 км. Дорога у задовільному стані. Проходять ремонтні роботи.

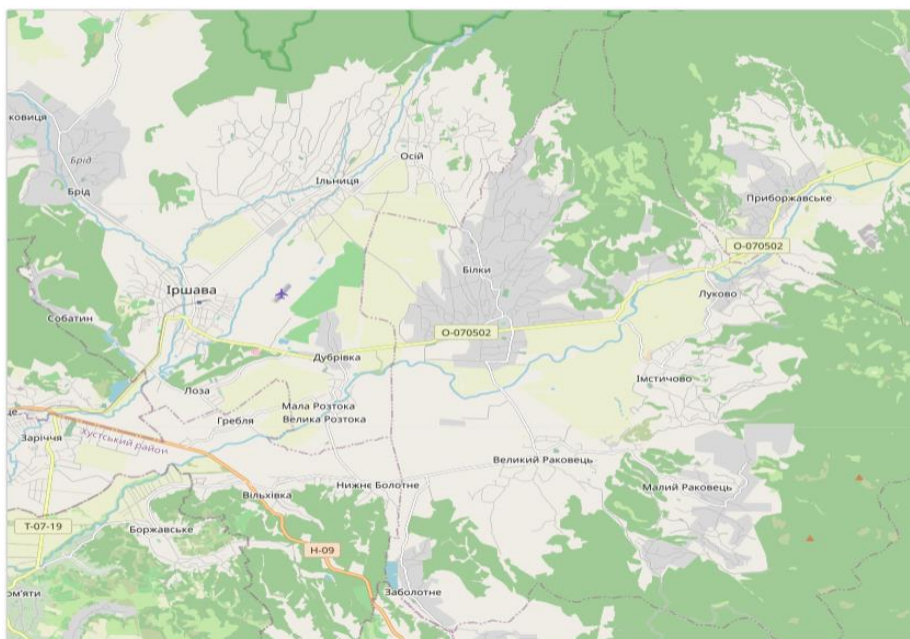

Рисунок 5.3 Автомобільні дороги на території Білківської ТГ

Відстань до кордону з Польщею – 246 км, Угорщиною – 44 км, Словаччиною – 92 км, Румунією – 58 км. Республіки Білорусь – 540 км

Громада має розвинену транспортну інфраструктуру для здійснення пасажирських та вантажних перевезень, що необхідна для розвитку економіки (табл. 5.17).

Таблиця 5.17 Основні місцеві дороги Білківської ТГ

№ дороги	Найменування	Протяжність (км)
О-070501	Іршава – Ільниця – Білки – Великий Раковець – Вільхівка	11,7
О-070502	Довге – Іршава	8,7
С-070508	Великий Раковець – Малий Раковець	7
С-070521	Великий Раковець – Заболотнє – Вертеп	5,1
С-070722	О-070502 – Імстичово – Луково	6,3

Крім того, наявна мережа комунальних доріг у населених пунктах та між ними, більшість з яких цілком чи частково з твердим покриттям. Їх стан від хорошого до незадовільного.

Мінімальна відстань населених пунктів до адміністративного центру складає 8,0 км, максимальна – 15 км.

Однак дорожньо-транспортна інфраструктура громади потребує окремої уваги, оскільки значна частина доріг комунальної форми власності перебуває в незадовільному стані та потребує капітального ремонту.

Транспортне сполучення між населеними пунктами громади та районним / обласним центром

Територією громади проходять транспортні маршрути міжнародного, обласного, міжобласного та місцевого значень. Сполучення з обласним центром, населеними пунктами за межами області, центрами районів та інших громад здійснюється приватними перевізниками. На території громади, у селі Білки, розміщена автостанція. У громаді налагоджені

внутрішньопасажирські перевезення між населеними пунктами громади та іншими населеними пунктами, що входили до складу Іршавського району. Також цю функцію виконує комерційне таксі.

З огляду на розміщення с. Білки в стороні від автомобільного шляху **Н-09** Мукачево-Львів центр громади не має дуже добре транспортне сполучення з обласним та районним центром – м. Хуст, а також з м. Ужгород. (перелік маршрутів наведено у додатку В).

У цілому в громаді мережа доріг загального користування забезпечує транспортне сполучення між населеними пунктами. Всі населені пункти забезпечені під'їздами з твердим покриттям.

Транспортне сполучення у сільській місцевості дорогами загального користування забезпечує доступність сіл до центру громади, обласних та районних центрів. На території громади відсутній громадський транспорт. Його функцію виконують комерційні таксі.

ПОШТОВИЙ ЗВ'ЯЗОК

Закарпатська дирекція АТ «Укрпошта» є регіональним представництвом Національного оператора поштового зв'язку в Україні, яка надає послуги поштового зв'язку у Білківській ТГ. На території Білківської громади діють чотири відділення поштового зв'язку у с. Імстичово, с. Білки та с. Великий Раковець і Малий Раковець. Відділення обслуговують жителів Білківської територіальної громади. 2 населених пункти громади користуються пересувними відділеннями поштового зв'язку.

Відділення надають поштові, логістичні та фінансові послуги, зокрема у відділенні доступними є такі послуги як: Укрпошта Експрес, Укрпошта Стандарт, оформлення передоплати, оплата картою, доставка за межі України, перекази, комунальні та інші платежі, виплата пенсій та грошової допомоги (табл. 5.18).

Таблиця 5.18 Відділення Укрпошти у Білківській ТГ²⁹

Населений пункт	Тип відділення
с. Білки	Стаціонарне відділення поштового зв'язку
с. Імстичово	Стаціонарне відділення поштового зв'язку
с. Великий Раковець	Стаціонарне відділення поштового зв'язку
с. Малий Раковець	Стаціонарне відділення поштового зв'язку
с. Луково	Обслуговується ПЕРЕСУВНИМ відділенням поштового зв'язку
с. Заболотне	Обслуговується ПЕРЕСУВНИМ відділенням поштового зв'язку

Конкурентом Укрпошти у логістичній сфері на території громади є Нова пошта. У Білківській громаді відділення Нової пошти є у 6 населених пунктах. У адміністративному центрі громади с. Білки – 1 вантажне відділення, що дозволяє здійснювати відправлення вагою до 1000 кілограм. (табл. 5.19). Також вантажне відділення в с. Великий Раковець.

Таблиця 5.19 Відділення Нової пошти у Білківській ТГ³⁰

Населений пункт	Назва відділення
с. Білки	Відділення № 1
с. Імстичово	Відділення № 1
с. Луково	Відділення № 1
с. Малий Раковець	Відділення № 1
с. Великий Раковець	Відділення № 1
с. Заболотне	Відділення № 1

²⁹ <https://offices.ukrposhta.ua>

³⁰ <https://novaposhta.ua/office/list>

Мобільний зв'язок та інтернет

На території Білківської сільської територіальної громади є покриття усіх найбільших операторів мобільного зв'язку України: Київстар, lifecell, Водафон.

Послуги стаціонарного телефонного зв'язку на території громади надає ПАТ «Укртелеком».

Послуги з доступу до мережі Інтернет надають компанії «НЕТІС», ISP Rakovnet та «ІННЕТ».

Значна кількість об'єктів соціальної сфери Білківської ТГ не підключені до швидкісного Інтернету. За даними Мінцифри (https://thedigital.gov.ua/bb_schools) у Білківській громаді оптоволоконними лініями зв'язку підключені лише близько половини закладів ЗСО (рис. 5.4)

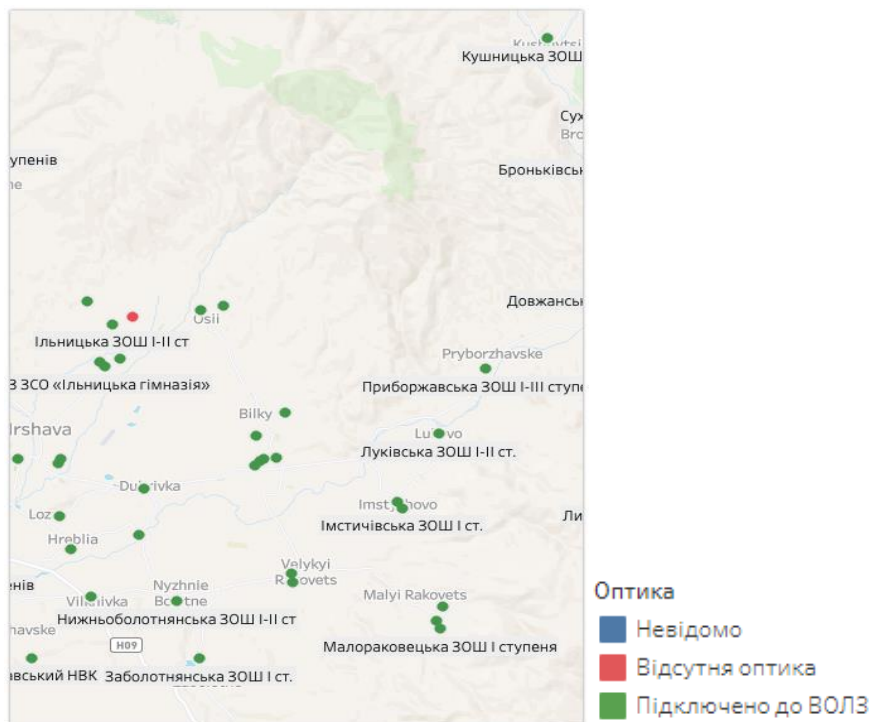

Рисунок 5.4 Наявність підключення шкіл Білківської ТГ до оптично-волоконних ліній зв'язку.³¹

Інфраструктура торгівлі та сфери послуг

Мережа закладів торгівлі на території громади є досить розгалуженою.

Мережа торгівлі та ресторанного господарства характеризується наявністю домінуючої частки приватного капіталу, збільшенням чисельності приватних підприємців, які обслуговують споживчий ринок (із загальної кількості мережі внутрішньої торгівлі (одиниці) 12,3% належать підприємствам – юридичним особам, що звітуються в органи статистики, решта 85,4% – фізичним особам). Загалом в громаді 87 об'єктів інфраструктури сфери послуг.

Мережа магазинів щорічно росте. Існуючі магазини переобладнуються, реконструюються і збільшують асортимент. У громаді працює близько 46 магазинів, з яких: 27 – продуктові, 19 – непродуктові.

У сфері громадського харчування – 7 закладів, усі кафе та бари.

Також до мережі роздрібної торгівлі громади входять 8 аптек та 3 автозаправні станції.

³¹ https://thedigital.gov.ua/bb_schools

Таблиця 5.20 Просторовий розподіл об'єктів інфраструктури сфери послуг територіальної громади, од.

Об'єкти інфраструктури сфери послуг	С. Білки	Великораковецький	Імстичівський	Луківський	Малораковецький	Всього по громаді
Магазини, у т.ч.:						
- продуктові	9	6	4	4	4	27
- промислові	7	4	2	1	1	15
- магазини одяг	2	1	1	0	0	4
- побутова хімія	0	0	0	0	0	0
- Інші	1	0	0	0	0	1
Відділення банків	0	0	0	0	0	0
Аптеки	4	3	1	0	0	8
Відділення поштового зв'язку і Нової пошти	2	2	2	1	2	9
Перукарні	3	2	0	0	0	5
Заклади харчування (кафе, ресторани)	2	1	1	1	2	7
Сервіси технічного обслуговування	3	1	0	0	0	4
Автомийки	2	1	0	0	0	3
Автозаправні станції	1	1	0	0	1	3
Готелі, мотелі	1	0	0	0	0	1
Всього	37	22	11	7	10	87

Звертає на себе увагу відсутність об'єктів надання низки послуг у сільській місцевості. Йдеться насамперед про аптеки (4 з 8 аптек сконцентровані в с. Білки), перукарні (3 з 5), сервіси технічного обслуговування (3 з 4), що практично змушує мешканців сільських населених пунктів громади прямувати до адміністративного центру, щоб отримати ці послуги.

Більшість магазинів розташовані у селі Білки.

На території громади фізичними особами-підприємцями та юридичними особами надається широкий спектр усіх необхідних послуг з побутового обслуговування населення серед яких:

- пошив та ремонт одягу та взуття;
- ремонт побутової та комп'ютерної техніки
- ремонт ювелірних виробів
- ремонт автомобільного транспорту
- послуги перукарів та салонів краси
- послуги туроператора
- забезпечення фізичного комфорту (бані, сауни)
- ритуальні послуги
- тощо.

Банківське обслуговування

Інфраструктурою підтримки діяльності у сфері промисловості – є банківсько-кредитні установи. В громаді не має відділень банків.

Таблиця 5.21 Кількість відділень банківських установ/банкоматів/терміналів на території Білківської громади

	Кількість діючих станом на 01.01.22р., всього одиниць
Відділення банків	0
Банкомати	1
Термінали самообслуговування (ITBox, інші)	6

Туристична інфраструктура

Ефективне використання історичних, культурних, природних туристично-рекреаційних ресурсів Білківської ТГ, створення туристичної галузі як джерела бюджетних надходжень, розвиток готельної інфраструктури – це головна мета туристичної галузі громади.

Аналіз існуючої динаміки, тенденцій розвитку галузі: розвиток туризму та туристично-рекреаційної галузі в перспективі може стати одним з напрямків розвитку громади. Однак для цього потрібно зробити суттєві кроки. Зокрема в громаді відсутні готелі.

На території громади розміщено декілька об'єктів туристично-рекреаційної галузі, зокрема водяні млини XIX ст. в селах Луково та Білки, будівля монастиря – пам'ятка архітектури та форельне господарство в селі Імстичово, місце стоянки первісної людини в селі Малий Раковець, рибник в селі Заболотне.

Розвиток туризму потенційно сприяє розвитку супутньої до туристично- рекреаційної галузі інфраструктури, а саме: заклади харчування (ресторани, кафе, бари), дитячі кафе та ігрові майданчики для дітей.

Перелік туристичних об'єктів який є у громади. (додаток Г).

Висновки

1. Громада має розвинену освітню мережу закладів загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти. Потужність закладів освіти дозволяє збільшувати чисельність учнів. З метою оптимізації видатків громада намагається вирішити проблему малочисельності сільських шкіл шляхом оптимізації закладів, фінансування яких лягає тягарем на її бюджет.
2. Мережа закладів охорони здоров'я представлена 5 амбулаторіями загальної практики сімейної медицини та одним фельдшерським пунктом. КЗ «Іршавський центр первинної медико-санітарної допомоги» надає послуги жителям громади. Заклади охорони здоров'я в міру можливостей оновлюють обладнання та матеріально-технічну базу. Мешканці громади активно користуються послугами медичних закладів громади.
3. Завдяки діяльності «Центру надання адміністративних послуг» мешканці можуть отримати широкий спектр адміністративних послуг (270 послуг) та підвищити рівень їх якості та доступності.
4. Робота закладів культури спрямована на підвищення культурного рівня громади, розвиток і збереження національної культури, популяризацію провідних жанрів мистецтва. В громаді діє 6 установ культури, працює 6 бібліотек. Діяльність даних установ сприяє залученню місцевого населення до творчості. Мережа закладів культури і бібліотек у громаді характерна значною розгалуженістю у сільській місцевості. Складні соціально-економічні умови та обмежені фінансові можливості місцевого бюджету не забезпечують достатнього рівня розвитку закладів культури в громаді. Їх матеріальна база доволі слабка та морально застаріла, більшість з них потребують капітального ремонту.

5. На території громади знаходиться 7 спортивних об'єктів для занять різними видами спорту. Вихованці громади гідно представляють громаду на спортивних змаганнях різного рівня.
6. Транспортна інфраструктура та зв'язок. Громада розташована в стороні від національних доріг. Через територію громади проходить дві обласні та три місцеві дороги. Громада має автобусне сполучення міжнародного, міжобласного та обласного рівнів. Максимальна віддаль від центру громади до населеного пункту громади становить 15 кілометрів. Жителі громади мають доступ до мереж мобільного зв'язку та мережі Інтернет. Однак значна частина соціальних закладів не має підведеного оптоволокна, що не дозволяє забезпечити якісний швидкісний інтернет. В громаді надають послуги, через свої відділення найбільші поштові оператори України.
7. Туристична інфраструктура на території громади відсутня. Однак на території громади є декілька об'єктів рекреації та історичної спадщини. Туризм та рекреація в громаді мають низькі шанси стати одним з напрямків її розвитку.

6. МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Шлях до сталого та гармонійного розвитку територій – це розроблення і впровадження в практичну діяльність містобудівної документації, яка є інструментом регулювання планування, забудови та іншого використання територій. Стратегічні документи, у тому числі програми економічного, соціального та культурного розвитку територій повинні узгоджуватись з містобудівною документацією відповідного рівня.

Генеральний план – це основний вид містобудівної документації на місцевому рівні, призначений для обґрунтування довгострокової стратегії планування та забудови території населеного пункту. Виключно після затвердження генплану можливе використання земель за новим функціональним призначенням. На підставі затвердженого генерального плану розробляються план зонування території та план земельно-господарського устрою. Відповідно до Закону «Про регулювання містобудівної діяльності» забудова територій має здійснюватися виключно на підставі затвердженої містобудівної документації. Зокрема, реалізація інвестиційних проектів потребує наявності планів зонування території або детальних планів територій для видачі забудовникам містобудівних умов та обмежень.

Без генерального плану неможливе будівництво нових об'єктів чи реконструкція старих.

Білківська територіальна громада включає 20 населених пункти. Проблемними сферами є застаріла містобудівна документація генеральних планів населених пунктів територіальної громади, яка потребує оновлення та розроблення нових генеральних планів; відсутність топографо-геодезичної зйомки М1:2000, М 1:500 у населених пунктах територіальної громади; відсутність коштів на здійснення фінансування містобудівної документації.

За підтримки **USAID «ГОВЕРЛА»** впродовж 2021-2022 років було проведено низку семінарів щодо порядку розробки комплексного плану просторового розвитку.

На даному етапі громада в пошуку фінансування на створення комплексного плану просторового розвитку населених пунктів Білківської ТГ; внесення даних до формуляру геоданих містобудівного кадастру топографо-геодезичної зйомки М1:10 000 територіальної громади; розробки Топографо-геодезичної зйомки М1:2000 на адміністративний центр територіальної громади с. Білки; розробки Топографо-геодезичної зйомки М1:2000 на інші всі населені пункти територіальної громади.

Для реалізації цих планів громада планує залучити кошти державних програм та кошти донорів для поступового оновлення містобудівної документації.

Висновки

Усі населені пункти Білківської сільської територіальної громади мають затверджені генеральні плани, проте вони були розроблені в у період з 1968 по 1992 роки. Загалом містобудівна документація по населених пунктах громади, в т.ч. с. Білки, потребує оновлення/актуалізації. Громада планує залучити кошти державних програм та кошти донорів для поступового оновлення містобудівної документації .

7. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ РЕГІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

В Україні, як і в інших країнах світу, активно розвивається та запроваджується стратегічний підхід до планування сталого територіального розвитку. Це пов'язано з перевагами даного методу для всіх основних учасників цього процесу. Нині суттєво видозмінюються функції, що реалізуються під час планувального процесу, зазнає змін сама роль планування у системі місцевого управління. Воно все більше стає інструментом підвищення конкурентоспроможності територій і регіонів, засобом згуртування різних суб'єктів територіального розвитку навколо нових цінностей і довгострокових пріоритетів. Така активізація планувальної діяльності, з одного боку, є закономірним етапом розвитку регіонів та окремих територій, з іншого – намаганням регіонів знайти адекватні інструменти, які б допомагали відповісти на виклики сучасного глобалізованого світу, коли істотно пришвидшуються різноманітні зміни, в тому числі політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні.

Базовим документом просторового планування регіону є Схема планування території Закарпатської області (Схема планування території Закарпатської області розроблена ДП «Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТО» імені Ю.М. Білокося» та затверджена рішенням сесії Закарпатської обласної ради від 17.05.2013 №731. Схема розроблена на розрахунковий період до 2031 року) із змінами від 2020 року. У цій схемі здійснено функціональне зонування території області.

Відповідно до Схеми планування території Закарпатської області на території громади передбачено розвиток таких функціональних зон як (рис. 7.1):

- **території переважно рекреаційного-туристичного спрямування.** Зона охоплює території с. Білки та Луківського старостинського округу;
- **території переважно сільськогосподарського та лісгосподарського використання** (більша частина території громади);

Тобто економічне зростання Білківської ТГ в перспективі визначатиметься рівнем розвитку сільського господарства з елементами переробки сільськогосподарської продукції та туристичної сфери. В межах громади не передбачено активного розвитку промислових підприємств. Такі напрямки розвитку обумовлені природо-ресурсним потенціалом громади, наявністю пам'яток історії (які потребують активної розробки), екологічним станом громади тощо. Водночас це мусить бути враховано Білківською сільською радою при прийнятті рішень щодо використання земельного фонду громади, профілю залучення інвесторів, формування місцевих цільових програм економічного спрямування, а також при розробленні просторового плану Білківської сільської територіальної громади.

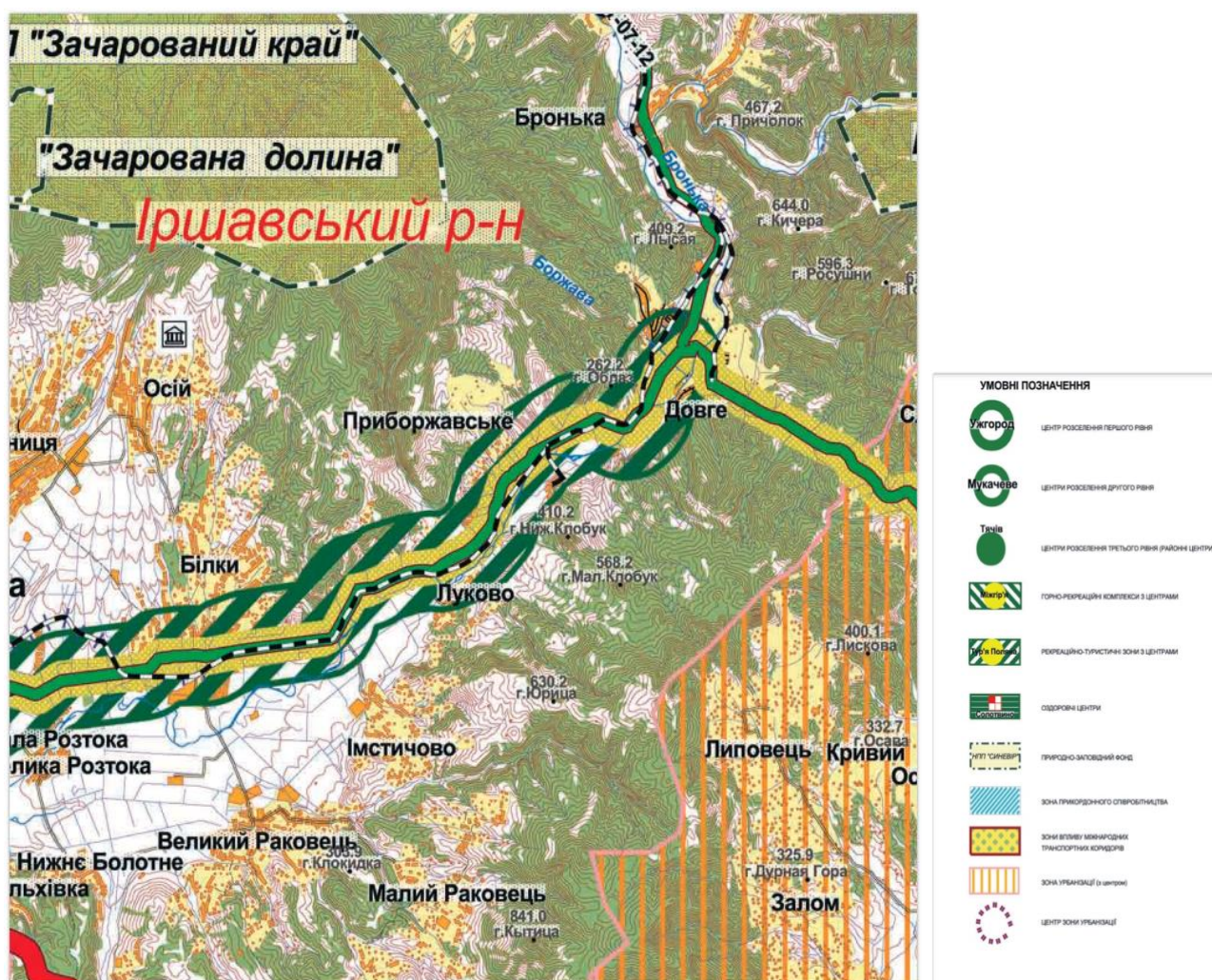

Рисунок 7.1 Білківська ТГ на Схемі планування території Закарпатської області³²

До 2021 року основним інструментом планування як на рівні району, так і сільської ради були середньострокові (2-3) роки програми розвитку, на основі яких формувалися щорічні Програми соціально- економічного розвитку, які включали районні/міські цільові (галузеві) програми та програми капітального будівництва. У сільських, міських радах планування здійснювалось як правило, на основі щорічних Планів соціально-економічного розвитку. Фінансування заходів (проектів) подібних програм в основному здійснювалось за рахунок районного/міського бюджетів, а також коштів обласного, державного бюджетів.

З 2022 року процес планування розвитку Білківської ТГ здійснюється через прийняття місцевих цільових програм та Програми соціально-економічного розвитку громади.

В 2022 р. у громаді діяли місцеві програми, усі програми – середньострокові, що позитивно характеризує процес планування в громаді.

Таблиця 7.1 Перелік діючих у 2022 році галузевих програм, які фінансуються за кошти місцевого бюджету Білківської СТГ, тис. грн.

Найменування місцевої програми	Обсяг фінансування, тис. грн		Відсоток фактичного фінансування від запланованого, %
	План	Факт	
Програми соціального спрямування	1 875,8	1 736,1	92,6
Програма соціального захисту та підтримки внутрішньо-переміщених осіб Білківської сільської ради на 2022-2023	1220,0	1183,1	97,0

³² http://zakarpatoiblarch.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/130517_731-01.pdf

роки, Програма облаштування місць для тимчасового проживання ВПО			
Програма «Турбота на 2021-2025 роки»	605,8	503,0	83,0
Програма розвитку фізичної культури та спорту на території Білківської сільської територіальної громади у 2021-2025 роках	50,0	50,0	100,0
ЖКГ	4 222,9	2 633	62,3
Програма благоустрою Білківської сільської ради на 2022-2025 роки	2611,8	1735,2	66,4
Програма капітального, поточного, поточно-середнього ремонту та утримання доріг місцевого значення Білківської територіальної громади в 2022-2025 роках	1605,9	897,8	56,0
Програма «Фінансове забезпечення проведення природоохоронних заходів, заходів з відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, потічків і прилеглих кюветів від намулу та сміття, викошування амброзії, борщівника, інших шкідливих для здоров'я рослин на території сільської ради на 2022-2025 роки»	5,2	0	0
Медицина	385	383,3	99,6
Програма забезпечення пільговим відпуском лікарських засобів окремим групам населення та за певними категоріями захворювань у разі амбулаторного лікування мешканців Білківської сільської ради на 2021-2023 роки	385,0	383,3	99,6
Програми безпекового спрямування	550	300	54,5
Програма забезпечення державної безпеки на території Білківської сільської ради, матеріально-технічного забезпечення Хустського міжрайонного відділу (з дислокацією у м. Виноградів Закарпатської області на 2022 рік)	100,0	50,0	50
Програма попередження надзвичайних ситуацій та забезпечення пожежної безпеки на території Білківської територіальної громади на 2022 рік	50,0	50,0	100
Програма профілактики злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку на території Білківської сільської ради на 2022 рік	300,0	100,0	33,3
Програма організації та забезпечення територіальної оборони, призову на строкову військову службу та військово-патріотичного виховання населення Білківської сільської ради на 2022-2025 роки	100,0	100,0	100
РАЗОМ	7 033,7	5 052,4	71,8

Програмні документи, які реалізувалися у 2022 році, мають достатньо різне цільове спрямування, але в основній своїй масі вони спрямовані на вирішення соціальних питань, в т.ч. ВПО та підтримку житлово-комунальної сфери громади, безпекового характеру. Останні актуалізувались в умовах запровадження воєнного стану в країні

Водночас в громаді у 2022 році не реалізувались програми підтримки місцевого підприємництва чи стимулювання економічного розвитку громади.

Висновки

- Відповідно до Схеми планування території Закарпатської області на території Білківської ТГ передбачено розвиток таких функціональних зон як: **території переважно рекреаційного-туристичного спрямування; території переважно сільськогосподарського та лісогосподарського використання.** Це обумовлено природо-ресурсним потенціалом громади, наявністю пам'яток історії, екологічним станом громади тощо. Водночас це мусить бути враховано Білківською сільською радою при прийнятті рішень щодо використання земельного фонду громади, профілю залучення інвесторів, формування місцевих цільових програм економічного спрямування, а також при розробленні просторового плану Білківської сільської територіальної громади.
- Процес планування розвитку Білківської ТГ здійснюється через прийняття місцевих цільових програм. Стан використання коштів бюджету Білківської громади на фінансування програм свідчить про переважання соціального скерування видатків (фінансування потреб ВПО, медичних послуг та спортивного розвитку), а також фінансування заходів

першочергового характеру сфер ЖКГ та зміцнення безпеки, що особливо актуально в умовах воєнного стану. Водночас попри складну і непрогнозовану фінансову ситуацію в країні, а також накладені обмеження щодо напрямків використання бюджетних коштів (Постанова № 590 від 9 червня 2022 року (Порядок виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану)), рівень виконання місцевих програм в Білківській СТГ склав 71,8%.

3. Громада має потребу у розробці і реалізації місцевих програм, спрямованих на стимулювання місцевого економічного розвитку та підтримку підприємницьких ініціатив мешканцями.

8. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Станом на березень 2023 року у Білківській громаді було зареєстровано 135 юридичних осіб суб'єктів господарювання і 461 фізична особа-підприємець (ФОП).

Таблиця 8.1 Кількість зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у Білківській ТГ (на 1.01.2023 р.)

	01.01.2022 р.	01.01.2023 р.
Усі суб'єкти ЄДРПОУ, од.:	448	596
Юридичні особи	57	135
Фізичні особи-підприємці	391	461

Достатньо різною є галузева структура підприємницьких структур – юридичних та фізичних осіб. Серед 135 юридичних осіб, зареєстрованих у громаді, 20 працюють у сільському господарстві, 82 у сфері оптової та роздрібної торгівлі, 15 надають транспортні послуги та послуги з технічного обслуговування автотранспортних засобів, ще 7 займаються будівництвом та будівельно-монтажними роботами.

Натомість у структурі ФОПів 44% або 204 підприємці працює сфері оптової та роздрібної торгівлі. 69 підприємці надає транспортні послуги та послуги технічного обслуговування автотранспортних засобів і лише 4 ФОП працює у сфері сільського господарства.

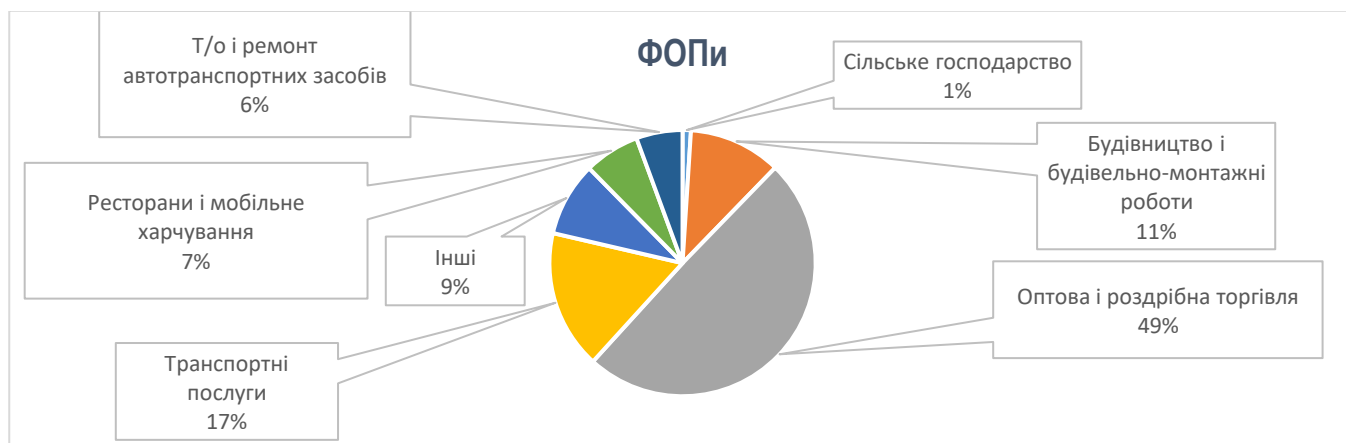
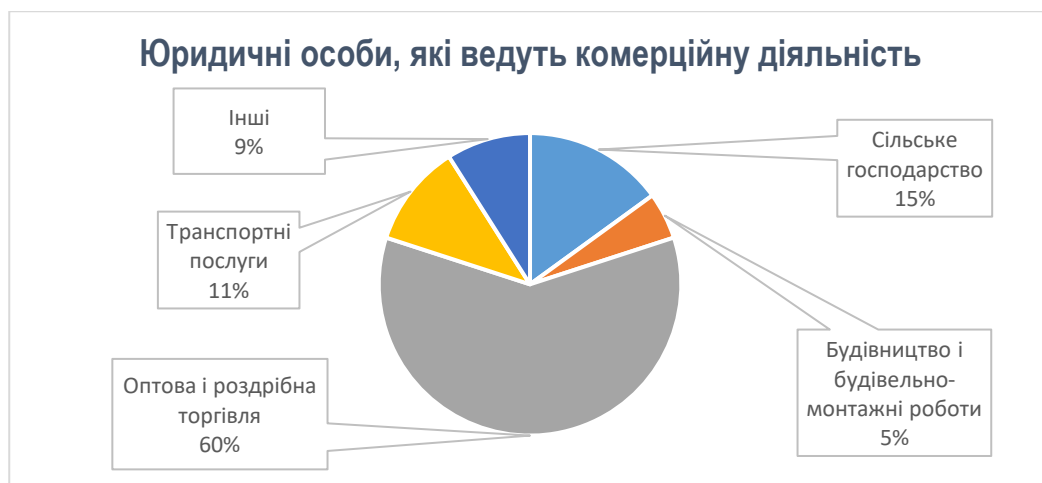

Рисунок 8.1 Галузева структура зареєстрованих у Білківській ТГ юридичних осіб, які ведуть комерційну діяльність, та ФОПів, станом на 1.01.2023 р.

Як більшість територіальних громад, які формуються навколо села – адміністративного центру Білківська ТГ характеризується високим рівнем територіальної концентрації бюджетних установ та організацій, а також підприємницьких структур у с. Білки (табл. 8.2). При частці населення 39% в адміністративному центрі громади сконцентровано 52% усіх суб'єктів господарювання, 27% некомерційних організацій, установ (органи управління, самоорганізації населення, ГО тощо) та 53% ФОПів. Однак, комерційні юридичні особи розподілені по старостинських округах так, що в двох 18 та 10, а в інших двох – 3 та 6.

Серед старостинських округів найвища економічна активність має місце в Великораковецькому та Імстичівському старостинських округах. Натомість в Луківському старостинському окрузі зареєстровано лише 41 суб'єкт господарювання, з яких 33 ФОПи. 45 суб'єктів зареєстровано у Малораковецькому окрузі. Це може свідчити, з одного боку про нижчий рівень економічного розвитку цих територій, з іншого – про те, що мешканці цих округів відчувають суттєвий брак місць прикладання праці та доступу до публічних і комерційних послуг.

Таблиця 8.2 Територіальний розподіл зареєстрованих у Білківській громаді юридичних та фізичних осіб, станом на 1.01.2023 р.

	Загалом		Юридичні особи				ФОПи	
	одиниць	% у громаді	Усього одиниць, в т.ч.	некомерційні	комерційні	% у громаді	одиниць	% у громаді
Луківський с. о.	41	7	8	5	3	6	33	7
Великораковецький с. о.	142	24	32	14	18	24	110	24
Малораковецький с. о.	45	8	12	6	6	9	33	7
Імстичівський с. о.	61	11	20	10	10	15	41	9
с. Білки	307	50	63	13	50	46	244	53
Білківська ТГ	596	100	135	48	87	100	461	100

Структура економіки за видами економічної діяльності.

На даному етапі перспективними є такі напрямки як розвиток переробної промисловості, зокрема сільськогосподарської продукції, певних видів промисловості, а також розвиток сфери послуг. Вже сьогодні до перспективних видів економічної діяльності, які могли б активно розвиватись в громаді можна віднести:

- Переробну промисловість (зокрема переробка сільськогосподарської продукції, тваринництва, рослинництва та садівництва),
- Виробничі потужності (в громаді наявні будівлі, які можуть зацікавити потенційних інвесторів для організації виробництва).
- Розвиток об'єктів туристичної інфраструктури.

Сільське господарство

У громаді високий потенціал розвитку агропромислового комплексу враховуючи географічне розташування громади. На території громади зареєстровано 20 суб'єктів господарювання, які ведуть свою діяльність у галузі рослинництва і тваринництва. Сільгоспугіддя громади складають 1,2 тисяч гектарів.

Основними напрямки галузі **рослинництва** є вирощування зернових культур та овочів.

Розвинуто також тваринництво, виноробство, виноградарство та садівництво.

В громаді зареєстровано 47 бджолопасік.

Для рівномірного просторового розвитку територіальної громади важливим чинником є розміщення підприємств по старостинських округах. Сільськогосподарська спеціалізація підприємств обумовлює прив'язку до наявності сільськогосподарських земель в межах

старостинських округів. Тому розміщення сільськогосподарських підприємств є достатньо неконцентрованим.

Основна частина сільськогосподарської продукції в громаді виробляється малими господарствами, в тому числі сімейними, які часто не мають постійно діючих каналів реалізації сільськогосподарської продукції, наявної техніки для обробки землі. Тому вагомим є питання маркетингу сільськогосподарської продукції для малих агровиробників. Традиційним засобом виживання дрібних виробників сільськогосподарської продукції є: кооперація, яка надає вихід на цивілізовані ринки, створення у громаді підприємств, спрямованих на поглиблену переробку сільськогосподарської продукції.

Сільське господарство є дуже важливим для розвитку громади, але не є достатньо ефективним і при наявній структурі виробництва не створює необхідної кількості робочих місць.

Промисловий потенціал громади

Окрім переробки продукції сільського господарства, Білківська громада не має вагомих напрацювань щодо розвитку промислового потенціалу території. В реалізації продукції можна виділити такі промислові підприємства, які здійснюють діяльність в таких галузях: деревообробна (Довжанський ЛМГ) та підприємства з надання послуг (ТОВ Белівер, ТзОВ Фортуна-Іршава, ТОВ Лексфарм, ТзОВ «БАР АВТО»).

Здійснюють свою діяльність на території громади й ковальські майстерні, які виготовляють ковані вироби для подвір'я, житла, ресторанів, а саме: «БК» Ковальська майстерня (с. Білки) та ФГ «Кузня Зейкан» (с. Мала Розтока).

Лісова галузь в громаді представлена Довжанським ЛМГ.

Підприємства громади виробляють наступні види продукції: меблі дерев'яні, швейні вироби, пиломатеріали, шкіргалантерейні вироби.

Підприємницьке середовище

В розрахунку на 10 тис. населення кількість юридичних осіб складає 65 осіб, а кількість ФОПів – 223 одиниць. Такі показники знаходяться в середньому діапазоні порівняно з іншими громадами Закарпатської області.

Підприємницька активність громади залежить від податкового навантаження. В компетенції ОМС регулювати такі місцеві податки як єдиний податок, податок на нерухоме майно, земельний податок, транспортний податок, туристичний збір, встановлення розмірів орендної плати.

В цілому у громаді створене сприятливе податкове середовище для бізнесу та місцевих мешканців. Як і більшість громад Білківська ТГ встановила максимальні ставки єдиного податку. Ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, становлять максимум 1/3 від законодавчо встановленого діапазону. Водночас у громаді встановлено істотно нижчі ставки земельного податку. Ставки туристичного збору у Білківській громаді для встановлені вище середнього меж (0,3% (0,5) та 3% (5) (табл.8.2).

Таблиця 8.3 Податкове середовище Білківської ТГ у 2023 році

Вид податку	Об'єкт оподаткування	Ставки оподаткування у Білківській ТГ	Граничні ставки оподаткування згідно чинного законодавства
Єдиний податок	I група	10%	10 % від прожиткового мінімуму
	II група	18%-20%	20 % від мінімальної заробітної плати
Податок на нерухоме майно, відмінне від	Житлова нерухомість	0,2%/0,15%	1,5 % від мінімальної заробітної плати за 1 м. кв. з фізичної / юридичної особи

Вид податку	Об'єкт оподаткування	Ставки оподаткування у Білківській ТГ	Граничні ставки оподаткування згідно чинного законодавства
земельної ділянки	Не житлова нерухомість	0,15%/0,5%	1,5 % від мінімальної заробітної плати за 1 м. кв. з фізичної / юридичної особи
Земельний податок	Землі сільськогосподарського призначення	0,6-3,0%	0,3 -5 %
	Землі житлової забудови	до 3%	До 5 %
	Землі громадської забудови	до 3%	До 5 %
	Землі природно-заповідного фонду	до 3%	До 5 %
	Землі іншого природоохоронного призначення	-	До 5 %
	Землі оздоровчого призначення	до 3%	До 5 %
	Землі водного фонду	до 3%	До 5 %
	Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики	0,6-3,0%	1-5 %
Туристичний збір	загальна кількість днів тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі)	0,3; 3	внутрішній туризм (громадяни України) – до 0,5 відсотків (до 30 грн); в'їзний туризм (іноземці) - до 5 відсотків (до 300 грн).
Транспортний податок	легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньо ринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року	25 000	25 000 гривень за кожен легковий автомобіль
За місця для паркування транспортних засобів	за місця для паркування транспортних засобів за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 квадратний метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та проведення такої діяльності у розмірі 0,075 відсотка мінімальної заробітної плати	0,075%	0,075% мінімальної заробітної плати, установленої законом на 01 січня податкового (звітного) року

Водночас вплив органів місцевого самоврядування на податкове середовище громади не можна вважати визначальним. Можливості регулювання ставок місцевих податків і зборів залишається достатньо незначними. За оцінками підприємців, значно важливішим для них є налагодження діалогу з представниками органів місцевого самоврядування та представництв державних органів, з якими працюють підприємці, а також створення сприятливих умов для їх функціонування в громаді.

Загалом в країні малий та середній бізнес важче, ніж великий справлявся з проблемами, які виникли під час війни. Водночас це не вплинуло на загальні обсяги сплачених податкових доходів до місцевого бюджету Білківської ТГ у 2022 році. Обсяг сплаченого єдиного податку,

що сплачується ФОПами – в 2022 р. збільшився на 0,8 млн. грн порівняно з 2021 роком (10,8 млн. грн) і становив 11,00 млн грн (близько 31% загальних обсягів податкових доходів).

Найбільшою проблемою для підприємств в умовах воєнного стану стала нестача обігових коштів, падіння купівельної спроможності населення, порушення логістичних поставок продукції.

Інвестиційний потенціал громади

Білківська громада на етапі планування залучення інвестицій в громаду. Співпраця з іноземними партнерами дасть можливість створити додаткові робочі місця, збільшити обсяги виробництва.

Білківська територіальна громада працює також над налагодженням партнерських зв'язків між прикордонними регіонами, у всіх сферах господарювання.

Співпраця з міжнародними партнерами дозволить краще розвиватися у різних сферах життєдіяльності, переймати кращий досвід у реформуванні місцевого врядування, створювати транспортні коридори, реалізовувати спільні, привабливі для обох сторін, інвестиційні проекти.

Висновки

1. У галузевій структурі економіки громади основним видом економічної діяльності є сільське господарство (вирощування сільськогосподарської продукції, ягідництва, садівництва та виноградарства, розвитку молочного та м'ясного вівчарства та скотарства), яке і визначає економічну спеціалізацію громади.
2. Особливістю та проблемою розвитку громади є слабка диверсифікація економіки громади та відсутність секторів економіки з високою доданою вартістю.
3. До перспективних видів економічної діяльності, які могли б активно розвиватись в громаді, можна віднести: переробну промисловість (зокрема поглиблена переробка сільськогосподарської продукції), туристичні послуги.
4. В розрахунку на 10 тис. населення кількість юридичних осіб в громаді складає 65 осіб, а кількість ФОПів – 223 одиниць. Такі показники знаходяться в середньому діапазоні порівняно з іншими громадами Закарпатської області.
5. В цілому у громаді створене сприятливе податкове середовище для бізнесу та місцевих мешканців. Водночас вплив органів місцевого самоврядування на податкове середовище громади не можна вважати визначальним. Можливості регулювання ставок місцевих податків і зборів залишається достатньо незначними.
6. Білківська ТГ перебуває на етапі планування залучення інвестицій в громаду.

9. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Бюджет Білківської ТГ формується відповідно до Бюджетного та Податкового кодексів України. За 2022 р. доходи бюджету Білківської громади становили 158,9 млн грн (на 2,1% більше, ніж у 2021 році, 155,5), видатки за 2022 року – 156,8 млн грн (на 2,7% більше попереднього року, 152,8). У 2022 р. бюджет Білківської сільської територіальної громади був профіцитний на 2,0 млн грн.

Доходи

За інформацією Державного веб-порталу бюджету для громадян³³ у 2022 р. податкові надходження склали 22,39% усіх доходів бюджету Білківської громади (рис. 9.1). Питома вага офіційних трансфертів у 2022 році склала 73,44% усіх доходів бюджету громади. У 2021 році вона становила 77,90% усіх доходів бюджету громади. Така зміна структури доходів бюджету громади була зумовлена скороченням базової дотації та зменшенням обсягів /відсутністю коштів субвенцій з державного бюджету, скерованих на розвиток громади (на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення; на здійснення природоохоронних заходів; на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій та ін.).

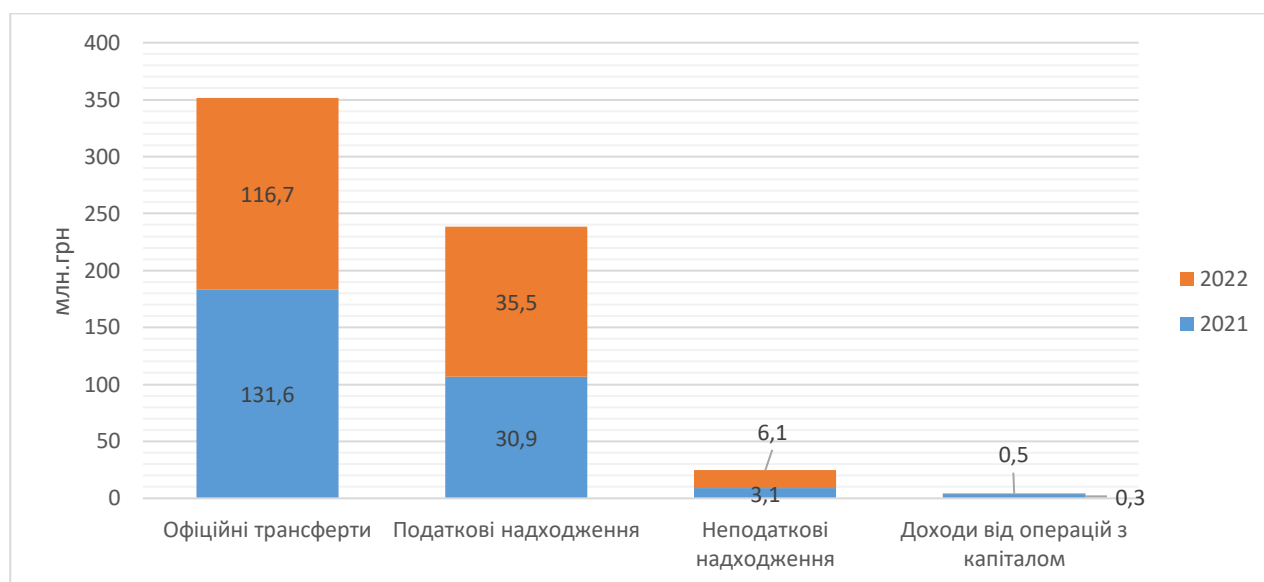

Рисунок 9.1 Динаміка доходів бюджету Білківської територіальної громади,

Податкові надходження

Понад дві третини (60,68%) усіх податкових надходжень бюджету Білківської СТГ у 2022 році забезпечив податок з доходів фізичних осіб (в частині, яка скеровується до місцевого бюджету відповідно до Бюджетного кодексу України) (рис. 9.2).

³³ <https://openbudget.gov.ua/local-budget/0752000000/info/indicators>

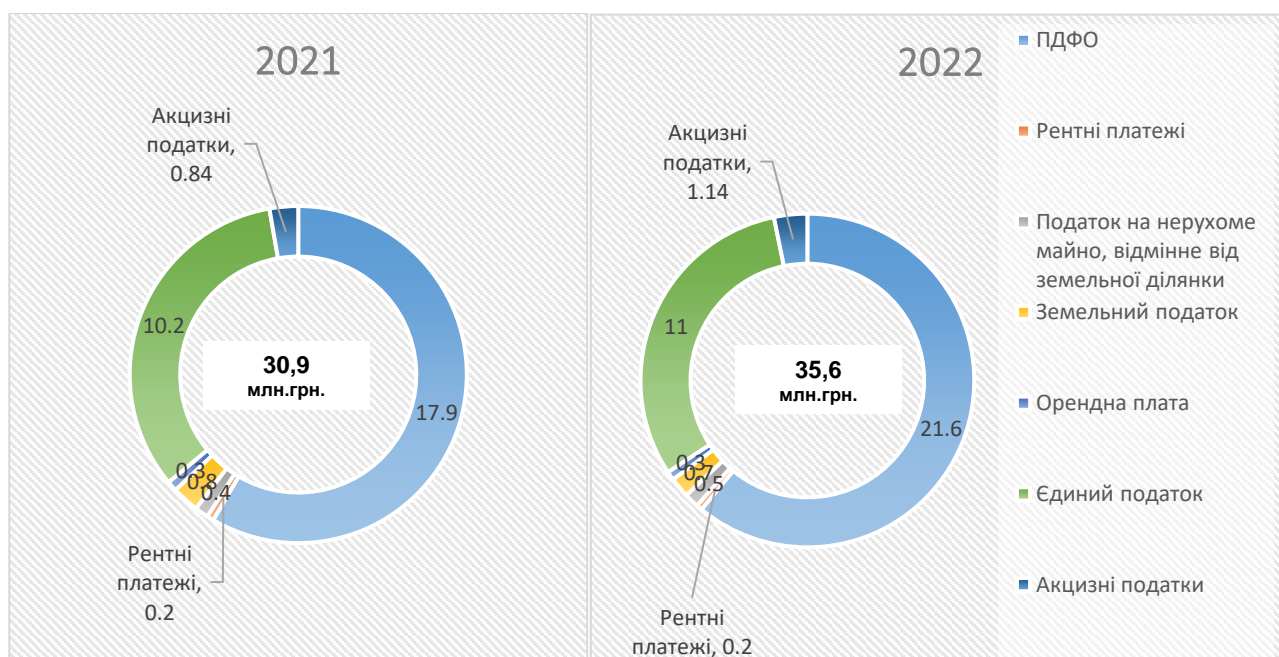

Рисунок 9.2 Структура податкових надходжень бюджету Білківської територіальної громади, 2021-2022 рр.

Для бюджету Білківської СТГ вагоме значення мають доходи від місцевих податків і зборів. У Білківській громаді справляють наступні місцеві податки: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; туристичний збір; плата за землю; єдиний податок. ОМС у межах своєї компетенції встановили ставки та пільги щодо сплати місцевих податків.

У 2022 році відбулося зростання податкових надходжень до місцевого бюджету на 4,7 млн. грн. Зростання було забезпечене ростом доходів від сплати ПДФО (+3,7 млн. грн.), акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів (+0,3 млн. грн), податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (+0,1 млн. грн) та єдиний податок (+0,8 млн. грн). Тільки земельний податок зменшився (-0,1 млн. грн) (таблиця 9.1).

Таблиця 9.1 Бюджетоутворюючі податкові надходження Білківської громади

	2021		2022		Динаміка 2022 до 2021 рр., млн. грн
	млн грн	% у заг. обсязі ПН	млн грн	% у заг. обсязі ПН	
Податкові надходження (ПН) всього	30,9		35,6		4,7
ПДФО	17,9	57,9	21,6	60,7	3,7
Акцизний податок з пального	0,04	0,1	0,04	0,1	0
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	0,8	2,6	1,1	3,1	0,3
Рентні платежі	0,2	0,6	0,2	0,6	0
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	0,4	1,2	0,5	1,4	0,1
Земельний податок	0,8	2,6	0,7	2,0	-0,1
Орендна плата	0,3	1,0	0,3	0,8	

Єдиний податок	10,2	34,0	11,0	31,3	0,8
Інші					

Важливим чинником зменшення надходжень земельного податку в 2022 році стали зміни у законодавстві, які внесені Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 року №2120-ІХ. Таким чином громада недоотримала плати за землю в сумі 100 тис. гривень.

У 2021-2022 роках у Білківській сільській територіальній громаді було перевиконання доходів місцевого бюджету (на 2,1% – у 2022 році). Одним з факторів перевиконання – робота ОМС з підприємцями щодо наповнення місцевого бюджету.

Найбільшими платниками податку на доходи фізичних осіб на території Білківської територіальної громади є: бюджетні установи, питома вага яких складає 76,6% (Відділ освіти, культури, молоді та спорту – 13 916,3 тис. грн., опорні заклади освіти та дитсадки) та малий і середній бізнес – 23,4% (ПП Улашин О.П. – 1 484,9 тис. грн., ПП Барзун – 523,5 тис. грн., ФОП Кізляк І.І. – 458,1 тис. грн. та інші.).

Офіційні трансферти

До місцевого бюджету Білківської громади у 2022 році надійшло офіційних трансфертів 116,7 млн. грн, що майже на 4,43 млн. грн менше, аніж у попередньому році.

- 64,19% усіх офіційних трансфертів, які громада отримувала від органів державного управління у 2022 році, становила освітня субвенція з державного бюджету. У 2021 році освітня субвенція становила 65,55% усіх офіційних трансфертів (-1,6%).
- 32,46% базова дотація в 2022 році. В 2021 році – 29,21% (+3,25%).
- 2,06% дотації з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам. В 2021 році – 2,86% (-0,8%).
- 1,29% субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам. В 2021 році – 2,37% (-1,08%).

З чотирьох видів трансфертів, в трьох наявне зменшення – від 0,8 до 1,6% (освіта) і лише в базовій дотації наявне зростання на 3,25%.

Видатки

Попри війну у 2022 році видатки місцевого бюджету Білківської громади зросли на 2,7% і становили 156,88 млн. грн.

Найбільша частка в структурі видатків бюджету Білківської громади у 2021-2022 роках припадала на фінансування освіти (85,98% усіх видатків бюджету громади у 2021 році, 83,51% – у 2022 році) (рис. 9.3).

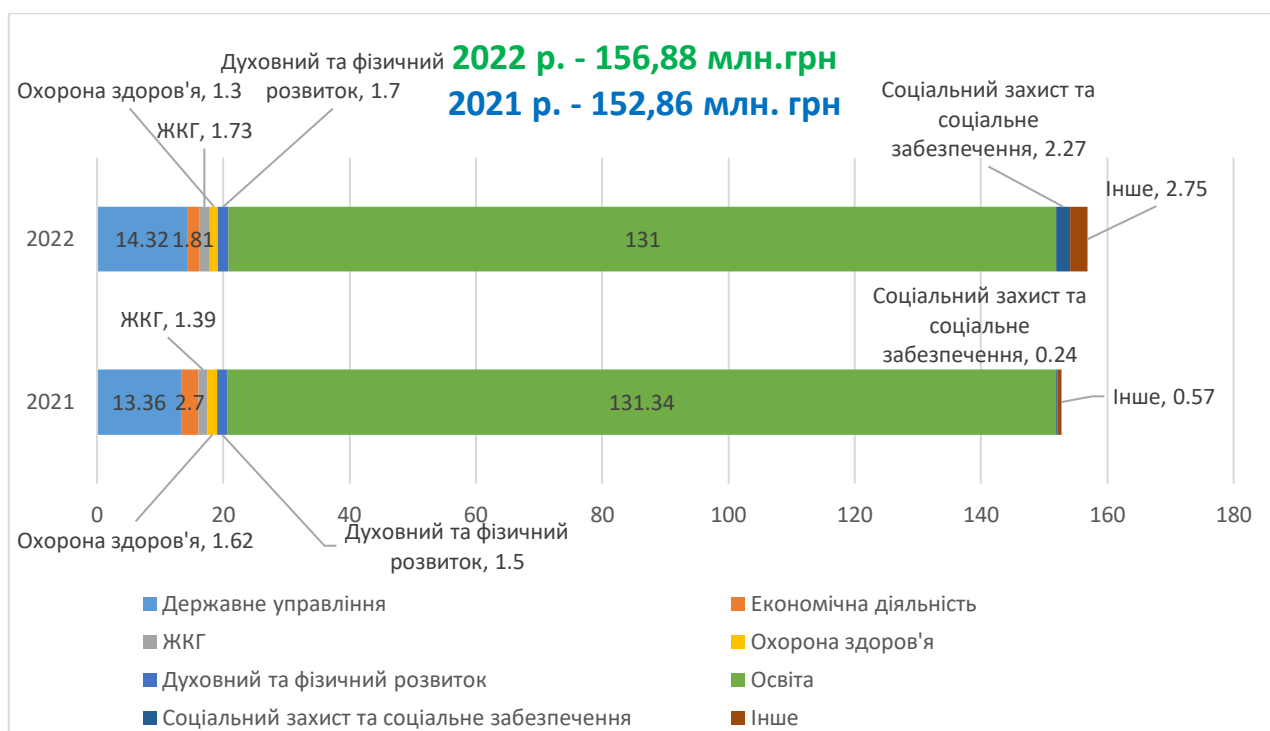

Рисунок 9.3 Динаміка видатків бюджету Білківської сільської територіальної громади, 2021-2022 роки

Через війну в 2022 році найбільше скоротились, порівняно з 2021 роком, видатки на економічну діяльність (в 1,5 раз). Натомість видатки на соціальний захист населення зросли на 9,4 рази порівняно з попереднім роком.

У складі видатків на освіту у 2022 році 73,54% становили видатки на загальну середню освіту, 21,3% – на дошкільну освіту, 4,8% – на позашкільну освіту і 0,3% – на інші заклади і заходи у сфері освіти (рис. 9.3).

Фінансова спроможність громади у порівнянні з іншими громадами Закарпатської області

За Методикою формування спроможних громад (Постанова КМУ від 08.04.2015 № 214) пропонується вважати громади з чисельністю населення до 3 тисяч малоспроможними, 3-7 тисяч – із середнім рівнем спроможності, та від 7 тисяч – високим. Чисельність учнів, що здобувають освіту в закладах загальної середньої освіти, розташованих на території спроможної територіальної громади до 300 осіб – мала, 300-500 – середня, від 500 – висока. Площа до 200 км² - мала, 200-400 км² - середня, від 400 км² - висока. Це пов'язано, зокрема із надходженням земельного податку. Індекс податкоспроможності – співвідношення середньоукраїнського ПДФО на людину до обсягу ПДФО на людину в громаді: 0,3 – низький, 0,3-0,9 – середній, від 0,9 – високий. Аналогічно – з надходженнями до місцевого бюджету: частка власних надходжень у місцевому бюджеті до 20% – низька, 20-40% – середня, від 40% висока. Для великих громад ці коефіцієнти можуть бути понижені, натомість для малих – підвищені.

Білківська ТГ за чисельністю населення має високий рівень спроможності, за чисельністю учнів, що здобувають освіту в закладах загальної середньої освіти, – високий, за площею – мала, за індексом податкоспроможності – низький, за часткою власних надходжень у місцевому бюджеті – середня.

За даними порталу decentralization (<https://decentralization.gov.ua/news/14281>), за підсумками 2022 року Білківська громада є дотаційною і за індексом податкоспроможності займала

50-51 місце серед 64 громад Закарпатської області. Водночас індекс податкоспроможності був в 2,3 рази нижчим порівняно з середнім по громадах області – 0,22 проти 0,5.

У 2022 році надходження до загального фонду бюджету Білківської громади в розрахунку на 1 мешканця (без трансфертів) становили 1,73 тис. грн, що в 2,6 рази нижче середнього по області і забезпечили громаді 55 місце серед 64 громад регіону. За видатками загального фонду в розрахунку на 1 мешканця Білківська громада посіла у 2022 році 46 місце. Місце громади в регіоні за іншими показниками наведено у таблиці 9.2.

Таблиця 9.2 Місце громади в регіоні за показниками фінансової спроможності, 2021-2022 роки

Показник	Білківська громада		У середньому громади Закарпатської області		Місце Білківської громади в рейтингу громад регіону	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Надходження загального фонду на 1 мешканця, грн	1 521	1 742	3 459	4 572	57	55
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), грн	9 200	7 078	68 548	66 042	50	54
Питома вага місцевих податків і зборів в доходах загального фонду, %	38,32	35,16	31,35	26,84	16	14
Фіскальна віддача території (співвідношення надходжень заг. фонду до території громади), тис. грн/км ²	208,4	237,58	922,18	1 251,1	35	38
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, грн	7 036	7 319	7 899	8 725	43	46
Капітальні видатки на 1-го мешканця, грн	211	139	840	585	54	50
Видатки на утримання апарату управління на 1-го мешканця, грн	566	651	1 017	1 258	59	59
Індекс податкоспроможності	0,22	0,22	0,5	0,5	49-50	50-51

Джерело: <https://decentralization.gov.ua/news/14281>

Білківська ТГ у рейтингу громад Закарпатської області за основними показниками фінансового стану має значення вище середньообласного рівня в 2021 та 2022 роках тільки за 1 показником – «Питома вага місцевих податків і зборів в доходах загального фонду» з 8-ми наведених у таблиці 9.2.

Висновки

- У 2022 р. бюджет Білківської сільської територіальної громади був профіцитний на 2,0 млн. грн. Загалом податкові надходження склали 22,39% усіх доходів бюджету Білківської громади. Частка офіційних трансфертів у 2022 році зменшилась до 73,44% усіх доходів бюджету громади (у 2021 році вона становила 77,9%). Така зміна структури доходів бюджету громади була зумовлена скороченням базової дотації та зменшенням обсягів /відсутністю коштів субвенцій з державного бюджету, скерованих на розвиток громади зміна у структурі доходів обумовлена відсутністю через війну розвиткових субвенцій з державного бюджету.

2. У 2022 році відбулося зростання податкових надходжень до місцевого бюджету на 4,7 млн. грн. за рахунок підвищення доходів від сплати ПДФО, акцизного податку, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Понад дві третини усіх податкових надходжень місцевого бюджету забезпечив податок з доходів фізичних осіб. Близько 18,2 млн. грн податкових платежів до місцевого бюджету було згенеровано суб'єктами бюджетної сфери, що становить близько 76,6% усіх податкових доходів місцевого бюджету.
3. Попри війну у 2022 році видатки місцевого бюджету Білківської громади зросли на 2,7%. В структурі видатків місцевого бюджету громади переважають соціальні видатки, найбільша частка в структурі видатків бюджету Білківської громади припадала на фінансування освіти – 85,98%. Через війну в 2022 році скоротились, порівняно з 2021 роком, видатки на економічну діяльність (в 1,5 рази).
4. Білківська ТГ у рейтингу громад Закарпатської області за основними показниками фінансового стану має значення вище середньообласного рівня тільки за 1 показником з 8-ми. Важливо, що за індексом податкоспроможності громада займає 50-і місце в середньому по регіону (0,22 проти 0,5). При цьому індекс податкоспроможності громади за останній рік не змінився.

10. СИСТЕМА ОРГАНІВ ВЛАДИ

Структура органу місцевого самоврядування та виконавчого комітету

Місцеве самоврядування Білківської ТГ здійснюється Білківською сільською радою у складі Голови ради та **26 депутатів сільської ради**. Партийна приналежність депутатів сільської ради восьмого скликання така: 8 депутатів від «Рідне Закарпаття», 3 від «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», 6 від «Команда Андрія Балоги», 4 від «Слуга народу», 3 від «Європейської солідарності» та 2 від «Опозиційна платформа – за життя».

Офіційно створено одну фракцію «Рідне Закарпаття» у складі 8 депутатів.

Гендерна складова депутатського корпусу: приблизно 34,6% (9 з 26 депутатів) депутатського корпусу сільської ради складають жінки.

У складі Білківської сільської ради восьмого скликання 2020-2025 р.р. утворено такі **постійні депутатські комісії**:

1. З питань з питань бюджету, фінансів, планування соціально-економічного розвитку, інвестицій та міжнародного співробітництва.
2. З питань земельних відносин, природокористування, архітектури, будівництва, охорони природи та екології, благоустрою та територіального устрою.
3. З питань освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, туризму, фізкультури, молоді та спорту.
4. З питань законності, охорони громадського порядку, захисту прав і законних інтересів громадян, регламенту та депутатської етики.
5. З питань підприємництва, промисловості, транспорту, зв'язку, сфери послуг, інфраструктури, доріг, житлово-комунального господарства, енергозбереження та комунальної власності.

Перелік, функціональна спрямованість і порядок організації роботи постійних комісій визначаються чинним законодавством, Регламентом сільської ради, Положенням з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» щодо реалізації повноважень ради у здійсненні державної регуляторної політики постійними комісіями ради.

До складу виконавчого комітету входить 31 особа, у тому числі сільський голова, секретар сільської ради, заступник сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, старости 4 старостинських округів, представники підприємницького сектору, закладів соціальної сфери, громадські активісти.

Виконавчому комітету підпорядковані вісім структурних підрозділів. Штатна кількість працівників – 48 осіб.

Як окремі юридичні особи у громаді здійснюють діяльність: Фінансовий відділ, Служба у справах дітей, Відділ освіти, охорони здоров'я, культури, сім'ї, молоді та спорту.

На місцях **призначено 4 старост**, що виконують низку базових адміністративних функцій та представляють інтереси населення округу. Старости уповноважені вчиняти нотаріальні дії, передбачені п. 1-5 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про нотаріат» (табл.10.1).

Таблиця 10.1 Структура та чисельність апарату та структурних підрозділів Білківської сільської ради³⁴

№ п/п	Назва апарату та структурних підрозділів виконавчого комітету Білківської сільської ради	Чисельність працівників
I.	АПАРАТ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ	13
1	Сільський голова	1
2	Секретар сільської ради	1
3	Заступник сільського голови	2
4	Заступник сільського голови з питань діяльності виконавчого комітету	1
5	Керуючий справами виконавчого комітету	1
6	Секретар керівника	1
7	Староста с. Луково	1
8	Староста с. Імстичово	1
9	Староста с. Малий Раковець	1
10	Староста сіл Великий Раковець та Заболотне	1
11	Спеціаліст з питань інформаційної діяльності	1
12	Спеціаліст	1
II.	ВІДДІЛИ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ	48
1	Відділ організаційно-кадрової роботи та архівної справи	4
2	Відділ військового обліку та цивільного захисту	5
3	Відділ фінансово-господарського забезпечення	14
4	Відділ земельних відносин та екології	6
5	Відділ з питань архітектури та державного архітектурного-будівельного контролю	3
6	Відділ з питань забезпечення діяльності ЦНАП	10
7	Відділ соціального захисту населення	3
8	Відділ економічного розвитку та комунальної власності	3
III.	ІНШІ	17
1	Фінансовий відділ Білківської сільської ради Закарпатської області (юридична особа публічного права)	5
2	Служба у справах дітей (юридична особа)	3
3	Відділ освіти, охорони здоров'я, культури, сім'ї, молоді та спорту (юридична особа)	9
ВСЬОГО		78

Детальна інформація щодо діяльності сільського голови, депутатського корпусу, виконавчого комітету розміщені на офіційному сайті сільської ради <https://bilkiqr.gov.ua>

У Білківській територіальній громаді комунальних підприємства не має.

Молодіжна рада Білківської СТГ

У 2022 року створена молодіжна рада при сільській раді в складі 25 осіб. Перші установчі збори молодіжної ради пройшли у кінці листопада 2022 року. На зустрічі були присутні представники молодіжної ради при Закарпатській обласній раді.

³⁴ Додаток до рішення Білківської сільської ради від 21 грудня 2022 року №1368

21 грудня 2021 року Білківською сільською радою прийнята Програма соціально-економічного і культурного розвитку на 2022-2024 роки³⁵. Незважаючи на те, що в програмі декілька разів вказується молодь, як цільова група програми і, серед інших, називаються питання молодіжного безробіття, відтоку молодого населення з території громади, у програмі немає чіткого бачення щодо молодіжного розвитку. Показовим є перелік проєктів на 2022-2024 роки за напрямком «Розвиток спорту і молодіжної політики», які отримають підтримку з місцевого бюджету – це будівництво двох універсальних майданчиків для відпочинку і розвиток спорту. Одним із завдань програми є залучення молоді до вирішення проблем сіл через створення молодіжної ради при виконкомі сільської ради. Інших програм для підтримки молодіжного розвитку в громаді наразі немає. Громадських організацій, що опікуються питаннями молоді в громаді немає.

Консультативно-дорадчий орган із молодіжного представництва утворений для сприяння участі молоді у формуванні, реалізації державної молодіжної політики в громаді, активізації громадської позиції, налагодження ефективної взаємодії між молоддю та органами місцевого самоврядування.

Для розвитку молодіжної політики у громаді запропоновано³⁶:

- розробити за участі молоді, зокрема представників молодіжної ради, місцеву цільову програму з розвитку молоді, або переглянути та розширити наявні місцеві програми, спрямувавши частину їх заходів на молодь віком від 18 до 35 років;
- розвивати потенціал молодіжної ради через запровадження системи неформальної освіти із залучення фахівців та експертів громадських організацій та можливостей від міжнародних організацій;
- вивчити досвід інших громад Закарпаття щодо впровадження молодіжної політики на рівні громади;
- молодіжній раді рекомендувати створити громадську організацію, яка може стати інструментом залучення коштів для реалізації молодіжних проєктів на рівні громади;
- підтримувати просвітницьку діяльність серед молоді щодо питань функціонування органів місцевого самоврядування, процесу прийняття рішень та ролі молоді в цих процесах;
- за можливості, визначити відповідальних працівників саме за розвиток молоді у громаді, прописати відповідні функціональні обов'язки у їхній посадових інструкціях;
- сприяти забезпеченню координації між різними структурними підрозділами ради, які залучені до роботи з молоддю;
- розглянути можливість створення молодіжного центру у с. Білки та молодіжних просторів у інших населених пунктах громади на базі існуючих клубів або бібліотек.

На виконання запропонованих рекомендацій, Рішенням Білківської сільської ради від 25.04.2023 р. № 1522, затверджено «Комплексну програму підтримки та розвитку молоді Білківської територіальної громади на 2023-2025 роки».

Для поширення інформації створено сторінку Молодіжної ради в мережі Facebook - <https://www.facebook.com/profile.php?id=100090636243065> .

Рада працює над формуванням молодіжної політики в Білківській громаді, популяризацією екологічної освіти, здорового способу життя, проводить низку акцій у населених пунктах громади.

³⁵ <https://bilkigr.gov.ua/rishennyaradi/rishennya-1254/>

³⁶ [СТАН МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ](#)

Проектна діяльність. Участь у програмах співробітництва

Найбільш вагомим партнером громади є **Проект USAID «Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування» («ГОВЕРЛА»)** (проект міжнародної технічної допомоги), завдяки якому сільська рада у 2022 році значно посилила позиції в реагуванні на надзвичайні ситуації. Від партнерів отримано великий перелік обладнання, яке вже працює для громади.

Окрім того, проектом «Говерла» організуються профільні навчання для фахівців органу місцевого самоврядування, спільно з експертами напрацьовуються проекти документів, рішень, програм, що підвищує інституційну спроможність сільської ради, як органу управління.

Станом на березень 2023 року громада бере участь в проектах, які підтримують:

- Програма U-LEAD з Європою;
- Ініціатива «Угода мерів»;
- «Асоціація міст України»;
- «Всеукраїнська асоціація ОТГ».

Висновки

1. Виконавчі органи місцевого самоврядування громади сформовані належним чином для забезпечення управління громадою, розвитку економіки та надання соціальних послуг населенню.
2. Місцеве самоврядування Білківської територіальної громади здійснюється Білківською сільською радою в складі голови ради та 26 депутатів, а також 8-ма структурними підрозділами виконавчого комітету. У громаді утворено 4 старостинських округи та призначені 4 старости, які виконують низку базових адміністративних функцій та представляють інтереси населення округу. Наявність в складі громади невеликої кількості старостинських округів полегшує управлінські функції громади.
3. З 2022 року в громаді діє Молодіжна рада, яка сприяє активізації та формування свідомої життєвої позиції в молоді громади.
4. Білківська громада активно долучається до реалізації міжнародних проєктів. Найвагомим партнером громади є проєкт USAID «Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування» («ГОВЕРЛА»). Також громада тісно співпрацює з Програмою U-LEAD з Європою, Ініціативою «Угода мерів», «Асоціацією міст України», «Всеукраїнською асоціацією ОТГ».

11. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

Важливим стейкхолдером Білківської СТГ є громадські організації (ГО), діяльність яких спрямована на задоволення суспільних, економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів громади. У громаді зареєстровано 5 громадських організацій та 1 благодійну організацію. Основна маса (4 з 5) громадських та благодійна організація в громаді зареєстровані в с. Білки. Лише одна ГО зареєстрована в іншому населеному пункті громади.

Діяльність громадських організацій в період воєнного стану активізувалась. У співпраці із мешканцями, органами місцевого самоврядування та благодійними фондами, в т.ч. із-за кордону, організовано волонтерську роботу щодо забезпечення мешканців регіонів, що постраждали від повномасштабного вторгнення продуктами харчування, засобами гігієни та ін.; організації співпраці по допомозі військовим ЗСУ спецзасобами, автомобілями, продуктами харчування, ліками, одягом тощо.

Таблиця 11.1 Громадські організації Білківської СТГ (на 1.03.2023 р.)

	<i>Найменування</i>	<i>Населений пункт реєстрації</i>
1.	ГО «Спілка підприємців іршавського ринку»	Білки
2.	ГО «Боксерський клуб «Кротон»	Білки
3.	ГО «Центр розвитку Імстичова»	Імстичово
4.	ГО «Любителі мисливства та рибальства «Судак»	Білки
5.	ГО «Резиденція сучасного мистецтва «Вибачте, номерів не має»»	Білки
6.	БО «Анімед»	Білки

ЗМІ

Інформаційний простір Білківської громади формують групи в Фейсбук:

- «Білківська громада(Білки/Імстичово/Луково/В.Раковець/М.Раковець/Заболотне)»³⁷
- Білківська ОТГ,³⁸
- Білківська сільська рада,³⁹
- Центр надання адміністративних послуг Білківської сільської ради.⁴⁰

Телеграм канал «Білківська ОТГ»⁴¹

Інформування мешканців громади також здійснюється з використанням офіційного сайту Білківської сільської ради.⁴²

Висновки

Влада громади максимально відкрита й активна в комунікаціях з громадським сектором. У громаді зареєстровано 6 організацій громадянського суспільства. Громадські організації долучаються життя громади та є важливими її учасниками.

³⁷ <https://www.facebook.com/groups/bilkycommunity/>

³⁸ <https://www.facebook.com/groups/bilky/>

³⁹ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100064884032348&sk=following>

⁴⁰ <https://www.facebook.com/groups/3361474653980161/>

⁴¹

https://t.me/bilki_oth?fbclid=IwAR2OpXwWCtwkZ811BepwgWM4M7HGNCfCcqUzvuMkMlpoe0ryq2Z_QXDoGMA

⁴² <https://bilkiqr.gov.ua/>

12. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН

Опитування мешканців громади

Методом анкетування було анкетовано понад 130 респондентів. Опитування проводилось з червня 2021 по лютий 2023 року. При проведенні опитування було запропоновано питання, варіанти відповідей до питань, а також (за бажанням) додати власну відповідь на питання. Результати анкетування подано у діаграмах в додатку Е.

Загалом у проведеному дослідженні взяло участь 137 мешканців, з яких 62% жінки та 38% чоловіки. Більшість респондентів – люди працездатного віку (72%). Майже кожний третій респондент – особа у віці 25-40 років.

Бачення людей перспектив розвитку громади є досить різносторонніми 39,4% мешканців, що взяли участь в опитуванні, позитивно оцінюють перспективи громади – 31 особі комфортно жити в громаді, 17 – хотіли б, щоб тут жили їхні діти, 6 – тут є де і як себе реалізувати. Водночас більшість опитаних, 61 особа (44,5%), не бачить прогресу та перспектив розвитку громади та не може себе у ній реалізувати.

Серед найбільших проблем розвитку громади респонденти виділяють: безробіття, низьку якість дорожнього покриття між населеними пунктами, недостатню громадську ініціативність та активність мешканців громади, відсутність можливості для самореалізації та відсутність зовнішніх інвестицій. Низька якість дорожнього покриття між населеними пунктами особливо важлива для налагодження комунікації між мешканцями громади, соціальної інтеграції громади та розвитку соціального капіталу. Проблемамаи, які найменше турбують мешканців громади на даному етапі є – недостатня підприємливість мешканців, старіння населення громади, корупція, недостатньо ефективна робота місцевої влади.

Оцінюючи сьогоднішній стан розвитку громади найбільше відповідей «відмінний» респонденти віддали сфері середньої та дошкільної освіти. Найгірше оцінили можливості працевлаштування, стан тротуарів та доріг, інфраструктуру відпочинку та довкілля, рівень задоволення культурних потреб, а також умови для започаткування та ведення бізнесу.

Респондентів також попросили розмістити за важливістю і першочерговістю завдання, які необхідно здійснити для розвитку громади. До найгостріших проблем, які потребують першочергового вирішення мешканцями громади віднесено вирішення проблем з безробіттям, розвиток малого та середнього бізнесу, розвиток дорожньої та комунальної інфраструктури громади (ремонт доріг між населеними пунктами громади, благоустрій населених пунктів та ремонт вулиць),. До другої черги завдань респондентами віднесено розвиток сфери дозвілля (відпочинку та спорту) та сприяння розвитку промислових підприємств. На третьому місці – покращення водопостачання та каналізування, покращення освітлення населених пунктів громади, підтримка розвитку туризму і використання місцевих природних ресурсів.

Однак менше половини мешканців (40,9%), які взяли участь в опитуванні, вірять у позитивний результат і реалізацію означених вище завдань.

Основні активи для розвитку громади респонденти вбачають у наявності в громаді активних та підприємливих мешканців, привабливої природи, прогресивної та дієвої влади, вигідного географічного розташування.

Опитування представників бізнесу громади

Опитування проведено методом анкетування, у якому взяли участь 12 представників місцевого бізнесу. При проведенні опитування було запропоновано питання, варіанти відповідей до питань, а також (за бажанням) додати власну відповідь на питання.

Більша частина підприємців, які взяли участь в опитуванні представляють підприємства/бізнес, які були створені до 2005 року. Підприємства створені після 2014 року не були представлені в опитуванні. Дві третіх представників підприємницького сектора працюють у сферах роздрібної торгівлі.

Близько 83% підприємців збувають вироблену продукцію у межах громади та 25% - Закарпатської області. В межах України та за її межами продукцію респонденти не збувають.

Попри наявність трудового потенціалу в громаді, 41,7% підприємців відзначили, що відчувають нестачу у працівниках певних спеціальностей і 8,3% очікує, що відчує цю проблему в майбутньому.

На думку підприємців, найгострішими завданнями для розвитку громади є: зменшення рівня безробіття, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, та підвищення громадської активності та ініціативності мешканців.

Фактично можна говорити про те, що бачення завдань розвитку громади мешканців та представників бізнесу співпадає тільки в зменшенні рівня безробіття. Водночас частка тих, хто вірить в успіх реалізації означених завдань серед підприємців є вищою і складає 67,7%.

На питання щодо пріоритетності видів економічної діяльності для майбутнього розвитку громади (не більше трьох варіантів для відповіді), представники бізнесу відзначили наступні: рослинництво (58,3%), тваринництво (50%) та переробка сільськогосподарської продукції (50%).

Оцінка роботи органів місцевої влади та співпраця з основними інституціями громади є такою:

- роботу Голови громади вважають доброю 33%. Добра оцінка роботі виконкому – 41,6%. Роботу Ради громади 33% опитаних вважають і доброю і задовільною. Причому тільки 8% опитаних обрали варіант відповіді «Не можу сказати» на ці запитання, що свідчить про готовність представників бізнесу оцінювати місцеву владу та її діяльність;

- оцінюючи співпрацю з місцевою владою та інституціями громади, бізнес задовільну оцінку ставить: голові, заступникам, депутатам та відділам сільської ради, пожежній охороні, відділу земельних ресурсів, поліції, податковій службі, органу реєстрації бізнесу, санітарно-епідеміологічній інспекції, митниці;

- найгірші оцінки щодо рівня співпраці отримали: голова, заступники, депутати та відділи сільської ради, центр зайнятості, податкова служба, санітарно-епідеміологічна інспекція, пожежна охорона.

Опитані говорять про існування «тіньового» бізнесу у громаді, однак суб'єктивна думка щодо частки його в економіці громади є різною. 91,6% опитаних вважає, що частка тіньового бізнесу в громаді складає до 50%, а на думку 8,4% опитаних – більше 50%.

Додатки

Таблиця А.2. Характеристики водойм Білківської СТГ

Назва водного об'єкта	СФГ «Родина Т» Ставки – 7 шт.	П.П Скальник П.І Ставки – 15 шт.	Савко В.П ставки (водосховища) – 3 шт.	Лях М.М Ставок – 1 шт	Дорчинець А. Ставок – 1 шт.
Тип об'єкта (для штучних водойм)	Русловий	Нерусловий	Нерусловий	Нерусловий	Нерусловий
Назва водотоку, на якому розташований водний об'єкт	Потічок без назви в с. Імстичово	р. Бистра с. Імстичово	р. Сардик с. Заболотне	Потічок без назви с. Луково в урочищі «Вільшани»	Потічок без назви с. Білки
Суббасейн	р. Боржава	р. Боржава	р. Боржава	р. Боржава	р. Боржава
Паспорт водного об'єкта (дата погодження)	Не має	Не має	Паспорт №57, 56, 55 від 07.04.2016 року	Не має	Не має
Паспорт рибогосподарської технологічної водойми (рік виготовлення)	Не має	Не має	Не має	Не має	Не має
Площа водного дзеркала при НПР (для озер – при природному рівні), га	2.8	2.2	30.252	0.42	0.34
Об'єм при НПР (для озер – при природному рівні), тис.куб.м	3.4	3.2	572.0	0.1	0.1
Гідротехнічні споруди	Наявні	Наявні	Наявні	-	-
Гребля	500 м / 3.0 м	-	900м / 4.0м	-	-
Стан	Задовільний	Задовільний	задовільний	Задовільний	Задовільний
Водорегулюючі споруди	Задвижки – 7 штук	Шлюз регулятор – 15 штук	Шлюз регулятор шахтного типу – 3 штук	-	-
Можливість регулювання стоку	З можливістю регулювання	З можливістю регулювання	З можливістю регулювання	Без можливості регулювання	Без можливості регулювання
Стан	Задовільний	Задовільний	задовільний	Задовільний	Задовільний
Балансоутримувач / орендар/ власник гідротехнічних споруд	СФГ «Родина Т»	П.П Скальник П.І.	Савко В.П	Лях М.М	Дорчинець А.
Форма власності на гідротехнічну споруду	Приватна	Приватна	Комунальна	Приватна	Приватна
Форма власності на земельну ділянку	Приватна	Приватна	Комунальна	Приватна	Приватна

Користувач/ власник земельної ділянки під водним об'єктом	СФГ «Родина Т»	ПП Скальник П.І.	Савко В.П.	Лях М.М	Дорчинець А.
Державний акт на право постійного користування водним об'єктом	є	ЯК № 6449220 від 04.08.2010 року		є	-
Орендар водного об'єкта	-	-	Савко В.П.	-	-
Орендодавець		-	Білкiвська с/р	-	-
Договір оренди водного об'єкта (з 01.07.2013 до 02.03.2021)	-	-	№1, 01.08.2016 р. терміном на 49 років	-	-
Стан прибережної захисної смуги	<i>Задовільний</i>	<i>Задовільний</i>	<i>Задовільний</i>	<i>Задовільний</i>	<i>Задовільний</i>

Додаток Б

Таблиця. Б.1. Населення Білківської СТГ в розрізі старостинських округів і населених пунктів, на 1 січня відповідного року.

Населений пункт	2021	2022
Центр громади		
с. Білки	7 997	8 011
Великораковецький старостинський округ		
с. Великий Раковець	4 504	4 188
с. Заболоття	785	765
	5 289	4 953
Імстичівський старостинський округ		
с. Імстичово	2 702	2 936
	2 702	2 936
Луківський старостинський округ		
с. Луково	1 442	1 623
	1 442	1 623
Великораковецький старостинський округ		
с. Малий Раковець	3 041	3 127
	3 041	3 127
Білківська громада	20 471	20 650

Таблиця Б.2. Статеві-віковий розподіл населення Білківської громади (на основі аналізу декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги)⁴³

Вікові групи	Жіноча	Чоловіча	Усього	
0-5		502	502	1 004
0		65	61	126
1		74	69	143
2		70	88	158
3		87	70	157
4		99	99	198
5		107	115	222
06-17		1 665	1 661	3 326
6		125	123	248
7		131	143	274
8		143	136	279
9		119	140	259
10		154	142	296
11		145	146	291
12		116	145	261
13		145	133	278
14		159	157	316
15		118	132	250
16		132	137	269
17		178	127	305

⁴³ Національна служба здоров'я України https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats?_cf_chl_tk=z6JRHVWVkc.geu942Y.E6Naojyxh2ANKUKATED9J3fU-1679337309-0-gaNycGzNCxA

18-39	2 767	2 632	5 399
18	144	157	301
19	133	121	254
20	99	76	175
21	80	74	154
22	83	74	157
23	106	106	212
24	118	97	215
25	98	118	216
26	117	112	229
27	113	107	220
28	118	90	208
29	133	130	263
30	125	140	265
31	150	137	287
32	150	140	290
33	162	141	303
34	142	122	264
35	134	143	277
36	144	130	274
37	144	136	280
38	147	141	288
39	127	140	267
40-64	3 076	2 779	5 855
40	133	118	251
41	121	123	244
42	109	116	225
43	113	124	237
44	120	111	231
45	118	114	232
46	117	109	226
47	118	106	224
48	112	126	238
49	132	134	266

50	146	114	260
51	138	110	248
52	123	112	235
53	114	109	223
54	122	104	226
55	120	122	242
56	126	121	247
57	126	108	234
58	124	112	236
59	100	99	199
60	141	95	236
61	127	98	225
62	128	123	251
63	124	82	206
64	124	89	213
▣ 65+	1 588	860	2 448
65	127	88	215
66	119	84	203
67	104	51	155
68	116	66	182
69	94	62	156
70	84	55	139
71	86	55	141
72	90	49	139
73	76	56	132
74	79	48	127
75	50	25	75
76	61	34	95

77	52	21	73
78	56	30	86
79	50	22	72
80	32	12	44
81	43	14	57
82	52	18	70
83	42	14	56
84	35	10	45
85	27	7	34
86	31	8	39
87	17	3	20
88	14	7	21
89	8	8	16
Усього	9 598	8 434	18 032

Додаток В

Таблиця В.1 | Відстань руху транспорту між центром та населеними пунктами громади

<i>Населений пункт</i>	<i>Відстань, км</i>
<i>с. Великий Раковець</i>	<i>8</i>
<i>с. Заболотне</i>	<i>15</i>
<i>с. Імстичово</i>	<i>14</i>
<i>с. Луково</i>	<i>10</i>
<i>с. Малий Раковець</i>	<i>13</i>

Додаток Г

Таблиця Г.1. Перелік існуючих та потенційних туристичних об'єктів

<i>Об'єкт</i>	<i>Місцезнаходження (адреса)</i>
Ранньопалеолітична стоянка – бл. 1 млн. р. до н.е.	с. Малий Раковець, ур. Горб (Вишка)
Городище ранньозалізного часу (VIII-VII ст. до н.е.) та слов'янське городище (XI-XIII ст. н.е.)	с. Білки, гора Городище
Монастир ЧСВВ. св. арх. Михаїла XVII ст. <i>Будівлі монастиря – пам'ятка архітектури</i>	с. Імстичово
Меморіальна дошка в пам'ять розстрілу австро-угорськими жандармами селян - учасників заворушення в січні 1906 року	с. Білки
Літературно-меморіальний музей імені Ю. Мейгеша	с. Великий Раковець
Пам'ятний знак на місці розстрілу бійців Карпатської Січі у березні 1939 року	с. Білки, ур. П'ятихатки;
Хрест Тверезості	с. Білки
Рибник <i>(місцевість для вилову риби у ставку)</i>	с. Заболотне
Водяні млини (XIX ст.)	с. Білки та Луково
Форельне господарство <i>(вилов риби та приготування на місці)</i>	с. Імстичово

Додаток Д.

Таблиця Д.1. Інформація про генеральні плани населених пунктів Білківської СТГ

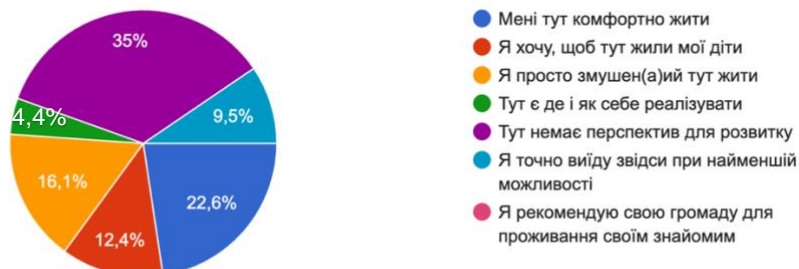
Назва населеного пункту	Наявність генерального плану (дата розроблення та затвердження)	Розробник	Дата та № рішення ради щодо актуалізації генплану	Пропозиції щодо використання містобудівної документації
с. Білки	2015	ФОП Лендел		
с. Великий Раковець	1986	Діпромiсто, м. Ужгород	22.02.2013, № 27	Придатний для подальшого використання
с. Заболотне	1980	Діпромiсто, м. Ужгород	22.02.2013, № 28	Придатний для подальшого використання
с. Імстичово	1978	Діпромiсто, м. Ужгород	28.03.2013, № 269	Придатний для подальшого використання
с. Луково	1977	Укрземпроект, м. Київ	26.03.2013, № 131	Придатний для подальшого використання
с. Малий Раковець	1979	Діпромiсто, м. Ужгород	05.04.2013, № 35	Придатний для подальшого використання

Додаток Е

Результати опитування мешканців громади

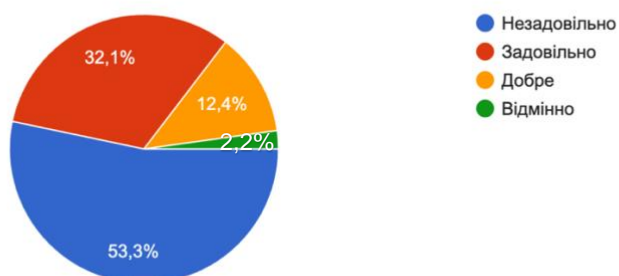
Яким із нижче запропонованих тверджень Ви охарактеризували б Білківську територіальну громаду?

137 відповідей

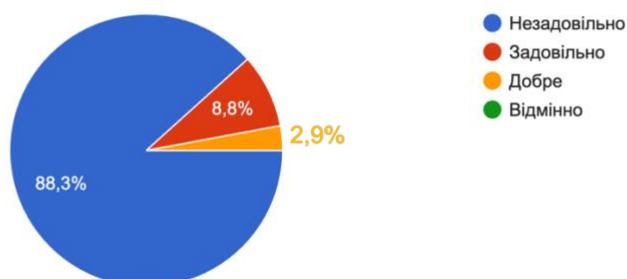
Як би Ви оцінили якість комунальних послуг на території громади?

137 відповідей

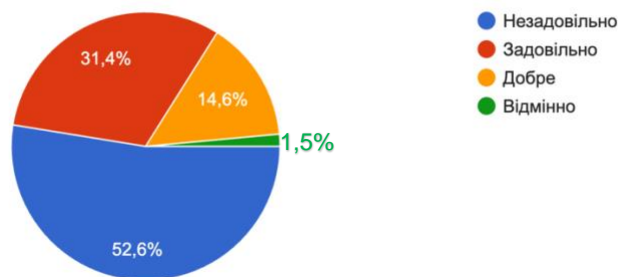
Як би Ви оцінили стан доріг громади?

137 відповідей

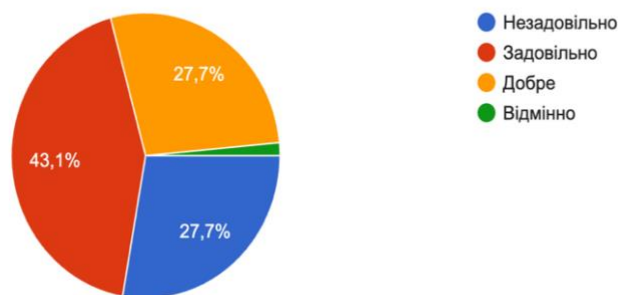
Рівень задоволення культурних потреб можете оцінити на:

137 відповідей

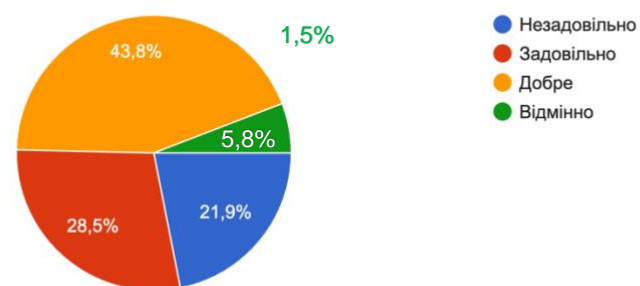
Медичне забезпечення здійснюється на:

137 відповідей

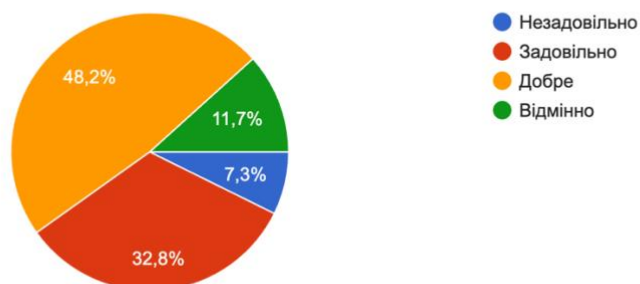
Рівень надання освітніх послуг в громаді оцінюєте на:

137 відповідей

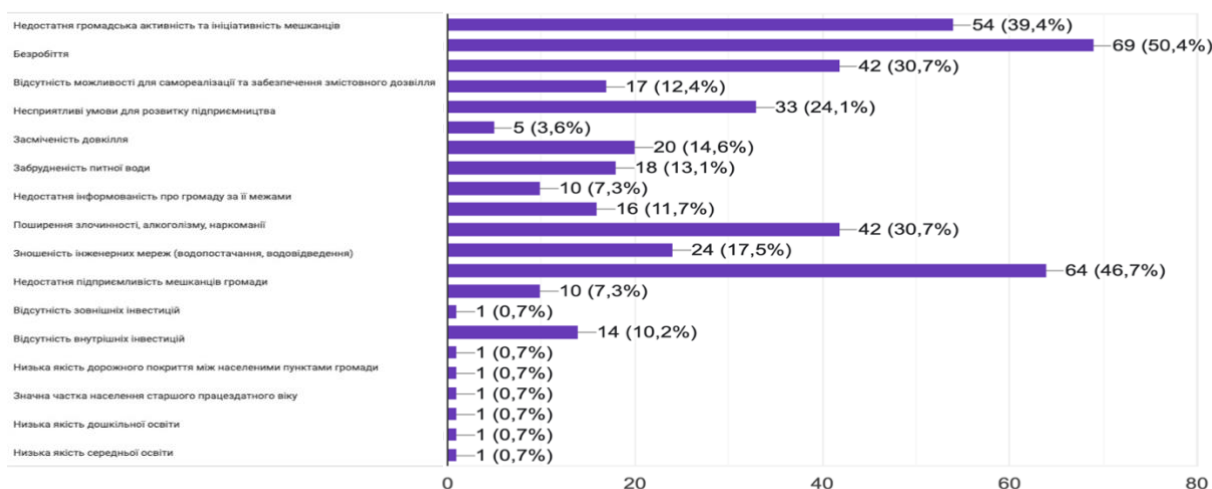
Робота дошкільних установ оцінюється на:

137 відповідей

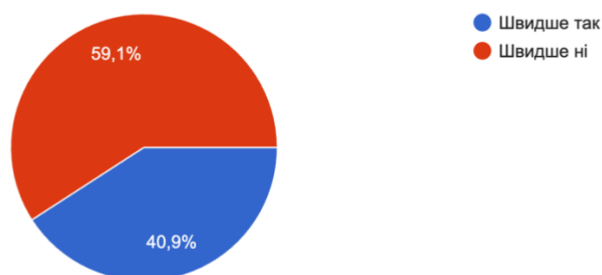
Що, на вашу думку, заважає розвитку громади?(вибрати 3 основні)

137 відповідей

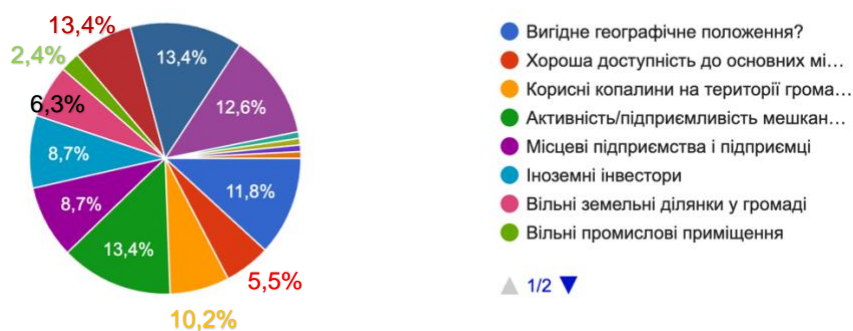
Чи вірите ви в реалізацію завдань, вказаних у попередньому пункті? (Якщо так, дайте відповідь на наступне запитання. Якщо ні, то пропускаєте його)

137 відповідей

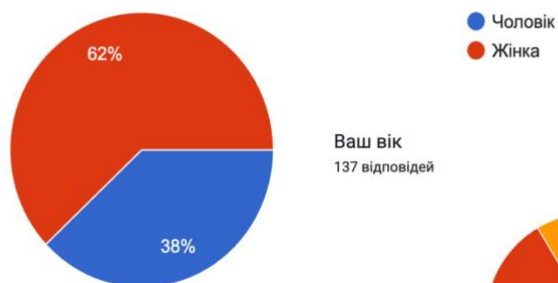
Яким є, на вашу думку, основний ресурс громади для подальшого розвитку?

127 відповідей

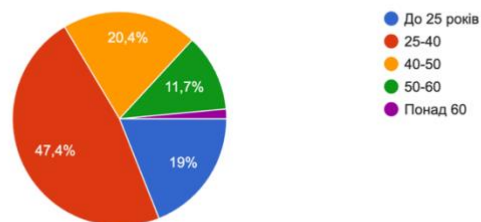
Ваша стать

137 відповідей

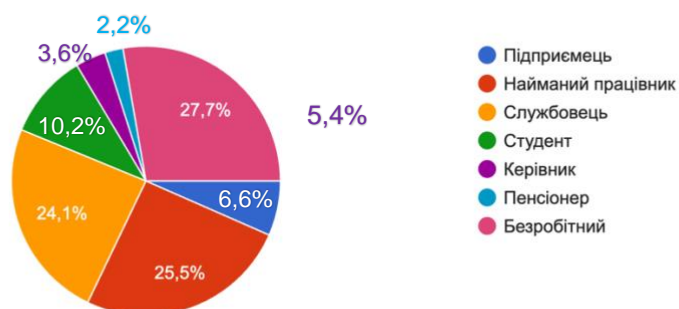
Ваш вік

137 відповідей

Ваш рід занять

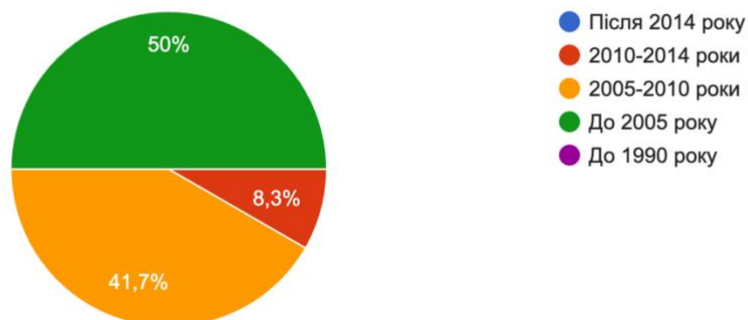
137 відповідей

Результати опитування представників бізнесу

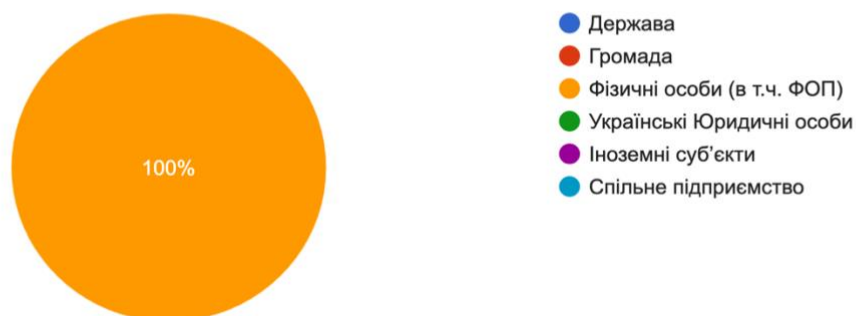
1. Коли було створене Ваше підприємство?

12 відповідей

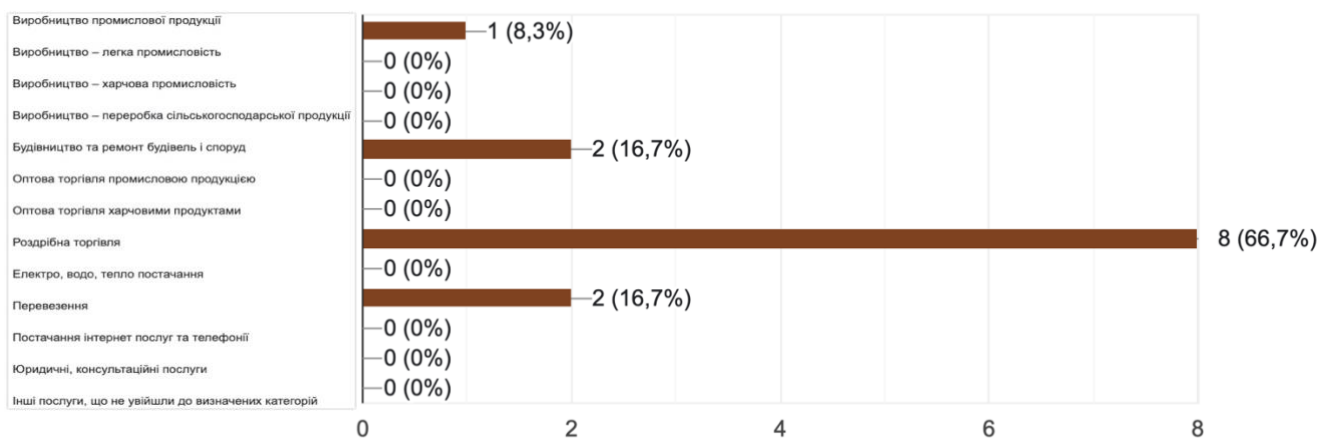
2. Основний власник Вашого підприємства ?

12 відповідей

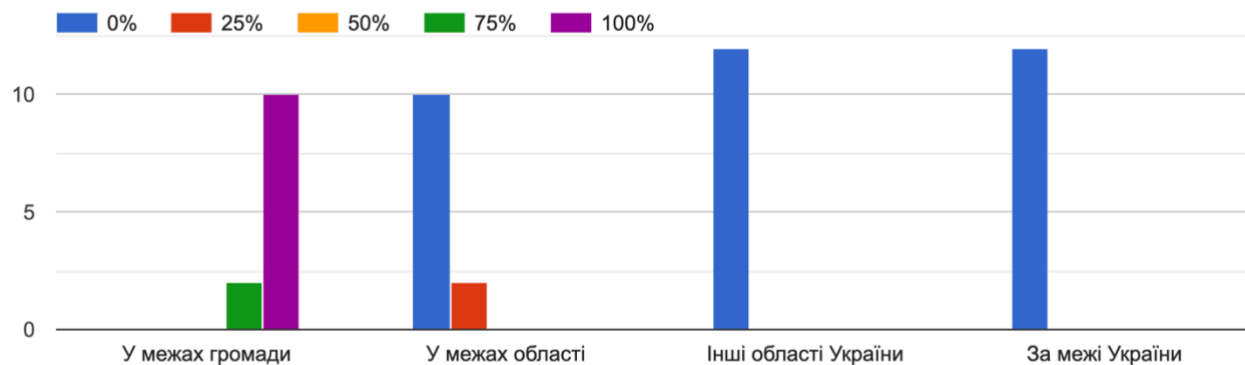

3. Який характер має Ваш бізнес? Оберіть основні сфери діяльності (не більше 3-х)

12 відповідей

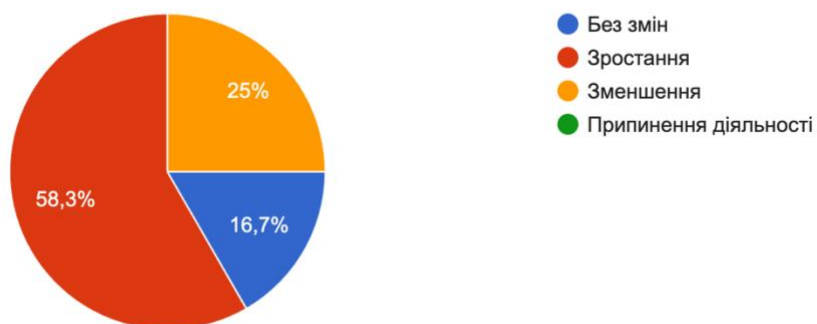

4. Зазначте відсоток загального обсягу збуту Вашого підприємства, який припадає на покупців у таких зонах (сума відсотків має дорівнювати 100%):

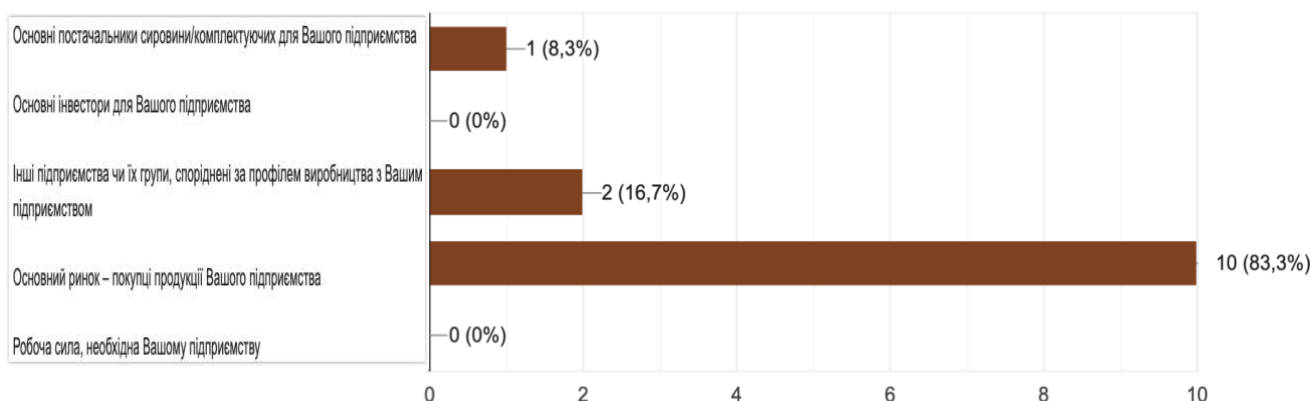
5. Які зміни у збуті Ви очікуєте в 2023 р.? (+/- %)

12 відповідей

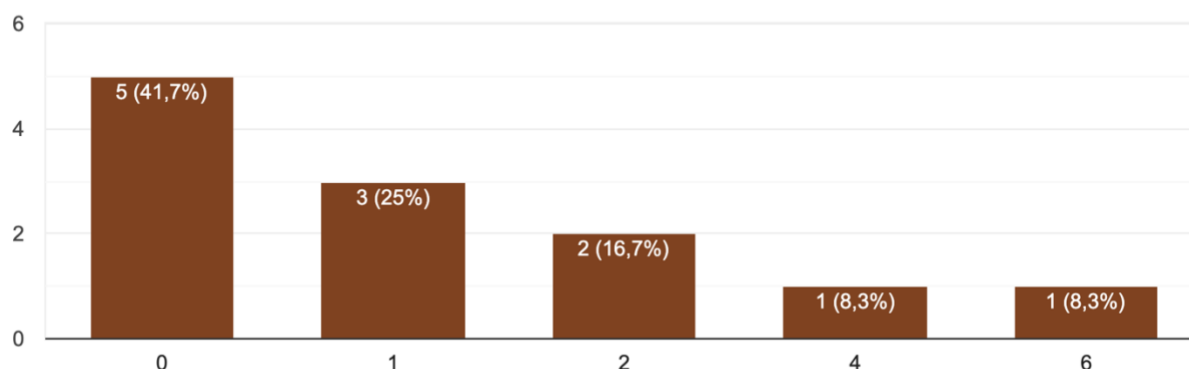
6. Чи є у Вашому регіоні (відмітьте усі відповідні твердження):

12 відповідей

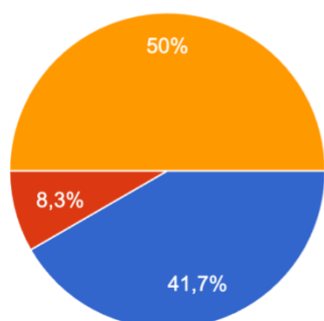
7. Скільки працівників з повним робочим днем, за Вашою оцінкою, працювали чи працюватимуть на Вашому підприємстві в зазначені нижче періоди? Поточний рік (2023):

12 відповідей

8. Ви відчуваєте нестачу спеціалістів певних специфічних професій, навичок персоналу, які є важливими для майбутнього розвитку Вашого підприємства?

12 відповідей

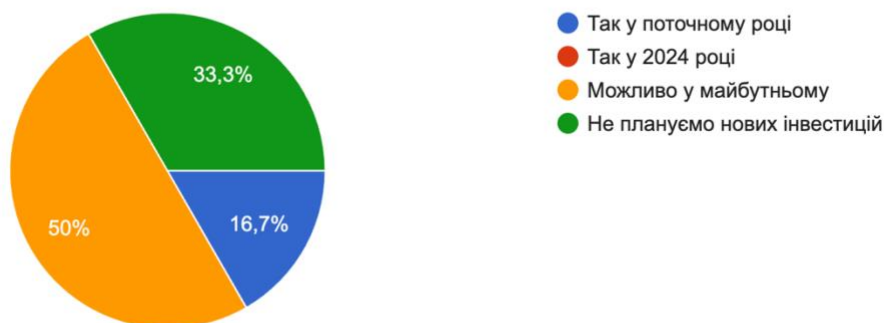

- Так
- Зараз ні, але очікуємо в найближчому майбутньому
- Ні

Потрібно: продавці, кухарі, будівельники, Іт-спеціалісти

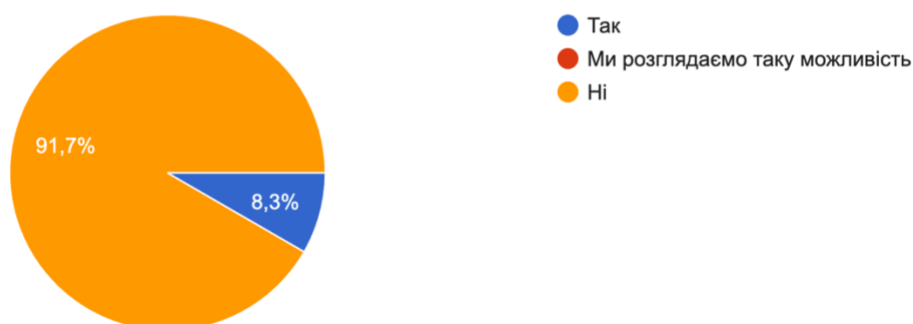
9. Ви плануєте інвестувати у збільшення виробництва продукції (послуг) у громаді?

12 відповідей

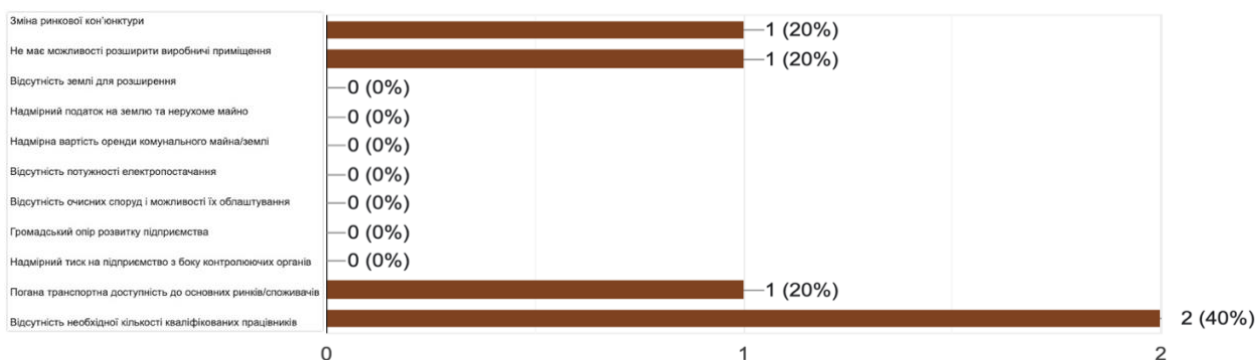
11. Ви плануєте (негайно або в майбутньому) перенести всю чи частину своєї діяльності до іншого міста?

12 відповідей

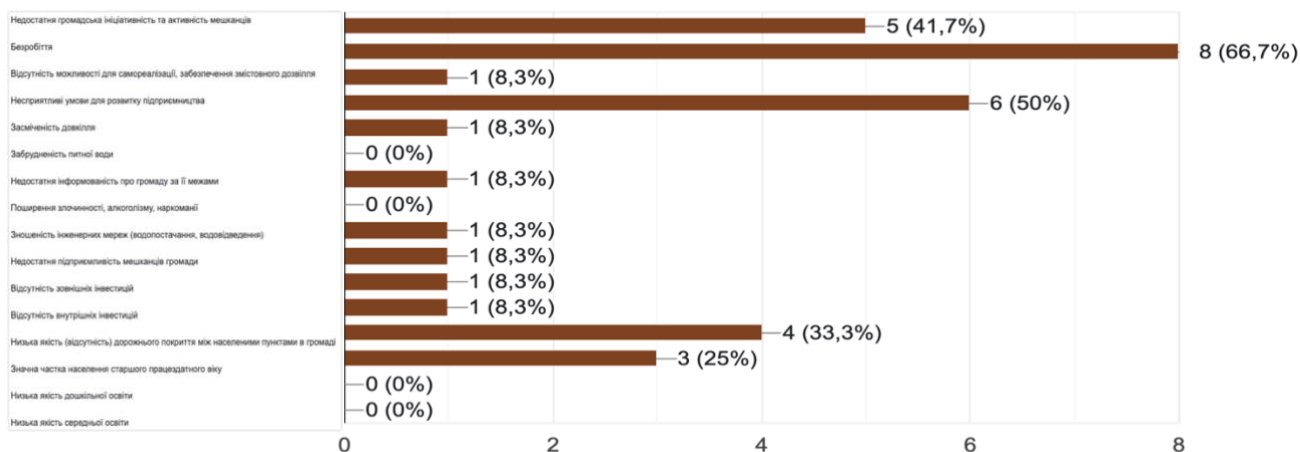
Якщо ТАК, то що є основною причиною перенесення діяльності? (назвіть не більше 3-х)

5 відповідей

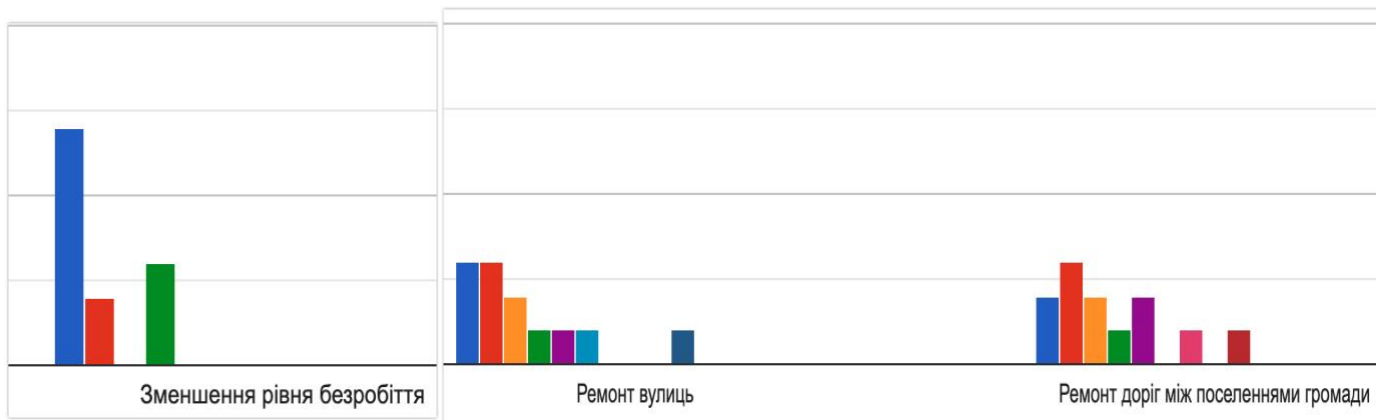

12. Що, на Вашу думку, заважає розвитку громади (вибрати 3 основних)?

12 відповідей

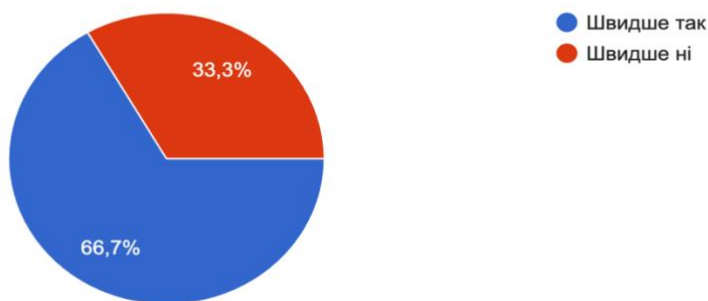

13. В якій послідовності (перше, друге, третє і т.д. від 1 до 15) Ви б розмістили нижче представлені завдання, які необхідно здійснити для розвитку громади

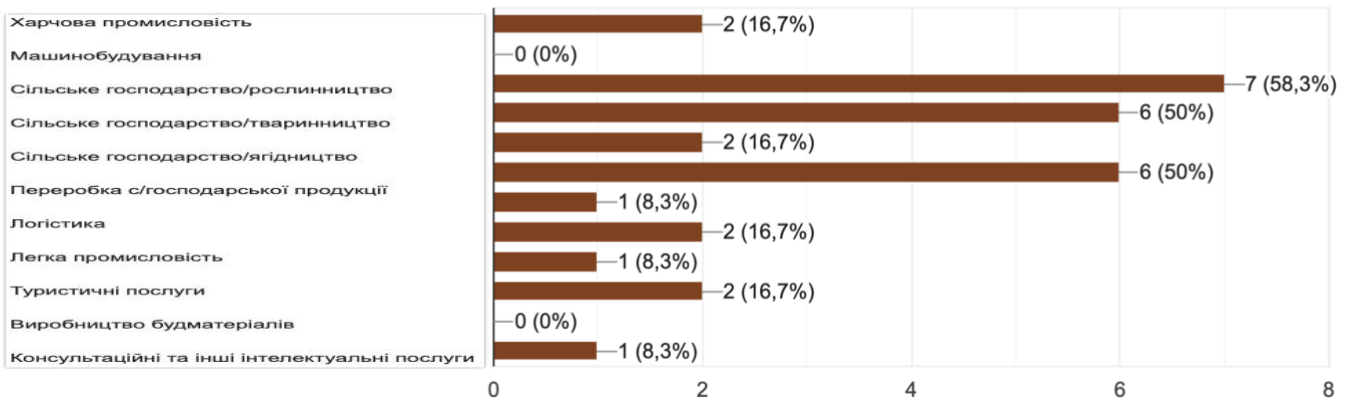
14. Чи вірите Ви у реалізацію завдань, вказаних в пункті 13

12 відповідей

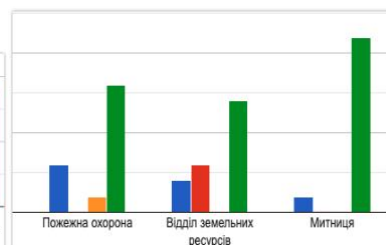
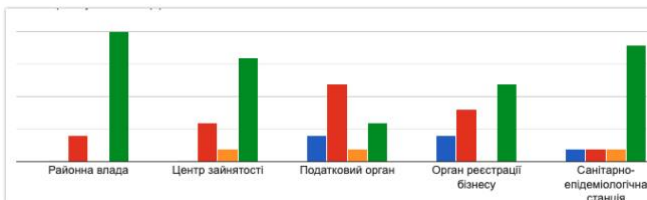
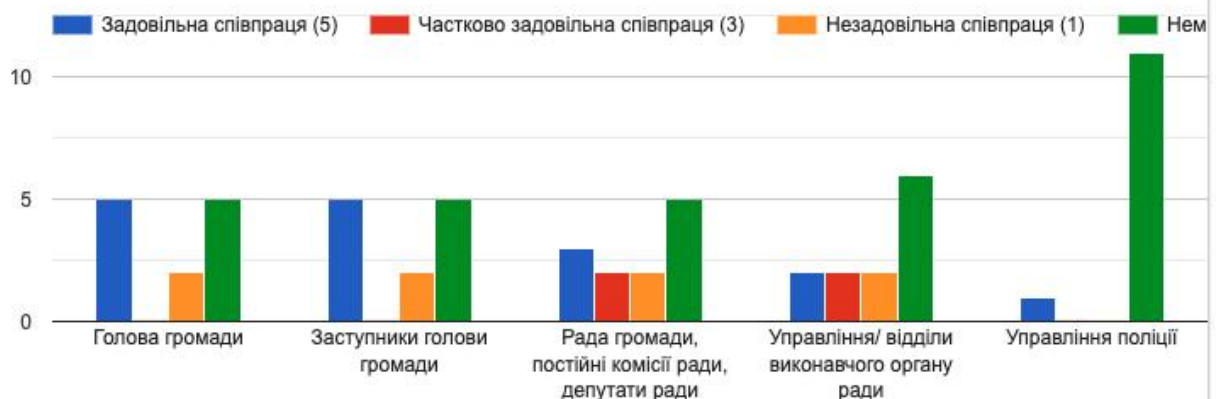
15. Які види економічної діяльності є, на вашу думку, пріоритетними для майбутнього розвитку громади? Оберіть не більше трьох варіантів.

12 відповідей

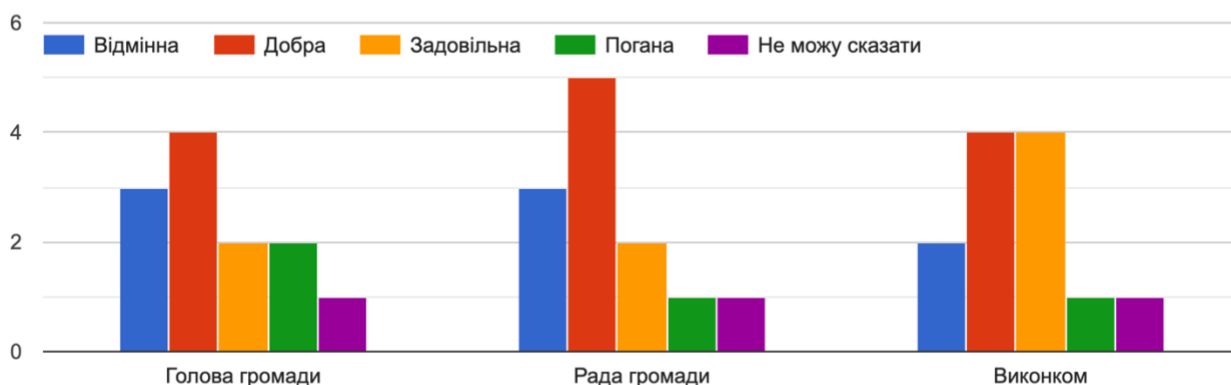

16. Оцініть рівень співпраці вашого підприємства із зазначеними організаціями

Копіювати

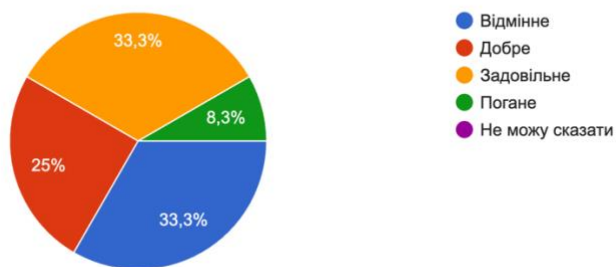

17. Як би Ви оцінили діяльність органів місцевого самоврядування з розвитку громади за 5-ти бальною системою? (5 – найвища оцінка, 1 – найнижча)

18. Яка Ваша загальна думка про Ваше громаду як місце для ведення бізнесу?

12 відповідей

19. Яка, на Ваш погляд, величина тіньового бізнесу у громаді, у відсотках? _____ %

12 відповідей

